

**Α.Τ.Ε.Ι. ΠΑΤΡΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ**

ΘΕΜΑ:

**“Ο ΚΛΑΔΟΣ ΤΩΝ ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ:
ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ, ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΚΑΙ
ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΗ
ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ”**

**ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ
ΧΡΗΣΤΙΔΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ**

**ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΕΣ
ΒΛΑΧΟΥ ΖΑΧΑΡΟΥΛΑ
ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΑ
ΜΠΡΟΚΑΛΑΚΗ ΕΡΑΣΜΙΑ**

ΠΑΤΡΑ 2003

ΑΡΙΘΜΟΣ
ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ 6664

**Ο ΚΛΑΔΟΣ ΤΩΝ ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ :
ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ, ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΚΑΙ
ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ
ΣΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ**

**Στους γονείς μας,
τα αδέρφια μας και
όλους όσους στήριξαν
το έργο μας!**

**Ο ΚΛΑΔΟΣ ΤΩΝ ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ :
ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ, ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΚΑΙ
ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ
ΣΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ**

**Στους γονείς μας,
τα αδέρφια μας και
όλους όσους στήριξαν
το έργο μας!**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΜΕΡΟΣ Α' : ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΟΥ ΚΛΑΔΟΥ ΤΩΝ ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο : ΓΕΝΙΚΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥ ΚΛΑΔΟΥ

1.1	Περιγραφή των προϊόντων του κλάδου	8
1.2	Παραγωγικές επιχειρήσεις του κλάδου	14
1.3	Δίκτυα διανομής - Όροι εμπορίου	17
1.4	Θεσμικό πλαίσιο του κλάδου	19
1.4.1	Καθεστώσ ποσοστώσεων	19
1.4.2	Διασφάλιση ποιότητας γάλακτος	20
1.4.3	Επενδυτικά σχέδια	21

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο : ΖΗΤΗΣΗ

2.1	Προσδιοριστικοί παράγοντες της ζήτησης	25
2.1.1	Διαθέσιμο εισόδημα – Καταναλωτικά πρότυπα	25
2.1.2	Τιμές των προϊόντων	28
2.1.3	Διαφημιστική δαπάνη	29
2.2	Εξελίξεις και δομή της εγχώριας ζήτησης	32
2.2.1	Εγχώρια αγορά γάλακτος	32
2.2.2	Εγχώρια αγορά βουτύρου	34
2.2.3	Εγχώρια αγορά γιαουρτιού	35
2.2.4	Εγχώρια αγορά λοιπών γαλακτοκομικών προϊόντων	36
2.3	Συμπεράσματα	38

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο : ΠΡΟΣΦΟΡΑ

3.1	Προσδιοριστικοί παράγοντες της παραγωγής	39
3.1.1	Παρεμπόδιση ή μη της παραγωγικής δραστηριότητας	39
3.1.2	Η ανεπάρκεια της ζήτησης για το προϊόν του κλάδου	40
3.1.3	Η σχετική ανεπάρκεια των παραγωγικών συντελεστών	40
3.1.4	Οι τιμές των παραγωγικών συντελεστών	41
3.1.5	Η τεχνολογία παραγωγής	41
3.1.6	Λοιποί παράγοντες	42
3.2	Εξελίξεις και δομή της εγχώριας παραγωγής	43
3.2.1	Εγχώρια παραγωγή γάλακτος	44
3.2.2	Εγχώρια παραγωγή βουτύρου	46
3.2.3	Εγχώρια παραγωγή γιαουρτιού	47
3.2.4	Εγχώρια παραγωγή λοιπών γαλακτοκομικών προϊόντων	48
3.3	Συμπεράσματα	49

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο : ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ

4.1	Βαθμός πραγματικού και δυνητικού ανταγωνισμού	50
4.1.1	Ένταση του εσωτερικού ανταγωνισμού	50
4.1.2	Απειλή εισόδου νέων επιχειρήσεων	53

4.1.3	Απειλή υποκατάστατων προϊόντων	54
4.2	Δείκτες ανταγωνιστικότητας	54
4.2.1	Δείκτες κάλυψης εισαγωγών (Εξαγωγές / Εισαγωγές)	55
4.2.2	Δείκτες εξωστρέφειας (Εξαγωγές / Παραγωγή)	56
4.2.3	Δείκτες εισαγωγικής διείσδυσης (Εισαγωγές / Κατανάλωση)	57
4.2.4	Δείκτες αυτάρκειας(Παραγωγή / Κατανάλωση)	58
4.2.5	Δείκτες Balassa [Εμπορικό Ισοζύγιο/ (εισαγωγές + εξαγωγές)	59
4.3	Συμπεράσματα	60

ΜΕΡΟΣ Β' : ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΜΠΟΡΙΟ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1° : ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΜΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

1.1	Εισαγωγικές επιχειρήσεις του κλάδου	62
1.2	Εξέλιξη των εισαγωγών γαλακτοκομικών προϊόντων	63
1.3	Ανάλυση των εισαγωγών ανά χώρα προέλευσης	68
1.4	Εξέλιξη των εξαγωγών γαλακτοκομικών προϊόντων	70
1.5	Ανάλυση των εξαγωγών κατά χώρα προορισμού	72
1.6	Εμπορικό ισοζύγιο γαλακτοκομικών προϊόντων	73
1.7	Συνολικό εμπορικό ισοζύγιο	74
1.7.1	Προτάσεις βελτίωσης των εξαγωγικών επιδόσεων	77

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2° : Ο ΚΛΑΔΟΣ ΤΩΝ ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΑΓΟΡΑΣ

2.1	Βασικά μακροοικονομικά μεγέθη	78
2.2	Η ένταξη της Ελλάδας στην Ε.Ε.	83
2.2.1	Κοινή Αγροτική Πολιτική	84
2.2.2	Το ΕΥΡΩ	93
2.2.3	Διεύρυνση / Οφέλη ελληνικών βιομηχανιών	96

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΚΡΙΤΙΚΗ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα μελέτη έχει ως αντικείμενο τη διερεύνηση της ελληνικής αγοράς των **γαλακτοκομικών προϊόντων**. Ειδικότερα, εξετάζονται οι εξής κατηγορίες προϊόντων : Παστεριωμένο Γάλα, Γάλα Υψηλής Παστερίωσης, Γάλα Μακράς Διαρκείας, Συμπυκνωμένο Γάλα, Βούτυρο, Κρέμα Γάλακτος, Γιαούρτι, Ξυνόγαλο και Επιδόρπια Γάλακτος.

Επίσης, παρουσιάζονται οι σημαντικότερες παραγωγικές και εισαγωγικές επιχειρήσεις του κλάδου, καθώς και ο τρόπος οργάνωσης της παραγωγής τους και των δικτύων διανομής τους. Επιπλέον, περιγράφεται το θεσμικό πλαίσιο του κλάδου με ειδικότερη έμφαση στην εφαρμογή του συστήματος των ποσοστώσεων, το οποίο έχει τεθεί σε εφαρμογή από το 1984 και καθορίζει το σύνολο της παραγωγής της βασικής πρώτης ύλης (αγελαδινό γάλα) σε όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ακόμη, εξετάζονται προσδιοριστικοί παράγοντες, οι οποίοι επιδρούν στη ζήτηση και την προσφορά των γαλακτοκομικών προϊόντων, καθώς επίσης η εξέλιξη και η δομή της εγχώριας ζήτησης και παραγωγής ανά κατηγορία των προϊόντων αυτών. Αξίζει να αναφερθεί, ότι η εγχώρια παραγωγή φαίνεται να μην επαρκεί για την κάλυψη της κατανάλωσης (ζήτηση), η οποία διαρκώς αυξάνεται.

Στη συνέχεια της μελέτης, αναφέρονται οι συνθήκες που επικρατούν στην αγορά, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στο στοιχείο του ανταγωνισμού, ο οποίος απεικονίζεται – μέσω βασικών δεικτών – έντονος, τόσο στον παραγωγικό τομέα, όσο και στον τομέα του λιανικού εμπορίου.

Στο δεύτερο μέρος της μελέτης, προσδιορίζεται το μέγεθος των εισαγωγών και εξαγωγών, όσον αφορά την διαχρονική τους εξέλιξη, αλλά και τον τόπο προέλευσης και προορισμού αντίστοιχα. Ταυτόχρονα, παρουσιάζεται η διαμόρφωση του εμπορικού ισοζυγίου των γαλακτοκομικών προϊόντων, με τη βοήθεια των στοιχείων που προκύπτουν από την ανάλυση των εισαγωγών και εξαγωγών, καθώς και η σύγκρισή του με το συνολικό εμπορικό ισοζύγιο της χώρας.

Τέλος, εξετάζονται βασικά μακροοικονομικά μεγέθη που αφορούν τον κλάδο, καθώς επίσης και οι συνέπειες που επήλθαν σ' αυτόν, από την ένταξη της χώρας στην Ευρωπαϊκή και Νομισματική Ένωση, την Κοινή Αγροτική Πολιτική, αλλά και από την αναμενόμενη διεύρυνση της Κοινότητας.

ΜΕΡΟΣ Α΄ :
ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΟΥ ΚΛΑΔΟΥ ΤΩΝ
ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1° : ΓΕΝΙΚΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥ ΚΛΑΔΟΥ

1.1 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΤΟΥ ΚΛΑΔΟΥ

Ο κλάδος των γαλακτοκομικών προϊόντων περιλαμβάνει μια μεγάλη ποικιλία προϊόντων, που εκτείνεται από προϊόντα πρωτογενούς παραγωγής, έως επεξεργασμένα βιομηχανικά προϊόντα.

Η παραγωγή γαλακτοκομικών προϊόντων υπάγεται σύμφωνα με την στατιστική ταξινόμηση της ΣΤΑΚΟΔ – 1991 στις Μεταποιητικές Βιομηχανίες. Συγκεκριμένα ανήκει στον κωδικό ΔΑ : Βιομηχανία τροφίμων, ποτών και καπνοβιομηχανία και στον κλάδο 15 : Βιομηχανία τροφίμων και ποτών. Αναλυτικότερα περιλαμβάνεται στον κωδικό 155: Παραγωγή γαλακτοκομικών προϊόντων, ο οποίος περιλαμβάνει τους υποκωδικούς 155.1 : Λειτουργία γαλακτοκομείων και τυροκομία και 155.2 : Παρασκευή παγωτών.

Τα γαλακτοκομικά προϊόντα διακρίνονται στις ακόλουθες βασικές κατηγορίες :

- **Νωπό γάλα**

Το γάλα που προέρχεται από μαστικούς αδένες αγελάδων, προβάτων, αιγών ή βουβαλιών το οποίο δεν έχει θερμανθεί πέρα από τους 40° C ή έχει υποστεί επεξεργασία με ισοδύναμο αποτέλεσμα. "Νωπό γάλα" που προορίζεται για κατανάλωση νοείται το γάλα που δεν έχει υποστεί άλλη επεξεργασία εκτός από διήθηση, ψύξη και ομογενοποίηση και κάτω από συγκεκριμένες προδιαγραφές υγιεινής και χημικής σύστασης.

- **Παστεριωμένο γάλα**

Το παστεριωμένο γάλα πρέπει να έχει υποστεί θερμική επεξεργασία που περιλαμβάνει την έκθεση σε υψηλή θερμοκρασία για μικρό χρονικό διάστημα, τουλάχιστον 71,7° C για 15 δευτερόλεπτα ή ισοδύναμο συνδυασμό με το ίδιο αποτέλεσμα. Το παστεριωμένο γάλα πρέπει να ψύχεται αμέσως σε θερμοκρασία όχι μεγαλύτερη των 6° C.

- **Γάλα UHT**

Το γάλα UHT πρέπει να έχει παραχθεί με συνεχή θέρμανση νωπού γάλακτος, που συνεπάγεται τη βραχυχρόνια εφαρμογή υψηλής θερμοκρασίας τουλάχιστον στους 135° C επί τουλάχιστον ένα δευτερόλεπτο, με σκοπό την καταστροφή όλων των υπολειπόμενων μικροοργανισμών και των спорίων τους. Το γάλα αυτό πρέπει να διατίθεται σε αδιαφανή δοχεία ή σε ασηπτική συσκευασία ώστε να ελαχιστοποιείται η φυσική, χημική και οργανοληπτική αλλοίωση. Η επεξεργασία δεν πρέπει να μεταβάλλει την περιεκτικότητα του γάλακτος σε νερό. Το αποστειρωμένο γάλα πρέπει να έχει θερμανθεί και αποστειρωθεί σε ερμητικά κλειστές συσκευασίες ή δοχεία με πώμα ερμητικό και ασφαλές.

Σχετικά με τη λιπτοπεριεκτικότητα, αναφέρονται τα εξής:

Με τον όρο “γάλα” νοείται το πλήρες γάλα όσον αφορά την περιεκτικότητα σε λιπαρά. Για το αγελαδινό γάλα αυτό σημαίνει ελάχιστα λιπαρά 3,5%, για το αίγιο γάλα 4%, για το πρόβειο 6% και για το γάλα βουβάλου 6%. Για το ανάμεικτο γάλα “προβάτου – κατσίκας” η ελάχιστη περιεκτικότητα σε λιπαρά είναι 5%.

“Αποβουτυρωμένο γάλα” νοείται το γάλα που προκύπτει από τη μηχανική αφαίρεση του λίπους χωρίς άλλη προσθήκη, ώστε τα λιπαρά να είναι 0,3% κατ’ ανώτατο όριο. “Ημιαποβουτυρωμένο γάλα” νοείται το γάλα (νωπό ή παστεριωμένο) από το οποίο έχει αφαιρεθεί το λίπος με μηχανικό τρόπο και χωρίς άλλη προσθήκη, ώστε η περιεκτικότητα σε λιπαρά να είναι μεταξύ 1,5 – 1,8 %. Δεν επιτρέπεται ο χαρακτηρισμός του γάλακτος αυτού σαν “αποκορυφωμένο γάλα” ή “βουτυρόγαλα”. Επιτρέπεται μόνο ο χαρακτηρισμός του ως “άπαχο” και “ημιάπαχο” αντίστοιχα. “Γάλα μερικά αποβουτυρωμένο” νοείται το γάλα που προκύπτει με μηχανική αφαίρεση λίπους και του οποίου η λιποπεριεκτικότητα είναι πάνω από 1,8%.

- **Γάλα υψηλής παστερίωσης**

Γάλα υψηλής παστερίωσης νοείται το γάλα που έχει υποστεί θερμική επεξεργασία με έκθεση στους +85° C έως +127° C και για τέτοιο χρονικό διάστημα ώστε να ανταποκρίνεται σωστά στις δύο χημικές δοκιμασίες που εφαρμόζονται για το παστεριωμένο γάλα. Συνήθως παράγεται με θερμική επεξεργασία του νωπού γάλακτος στους +125° C για τουλάχιστον δύο δευτερόλεπτα. Το γάλα υψηλής παστερίωσης πρέπει να ψύχεται αμέσως μετά την θερμική επεξεργασία σε θερμοκρασία όχι μεγαλύτερη των +6° C, ενώ η διάρκεια συντήρησης ορίζεται με ευθύνη του παρασκευαστή. Στη συσκευασία του γάλακτος υψηλής παστερίωσης πρέπει να αναγράφονται σε εμφανές σημείο και με ευδιάκριτους χαρακτήρες οι ενδείξεις “Γάλα” και “Υψηλής παστερίωσης”, το σήμα καταλληλότητας του προϊόντος, καθώς και η διάρκεια και η θερμοκρασία συντήρησής του. Απαγορεύεται δε η με οποιονδήποτε τρόπο και σε οποιοδήποτε σημείο της συσκευασίας του προϊόντος αναγραφή των ενδείξεων “φρέσκο” και “παστεριωμένο”.

- **Γάλα κατάψυξης**

Είναι νωπό γάλα το οποίο έγινε διατηρήσιμο με αναγνωρισμένη μέθοδο ταχείας κατάψυξης και στη συνέχεια διατηρείται σε θερμοκρασία κατώτερη από -15° C. Το γάλα αυτό διατίθεται στην κατανάλωση μετά από πλήρη απόψυξη.

- **Σκευάσματα γάλακτος**

Πρόκειται για ροφήματα και κυρίως σοκολατούχα. Επιτρέπεται να παρασκευάζονται από μία από τις βασικές κατηγορίες γάλακτος που προαναφέρθηκαν και με την προσθήκη σκόνης κακάο, ζάχαρης και άλλων πρώτων υλών που περιλαμβάνονται στον Κώδικα. Ο χαρακτηρισμός των προϊόντων αυτών πρέπει να είναι “Πλήρες γάλα με κακάο”, “Αποβουτυρωμένο γάλα με κακάο”, κ.λ.π., αλλά απαγορεύεται η χρήση του όρου “Σοκολάτα” ή παράγωγων λέξεων. Τα περισσότερα γάλατα αυτού του τύπου αναγράφουν τον όρο “Γάλα με κακάο” στη συσκευασία.

- **Διατηρημένα γάλατα, μερικά ή ολικά αφυδατωμένα**

Το άρθρο 80 του Κώδικα Τροφίμων συμπληρώνεται με τις διατάξεις του Π.Δ. 518/83 το οποίο αφορά τα διατηρημένα γάλατα, μερικά ή ολικά αφυδατωμένα, που προορίζονται για ανθρώπινη διατροφή, σε συμμόρφωση προς τις Οδηγίες 76/118/ΕΟΚ και 78/630/ΕΟΚ.

Τα **μερικά αφυδατωμένα γάλατα** (εβαπορέ) καθορίζονται ως εξής :

- 1) Το γάλα συμπυκνωμένο ή γάλα συμπυκνωμένο μη ζαχαρούχο ή πλήρες γάλα συμπυκνωμένο είναι μερικά αφυδατωμένο γάλα που περιέχει τουλάχιστον 7,5% λιπαρά κατά βάρος και 25% ολικό στερεό υπόλειμμα γάλακτος.
- 2) Το γάλα συμπυκνωμένο αποβουτυρωμένο ή γάλα συμπυκνωμένο αποβουτυρωμένο μη ζαχαρούχο, είναι μερικά αφυδατωμένο γάλα που περιέχει μέχρι 1% λιπαρά κατά βάρος και τουλάχιστον 20% ολικό στερεό υπόλειμμα γάλακτος.
- 3) Γάλα συμπυκνωμένο μερικά αποβουτυρωμένο ή γάλα συμπυκνωμένο μερικά αποβουτυρωμένο μη ζαχαρούχο, είναι το μερικά αφυδατωμένο γάλα που περιέχει από 1% και μέχρι 7,5% λιπαρά κατά βάρος και περισσότερο από 20% ολικό στερεό υπόλειμμα γάλακτος. Το μόνο γάλα που μπορεί να διατεθεί στη λιανική κατανάλωση με αυτή την ονομασία είναι το μερικά αφυδατωμένο γάλα που περιέχει 4% έως 4,5% λιπαρά κατά βάρος και τουλάχιστον 24% ολικό στερεό υπόλειμμα γάλακτος.
- 4) Γάλα συμπυκνωμένο πλούσιο σε λιπαρά ή γάλα συμπυκνωμένο μη ζαχαρούχο πλούσιο σε λιπαρά είναι το μερικά αφυδατωμένο γάλα που περιέχει τουλάχιστον 15% λιπαρά κατά βάρος και 26,5% ολικό στερεό υπόλειμμα γάλακτος.
- 5) Γάλα συμπυκνωμένο ζαχαρούχο ή γάλα πλήρες συμπυκνωμένο ζαχαρούχο είναι το μερικά αφυδατωμένο γάλα στο οποίο έχει προστεθεί ζάχαρη (ημίλευκη, λευκή ή υπέρλευκη) και περιέχει τουλάχιστον 8% λιπαρά κατά βάρος και 28% ολικό στερεό υπόλειμμα γάλακτος. Το μόνο γάλα που μπορεί να διατεθεί στη λιανική κατανάλωση με αυτή την ονομασία είναι το μερικά αφυδατωμένο γάλα, στο οποίο έχει προστεθεί ζάχαρη και περιέχει τουλάχιστον 9% λιπαρά κατά βάρος και 31% ολικό στερεό υπόλειμμα γάλακτος.
- 6) Γάλα συμπυκνωμένο αποβουτυρωμένο ζαχαρούχο είναι το μερικά αφυδατωμένο γάλα στο οποίο έχει προστεθεί ζάχαρη (ημίλευκη, λευκή ή υπέρλευκη) και περιέχει μέχρι 1% λιπαρά κατά βάρος και τουλάχιστον 24% ολικό στερεό υπόλειμμα γάλακτος.
- 7) Γάλα συμπυκνωμένο μερικά αποβουτυρωμένο ζαχαρούχο είναι το μερικά αφυδατωμένο γάλα, στο οποίο έχει προστεθεί ζάχαρη (ημίλευκη, λευκή ή υπέρλευκη) και περιέχει περισσότερο από 1% και λιγότερο από 8% λιπαρά κατά βάρος και περισσότερο από 24% ολικό στερεό υπόλειμμα γάλακτος. Το μόνο γάλα που μπορεί να διατεθεί στη λιανική κατανάλωση με αυτή την ονομασία είναι το μερικά αφυδατωμένο γάλα στο οποίο έχει προστεθεί ζάχαρη (ημίλευκη, λευκή ή υπέρλευκη) και περιέχει 4% έως 4,5% λιπαρά κατά βάρος και τουλάχιστον 28% ολικό στερεό υπόλειμμα γάλακτος.

Τα **ολικά αφυδατωμένα γάλατα** (γάλα σε σκόνη ή κόκκους) καθορίζονται ως εξής:

- 1) Γάλα σε σκόνη : “ Σκόνη γάλακτος, Πλήρες γάλα σκόνη, Σκόνη πλήρους γάλακτος” είναι το αφυδατωμένο γάλα που περιέχει τουλάχιστον 26% λιπαρά κατά βάρος.
- 2) Γάλα αποβουτυρωμένο σε σκόνη ή σκόνη αποβουτυρωμένου γάλακτος είναι το αφυδατωμένο γάλα που περιέχει το πολύ 1,5% λιπαρά κατά βάρος.
- 3) Γάλα μερικά αποβουτυρωμένο σε σκόνη ή σκόνη γάλακτος μερικά αποβουτυρωμένου είναι το αφυδατωμένο γάλα, του οποίου η περιεκτικότητα σε λιπαρά είναι μεγαλύτερη από 1,5% και μικρότερη από 26% κατά βάρος.
- 4) Γάλα σε σκόνη πλούσιο σε λιπαρά ή σκόνη γάλακτος πλούσιο σε λιπαρά είναι το αφυδατωμένο γάλα που περιέχει τουλάχιστον 42% λιπαρά κατά βάρος.

• **Αφρόγαλα**

Η σύσταση και ο τρόπος διάθεσης της κρέμας γάλακτος και του βουτύρου καθορίζονται από το άρθρο 81 του Κώδικα Τροφίμων και Ποτών.

“Αφρόγαλα” ή “Ανθόγαλα” ή “Καϊμάκι” είναι το προϊόν που λαμβάνεται από νωπό γάλα με ειδικό κορυφολόγο χωρίς καμιά άλλη προσθήκη. Το αφρόγαλα που προσφέρεται στην κατανάλωση πρέπει να πληροί τους όρους και διατάξεις που διέπουν το νωπό γάλα (άρθρο 80) και στη συσκευασία πρέπει να αναγράφεται ευκρινώς ο τύπος λιποπεριεκτικότητας, όπως “Αφρόγαλα που περιέχει λίπος τουλάχιστον 10%”, “Αφρόγαλα που περιέχει λίπος τουλάχιστον 25%”, “Αφρόγαλα που περιέχει λίπος τουλάχιστον 40%”, καθώς και οποιαδήποτε ενδιάμεση λιποπεριεκτικότητα. Η αραίωσή του για την επίτευξη ενός από τους παραπάνω τύπους επιτρέπεται να γίνει μόνο με νωπό γάλα.

Στο αφρόγαλα μακράς διάρκειας σε σπρέι επιτρέπεται η χρήση πρωτοξειδίου του αζώτου ως προωθητικού αερίου και οι ανάλογες ενδείξεις.

“Τεχνητό Αφρόγαλα” ή “υποκατάστατο κρέμας σαντιγί” νοούνται τα σκευάσματα αφρογάλακτος στα οποία το λίπος έχει αντικατασταθεί σε οποιοδήποτε ποσοστό με άλλη ξένη λιπαρή ουσία. Τα σκευάσματα αυτά πρέπει να πληρούν τις διατάξεις του άρθρου 141 του Κώδικα Τροφίμων.

• **Είδη βουτύρου**

“Βούτυρο” ή “Βούτυρο Γάλακτος” νοείται το προϊόν που λαμβάνεται με χτύπημα γάλακτος ή αφρογάλακτος ή μείγματος αυτών ή μετά από οξύνιση με βιολογικό τρόπο και έχει περιεκτικότητα σε λίπος τουλάχιστον 80%. Το βούτυρο αυτό χαρακτηρίζεται και ως “Νωπό ή Φρέσκο Βούτυρο”. Κατά την διάθεσή του στην κατανάλωση πρέπει να αναγράφεται ο τύπος του ζώου προέλευσης και να πληροί τους παρακάτω όρους:

- Περιεκτικότητα σε υγρασία όχι παραπάνω από 18%.
- Περιεκτικότητα σε άλλες ύλες προερχόμενες από το γάλα όχι παραπάνω από 2%.
- Περιεκτικότητα σε χλωριούχο νάτριο όχι περισσότερο από 0,2%.

- Οξύτητα όχι μεγαλύτερη από 8 βαθμούς στην κανονική του κατάσταση και όχι μεγαλύτερη από 5 βαθμούς στην τηγμένη ή διηθημένη κατάσταση.
- Ανάμικτο βούτυρο επιτρέπεται μόνο από γάλα κατσίκας και προβάτου. Το ανάμικτο αυτό βούτυρο μπορεί να χαρακτηριστεί "Βούτυρο Προβάτου".
- Επιτρέπεται ο χρωματισμός του βουτύρου με χρωστική E160a Καροτένιο σύμφωνα με τις διατάξεις στο παράρτημα III του άρθρου 35 του Κώδικα Τροφίμων. Δεν επιτρέπεται η χρήση χρωστικών ουσιών στο πρόβειο βούτυρο.

Το βούτυρο κατανάλωσης που περιέχει μαγειρικό αλάτι σε ποσοστό μέχρι 1% και 1% - 2% διατίθεται ως "Ημιαλατισμένο Νωπό Βούτυρο" και "Αλατισμένο Νωπό Βούτυρο" αντίστοιχα, με την ένδειξη του ζώου προέλευσης.

"Τηγμένο Βούτυρο" ή "Τηγμένο Βούτυρο Γάλακτος" ή "Βούτυρο Μαγειρικό" είναι το προϊόν που λαμβάνεται με την τήξη νωπού βουτύρου. Στο βούτυρο αυτό επιτρέπεται η προσθήκη μαγειρικού αλάτος σε ποσοστό μέχρι 1%. Η οξύτητα κάθε είδους τηγμένου βουτύρου δεν πρέπει να υπερβαίνει τους 10 βαθμούς.

"Τηγμένο Βούτυρο Τυρογάλακτος" ή "Τυροβούτυρο" είναι το προϊόν που λαμβάνεται με πίεση θερμού πήγματος τυριού, απαλλαγμένο από νερό και πρωτεϊνικές ύλες, το οποίο πρέπει να έχει τα ίδια αναλυτικά στοιχεία με το τηγμένο βούτυρο γάλακτος.

• Είδη γιαουρτιού

Το άρθρο 82 του Κώδικα Τροφίμων και Ποτών προσδιορίζει τον τρόπο παρασκευής και τη σύσταση του γιαουρτιού. "Γιαούρτι" είναι το προϊόν που προκύπτει μετά από πήξη αποκλειστικά και μόνο νωπού γάλακτος, με την επίδραση καλλιέργειας ζύμης που προκαλεί ειδική γι' αυτό ζύμωση. Το γιαούρτι πρέπει να έχει λιπαρά και στερεό υπόλειμμα άνευ λίπους (ΣΥΑΛ) σε ποσοστό 10% πάνω από τα όρια που καθορίζονται στο άρθρο 80 του Κώδικα για τα είδη γάλακτος. Επιτρέπεται η παρασκευή γιαουρτιού από ίσα μέρη νωπού γάλακτος αγελάδας και βουβάλου ή προβάτου. "Ημιαποβουτυρωμένο" γιαούρτι επιτρέπεται μόνο από ημιαποβουτυρωμένο γάλα προβάτου ή ημιαποβουτυρωμένο γάλα βουβάλου. Ειδικότερα :

(I) "Στραγγισμένο Γιαούρτι" είναι το προϊόν που προκύπτει από πλήρες γιαούρτι μετά από απομάκρυνση (αποστράγγιση) μέρους του νερού του. Το γιαούρτι αυτό πρέπει να περιέχει λίπος σε ποσοστό τουλάχιστον 8%, με εξαίρεση το στραγγισμένο γιαούρτι αγελάδας το οποίο πρέπει να περιέχει λίπος σε ποσοστό 5% τουλάχιστον.

(II) "Γιαούρτι από Αγνό Γάλα Αγελάδας περιεκτικότητας σε λίπος 5% τουλάχιστον" είναι το γιαούρτι που παρασκευάζεται αποκλειστικά από νωπό ή κατεψυγμένο γάλα αγελάδας το οποίο έχει υποστεί συμπύκνωση με βρασμό ώστε το τελικό προϊόν να περιέχει λίπος τουλάχιστον 5%. Απαγορεύεται να κυριαρχούν στην επωνυμία του προϊόντος κάποιες χαρακτηριστικές ονομασίες όπως τοπωνύμια.

(III) "Γιαούρτι από Αγνό Γάλα Προβάτου περιεκτικότητας σε λίπος 8% τουλάχιστον" είναι το γιαούρτι που παρασκευάζεται αποκλειστικά από νωπό ή

κατεψυγμένο γάλα προβάτου. Όπως και παραπάνω ισχύουν και εδώ οι περιορισμοί επωνυμίας.

(IV) "Γιαούρτι Σακούλας" νοείται το στραγγισμένο γιαούρτι που προσφέρεται στην κατανάλωση σε σάκους από λευκό ύφασμα ή σε ξύλινα βαρέλια.

Στην παρασκευή γιαουρτιού επιτρέπεται και η χρήση αποστειρωμένου γάλακτος, εκτός από κατεψυγμένο, αλλά όχι του διατηρημένου. Επιπλέον, απαγορεύεται η χρήση χρωστικών ουσιών και η διάθεση γιαουρτιού που περιέχει ζάχαρη. Αυτό ουσιαστικά σημαίνει ότι όλα τα είδη γιαουρτιού ευρωπαϊκού τύπου (με κομμάτια φρούτων, χυμό φρούτων, μούσλι, κ.λ.π.) κανονικά εντάσσονται στην κατηγορία των επιδορπίων σύμφωνα με τις διατάξεις του Κώδικα. Το ίδιο ισχύει και για το γιαούρτι επαγγελματικής χρήσης (catering) με φυτικά λιπαρά που παρασκευάζεται ευρύτατα από τις μεγαλύτερες βιομηχανικές επιχειρήσεις με πολύ χαμηλότερο κοστολόγιο από το κανονικό.

• Ρυζόγαλο – Κρέμα – Επιδόρπια γάλακτος

Ο τρόπος παραγωγής και σύστασης για τα παρακάτω επιδόρπια γάλακτος προσδιορίζεται από το άρθρο 84 του Κώδικα Τροφίμων και Ποτών.

(I) "Ρυζόγαλο" είναι το προϊόν που παρασκευάζεται από νωπό, παστεριωμένο ή μη πλήρες γάλα, ζάχαρη και ρύζι και πρέπει να περιέχει λιπαρές ουσίες γάλακτος τουλάχιστον 3%. Επιτρέπεται η προσθήκη αμυλούχων ουσιών για την επίτευξη πυκνότερης υφής, καθώς και ο αρωματισμός επιφανειακά με σκόνη κανέλλας. Επίσης, επιτρέπεται η προσθήκη κρόκου αυγών καθώς και χυμού φρούτων, κομματιών φρούτων, κακάο, καφέ, κ.λ.π. Στην περίπτωση αυτή, στη συσκευασία πρέπει να αναγράφεται και η ανάλογη φράση όπως "Ρυζόγαλο με το είδος της προσθήκης". Απαγορεύεται η προσθήκη νερού κατά την παρασκευή του προϊόντος.

(II) "Κρέμα" είναι το προϊόν που παρασκευάζεται από νωπό, παστεριωμένο ή μη πλήρες γάλα, κρόκο αυγών, αμυλώδεις ουσίες και ζάχαρη. Πρέπει να περιέχει λιπαρές ουσίες γάλακτος τουλάχιστον 4% και να έχει τουλάχιστον ένα κρόκο αυγού ανά κιλό έτοιμου προϊόντος. Απαγορεύεται η χρήση υλών τεχνητής χρώσης, αλλά επιτρέπεται ο αρωματισμός της κρέμας με προσθήκη σκόνης κανέλλας στην επιφάνεια του προϊόντος.

(III) "Επίδορπιο" νοείται το προϊόν που παρασκευάζεται από μία ή περισσότερες κατηγορίες γάλακτος που προβλέπονται από το άρθρο 80 του Κώδικα Τροφίμων, από προϊόντα γάλακτος (π.χ. κρέμα, βούτυρο) ή και συστατικά γάλακτος (π.χ. καζεΐνες, λακτόζη) ή μαγιά γιαούρτης. Τα προϊόντα γάλακτος, τα συστατικά γάλακτος ή το γάλα πρέπει να είναι σε αναλογία 75% τουλάχιστον του τελικού προϊόντος, αναγόμενο σε νωπό γάλα. Επιπλέον, τα επιδόρπια μπορούν να περιέχουν ζαχαρούχες γλυκαντικές ύλες, σκόνη κακάο λιποπεριεκτικότητας 10% τουλάχιστον κατά βάρος σε βούτυρο κακάο στο τελικό προϊόν, σοκολάτα ή εκχύλισμα καφέ, χυμό φρούτων με ή χωρίς ζάχαρη, τεμάχια φρούτων φρέσκα ή ζαχαρωμένα, καθώς και προϊόντα με γλυκαντικές ύλες του άρθρου 131 του Κώδικα ή και άλλες ύλες που περιλαμβάνονται στον Κώδικα Τροφίμων, με εξαίρεση τις πρώτες ύλες του Κεφαλαίου III του Κώδικα.

Στα επιδόρπια εντάσσονται τα ροφήματα και γενικά τα προϊόντα με βάση το αρωματισμένο γάλα. Επίσης, στην κατηγορία αυτή εντάσσονται και τα κατεψυγμένα επιδόρπια στην παρασκευή των οποίων έχει χρησιμοποιηθεί και η ψύξη και διατηρούνται σε χαμηλές θερμοκρασίες.

Στο άρθρο 84 του Κώδικα προβλέπεται το εύρος των ουσιών που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την χρώση και τον αρωματισμό των προϊόντων, οι γλυκαντικές ύλες για την παρασκευή προϊόντων με μειωμένες θερμίδες ή προϊόντων χωρίς προσθήκη ζάχαρης. Απαγορεύεται όμως η προσθήκη συντηρητικών ουσιών, εκτός από αυτές που προέρχονται από τις πρώτες ύλες που χρησιμοποιήθηκαν, σε ποσοστό που δεν υπερβαίνει το 0,4‰ (τοίς χιλίοις) στο τελικό προϊόν. Απαγορεύεται επίσης η ολική ή μερική αντικατάσταση του βουτύρου γάλακτος με φυτικά λίπη και η προσθήκη υποκατάστατων ή προϊόντων απομίμησης σοκολάτας. Στη συσκευασία απαγορεύεται η χρήση λέξεων που συμπίπτουν με πρότυπα του Κώδικα Τροφίμων πέρα από την εμπορική επωνυμία, ενώ πρέπει να αναγράφονται ευδιάκριτα ενδείξεις που αφορούν : το είδος και το ποσοστό του περιεχομένου γάλακτος στο έτοιμο προϊόν, το ποσοστό λίπους, το ποσοστό υγρασίας, η ημερομηνία ανάλωσης και κάτω από το εμπορικό σήμα το είδος του προϊόντος, όπως π.χ. "Επιδόρπιο με...το είδος της προσθήκης".

• Παγωτά

Ως παγωτό ορίζεται το προϊόν εκείνο το οποίο παρασκευάζεται από γάλα και λίπος βουτύρου στο οποίο έχουν προστεθεί ζάχαρη, αρωματικές και χρωστικές ενώσεις, όπως γαλακτοποιητές και σταθεροποιητές και το οποίο κατόπιν ειδικής επεξεργασίας και ψύξης διατίθεται ως μια ευχάριστη τροφή για κατανάλωση. Η παρασκευή του μείγματος παγωτού γίνεται με την ανάμειξη των πρώτων υλών σε θερμοκρασία περίπου 50 – 60 βαθμών C. Ακολουθεί παστερίωση του μείγματος και μεταφορά του σε δεξαμενές ωρίμανσης, θερμοκρασίας περίπου 4 βαθμών C όπου και παραμένει για 24 ώρες. Κατόπιν το μείγμα οδεύει προς τις μηχανές κατάψυξης και διόγκωσης, όπου ψύχεται στους -4 με -5 βαθμούς C με ταυτόχρονη ενσωμάτωση καθαρού αέρα. Ακολουθεί αποθήκευση σε θαλάμους θερμοκρασίας -25 βαθμών C και προώθηση στην λιανική πώληση. (1), (2)

1.2 ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΚΛΑΔΟΥ

Η Ελλάδα διαθέτοντας παράδοση αιώνων στην παραγωγή γαλακτοκομικών ειδών, έχει κατορθώσει τα τελευταία χρόνια να εκσυγχρονίσει και αναδιοργανώσει την υπάρχουσα υποδομή, αποκτώντας βιομηχανικό χαρακτήρα. Παρά την ανάπτυξη που έχει σημειωθεί τα τελευταία χρόνια, ο κλάδος παραμένει κερματισμένος σε ένα μεγάλο αριθμό επιχειρήσεων (περίπου 809), μεταξύ των οποίων παρατηρείται μεγάλη διαφοροποίηση, τόσο ως προς το μέγεθος της παραγωγής, όσο και ως προς τον τρόπο οργάνωσης της παραγωγικής διαδικασίας και των δικτύων διανομής. Ο οξύς ανταγωνισμός μεταξύ των μεγάλων κυρίως εταιρειών και η μεταστροφή της ζήτησης σε νέα προϊόντα, δημιουργούν κίνητρα στις επιχειρήσεις για νέες

επενδύσεις ή για εκσυγχρονισμό των ήδη υφιστάμενων μονάδων τους. Οι κυριότερες γαλακτοκομικές επιχειρήσεις είναι :

ΦΑΓΕ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΑΛΑΚΤΟΣ Α.Ε.

Ιδρύθηκε το 1977, ενώ προϋπήρχε με διαφορετικές νομικές μορφές από το 1926. Ασχολείται με την παραγωγή γαλακτοκομικών και τυροκομικών προϊόντων, επιδορπίων και delicatessen, καθώς και την εμπορία χυμών και σνακ ψυγείου (σοκολατοειδή), διαθέτοντας 115 προϊόντα με 53 εμπορικά σήματα. Οι συνολικές επενδύσεις του ομίλου ΦΑΓΕ στα γαλακτοκομικά προϊόντα που εντάχθηκαν στα αναπτυξιακά προγράμματα κατά την περίοδο 1990 - 1999 ανέρχονται σε 7.370 εκ.δρχ., από τα οποία τα 5.600 εκ.δρχ, πραγματοποίησε η ΦΑΓΕ και τα υπόλοιπα υλοποιήθηκαν από τις εταιρείες τις οποίες ελέγχει.

Σημειώνεται ότι η τιτλούχος, σύμφωνα με τα στοιχεία της ICAP DATA BANK, κατατάχθηκε (βάσει ισολογισμών 1999) στις εξής θέσεις:

- x 1^η μεταξύ των 15 μεγαλύτερων βιομηχανιών ειδών διατροφής βάσει συνόλου ενεργητικού
- x 25^η μεταξύ των 200 μεγαλύτερων βιομηχανιών βάσει συνόλου ενεργητικού
- x 12^η ανάμεσα στις 200 βιομηχανίες με τις μεγαλύτερες πωλήσεις.

ΔΕΛΤΑ ΠΡΟΤΥΠΟΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΓΑΛΑΚΤΟΣ Α.Ε.

Ιδρύθηκε το 1996 με έδρα την Αθήνα και την επωνυμία ΑΙΓΙΣ ΤΡΟΦΙΜΑ Α.Ε. Το διάστημα 1998 - 1999 η εταιρεία βρισκόταν σε αδράνεια. Στις 3.1.2000 δημοσίευσε αλλαγή της επωνυμίας στη σημερινή και απορρόφησε τον κλάδο παραγωγής γαλακτοκομικών προϊόντων και χυμών φρούτων από την εταιρεία ΔΕΛΤΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΩΝ Α.Ε. (πρώην ΔΕΛΤΑ ΠΡΟΤΥΠΟΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΓΑΛΑΚΤΟΣ Α.Ε.). Η εταιρεία εκτός από την παραγωγή μιας μεγάλης γκάμας γαλακτοκομικών προϊόντων ασχολείται και με την εισαγωγή αυτών.

Αναφέρεται ότι, την ίδια περίοδο η ΔΕΛΤΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΩΝ Α.Ε. εισέφερε τον κλάδο παραγωγής παγωτού στην εταιρεία ΔΕΛΤΑ ΠΡΟΤΥΠΟΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΠΑΓΩΤΟΥ Α.Ε. (πρώην ΑΡΜΟΣ Α.Ε.).

Αναγνωρίζοντας την σημασία της τεχνολογίας στην παραγωγή γαλακτοκομικών προϊόντων, η ΔΕΛΤΑ επεδίωξε στενή συνεργασία με την πολυεθνική DANONE (πρώην BSN) από τις αρχές της τρέχουσας δεκαετίας. Συγκεκριμένα, η DANONE μετέχει στη ΔΕΛΤΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΩΝ Α.Ε. με ποσοστό 20% καθώς και στη ΔΕΛΤΑ ΠΡΟΤΥΠΟΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΓΑΛΑΚΤΟΣ Α.Ε. με 30%. Η συνεργασία αυτή έχει συμβάλει ουσιαστικά στην ανάπτυξη σειράς καινοτομικών προϊόντων στον τομέα του γιαουρτιού και των επιδορπίων γάλακτος.

Κατά το διάστημα 1994 - 2000 ο όμιλος εταιρειών ΔΕΛΤΑ πραγματοποίησε συνολικές επενδύσεις ύψους 127.960 εκ. δρχ. ενώ το 2000 υλοποίησε επενδυτικά προγράμματα ύψους 20.272 εκ. δρχ. Οι επενδύσεις του ομίλου στα γαλακτοκομικά προϊόντα που εντάχθηκαν στα αναπτυξιακά προγράμματα κατά το διάστημα 1995 - 1999 ανήλθαν σε 3.562 εκ. δρχ.

Σημειώνεται ότι, η ΔΕΛΤΑ σύμφωνα με τα στοιχεία της ICAP DATA BANK, κατατάχθηκε (βάσει ισολογισμών 1999) στις εξής θέσεις :

- * 30^η μεταξύ των 200 μεγαλύτερων βιομηχανιών βάσει συνόλου ενεργητικού
- * 2^η μεταξύ των 15 μεγαλύτερων βιομηχανιών ειδών διατροφής βάσει συνόλου ενεργητικού
- * 17^η ανάμεσα στις 200 βιομηχανίες με τις μεγαλύτερες πωλήσεις
- * 79^η ανάμεσα στις 200 βιομηχανίες με τα μεγαλύτερα κέρδη.

ΜΕΓΓΑΛ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΓΑΛΑΚΤΟΣ Α.Ε.

Ιδρύθηκε τον Ιούλιο του 1976 με έδρα τη Θεσσαλονίκη, κατόπιν μετατροπής της εταιρείας ΜΕΓΓΑΛ Κ. ΧΑΤΖΑΚΟΣ – ΧΡ. ΧΑΤΖΗΘΕΟΔΩΡΟΥ Ο.Ε. (ιδρυθείσα το 1966).

Ασχολείται με την παραγωγή, την εισαγωγή και εμπορία γαλακτοκομικών και τυροκομικών προϊόντων, ζελέ φρούτων, καθώς και με την διανομή χυμών φρούτων. Επίσης, από το 1997 διανέμει τα αρτοσκευάσματα της CHIPITA στη Βόρειο Ελλάδα ("Mr. Bread" ψωμί για τoστ, και ψωμί για χάρμπουργκερ και σάντουιτς).

Τα γαλακτοκομικά προϊόντα (πλην τυριών) συμβάλλουν με ποσοστό 65% περίπου στη διαμόρφωση του κύκλου εργασιών της τα τελευταία χρόνια.

Το 1996 ολοκληρώθηκε επενδυτικό πρόγραμμα συνολικού ύψους 3,2 δις. δρχ, ενώ το διάστημα 1999 - 2001 εγκρίθηκαν επενδυτικά προγράμματα συνολικού ύψους 5,330 εκ. δρχ. Διαθέτει πιστοποιητικό διασφάλισης ποιότητας ISO 9001 από το 1999.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ICAP DATA BANK, η τιτλούχος κατατάχθηκε (βάσει ισολογισμών 1999) στις εξής θέσεις:

- * 76^η μεταξύ των 200 μεγαλύτερων βιομηχανιών βάσει συνόλου ενεργητικού
- * 12^η μεταξύ των 15 μεγαλύτερων βιομηχανιών ειδών διατροφής βάσει συνόλου ενεργητικού
- * 31^η ανάμεσα στις 200 βιομηχανίες με τις μεγαλύτερες πωλήσεις.

Πωλήσεις παραγωγικών επιχειρήσεων του κλάδου

Ο πίνακας (1.1) που ακολουθεί παρουσιάζει τις πωλήσεις ορισμένων εκ των κυριότερων επιχειρήσεων παραγωγής γαλακτοκομικών προϊόντων, για την χρονική περίοδο 1998 – 2000.

Όπως προκύπτει από τα στοιχεία του πίνακα (1.1), οι συνολικές πωλήσεις των εμφανιζόμενων παραγωγικών εταιρειών ακολούθησαν ανοδική τάση την χρονική περίοδο 1999-2000, με ρυθμό αύξησης 6,28%, ενώ πτωτική ήταν η τάση για την χρονική περίοδο 1998-1999 και ίση με 2,59%. Ειδικότερα, το 2000 ανήλθαν σε 388.987.766 χιλ. δρχ. έναντι 365.986.669 χιλ. δρχ. το 1999 και 375.735.324 χιλ. δρχ. το 1998.

Σημαντική αύξηση στις συνολικές πωλήσεις τους (σέ απόλυτα μεγέθη) το 2000 σε σχέση με το 1999 παρουσίασαν οι εταιρείες : ΔΕΛΤΑ ΠΡΟΤΥΠΟΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΓΑΛΑΚΤΟΣ Α.Ε.(5.668.093 χιλ. δρχ.), ΦΑΓΕ Α.Ε.(4.982.033 χιλ. δρχ.), ΜΕΓΓΑΛ Α.Ε.(3.598.430 χιλ. δρχ.), ΤΥΡΑΣ Α.Ε.(3.326.762 χιλ. δρχ.) και ΔΩΔΩΝΗ Α.Β.Γ.Η. Α.Ε.(2.056.241 χιλ. δρχ.) και NESTLE ΕΛΛΑΣ Α.Ε. (1.529.111 χιλ. δρχ.).

Αξιόλογη ποσοστιαία αύξηση στις συνολικές πωλήσεις τους κατά το 2000 σε σχέση με το 1999, εμφάνισαν οι εταιρείες ΤΥΡΑΣ Α.Ε. (27,96%), ΚΡΙ

– ΚΡΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΓΑΛΑΚΤΟΣ Α.Β.Ε.Ε. (25,13%), ΕΒΡΟΦΑΡΜΑ Α.Β.Ε.Ε. (23,88%), ΣΕΡΡΑΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΓΑΛΑΚΤΟΣ (17,15%), ΡΟΔΟΠΗ Α.Ε. (13,93%) και ΝΕΟΓΑΛ Α.Ε. (12,85%). (1)

**ΠΩΛΗΣΕΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ
ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ
(1998 – 2000)**

(σε χιλ.δρχ.)

ΕΤΑΙΡΕΙΑ	2000	1999	1998
NESTLE ΕΛΛΑΣ Α.Ε.	102.463.899	100.934.788	98.534.742
ΦΑΓΕ ΒΙΟΜ. ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΑΛΑΚΤΟΣ Α.Ε.	96.032.649	91.050.616	90.739.288
ΔΕΛΤΑ ΠΡΟΤΥΠΟΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΓΑΛΑΚΤΟΣ Α.Ε.	79.248.633	73.580.540	91.874.146
ΜΕΒΓΑΛ Α.Ε.	43.861.225	40.262.795	38.156.585
ΔΩΔΩΝΗ Α.Β.Γ.Η. Α.Ε.	27.346.629	25.290.388	27.002.126
ΤΥΡΑΣ Α.Ε.	15.224.205	11.897.443	9.286.816
ΒΟΡΑΣ Α.Ε.	5.514.525	5.929.323	4.656.971
ΝΕΟΓΑΛ Α.Ε.	4.307.956	3.817.322	3.579.560
ΟΛΥΜΠΟΣ ΓΑΛ. ΛΑΡΙΣΗΣ Α.Ε.	3.758.400	3.823.868	3.615.228
ΕΒΡΟΦΑΡΜΑ Α.Β.Ε.Ε.	3.352.350	2.706.115	2.032.957
ΚΡΙ ΚΡΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΓΑΛΑΚΤΟΣ Α.Β.Ε.Ε.	3.112.681	2.487.643	2.238.670
ΡΟΔΟΠΗ Α.Ε.	2.745.919	2.410.091	2.262.983
ΕΛ-ΓΑΛ ΡΗΓΑ Α.Ε.	1.217.702	1.112.007	1.149.371
ΣΕΡΡΑΙΚΗ ΒΙΟΜ. ΓΑΛΑΚΤΟΣ Α.Ε.	800.993	683.730	605.881
ΣΥΝΟΛΟ	388.987.766	365.986.669	375.735.324

Πηγή: ICAP (Ισολογισμοί Εταιρειών)

Πίνακας (1.1)

1.3 ΔΙΚΤΥΑ ΔΙΑΝΟΜΗΣ – ΟΡΟΙ ΕΜΠΟΡΙΟΥ

Οι εταιρείες, οι οποίες δραστηριοποιούνται στο κλάδο των γαλακτοκομικών προϊόντων παρουσιάζουν μεγάλη ανομοιογένεια όσον αφορά το μέγεθος τους, καθώς και τον τρόπο οργάνωσης του δικτύου διανομής τους. Τα γαλακτοκομικά προϊόντα διατίθενται στην εγχώρια αγορά μέσω των διαφόρων εμπορικών καναλιών, τα οποία διαφοροποιούνται ανάλογα με τη δομή και το μέγεθος των επιχειρήσεων. Τα κανάλια αυτά συνίστανται σε τοπικούς αντιπροσώπους, εταιρείες διανομών, αλυσίδες Super Market και καταστήματα τροφίμων, καθώς και μικρά σημεία πώλησης (περίπτερα, φούρνοι, ζαχαροπλαστεία, μικρά παντοπωλεία, κ.λ.π.)

Όσον αφορά το παστεριωμένο γάλα, οι μεγάλες παραγωγικές εταιρείες εξασφαλίζουν τη συνεργασία μικρότερων παραγωγικών μονάδων για να καλύψουν ολόκληρη σχεδόν την Ελληνική αγορά. Οι συνεργασίες αυτές κρίνονται απαραίτητες για την κάλυψη περιοχών που βρίσκονται μακριά από τις κεντρικές παραγωγικές μονάδες των εν λόγω εταιρειών, καθώς το παστεριωμένο γάλα θεωρείται ευπαθές προϊόν και η μεταφορά του πρέπει να πραγματοποιείται σε συγκεκριμένο χρονικό διάστημα από την παραγωγή του και κάτω από ειδικές συνθήκες ψύξης.

Τα κανάλια διανομής των γαλακτοκομικών προϊόντων των μικρότερων κυρίως μεγέθους επιχειρήσεων και των συνεταιριστικών ενώσεων καλύπτουν αποκλειστικά σχεδόν τις τοπικές αγορές στις οποίες εντάσσονται.

Σημαντικές πωλήσεις γαλακτοκομικών προϊόντων πραγματοποιούνται μέσω των Super Markets. Το γεγονός αυτό οφείλεται στην ευρύτατη γκάμα προϊόντων που διαθέτουν, καθώς και στις ανταγωνιστικές τιμές στις οποίες προσφέρονται τα εξεταζόμενα προϊόντα. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις και όσον αφορά τις μεγαλύτερες εταιρείες του κλάδου, ποσοστό 45% - 50% των πωλήσεων παστεριωμένου γάλακτος προέρχεται από τα Super Markets, ενώ στις πωλήσεις γιαουρτιού κατέχουν αντίστοιχο ποσοστό της τάξεως του 60%. Τα μικρά σημεία πώλησης συγκεντρώνουν μικρότερα ποσοστά συμμετοχής στις συνολικές πωλήσεις γαλακτοκομικών προϊόντων, απαιτούν σημαντική επένδυση από τις εταιρείες (ψυγεία) αλλά εξασφαλίζουν ταχύτερη είσπραξη και εξυπηρετούν ταυτόχρονα την πώληση γάλακτος, γιαουρτιού, κρέμας γάλακτος και χυμών.

Σημαντικό μέσο προώθησης των γαλακτοκομικών προϊόντων αποτελούν και οι διάφορες «παροχές» (εκπτώσεις πιστώσεις) από τις εταιρείες του κλάδου προς το λιανεμπόριο, για την τοποθέτηση των προϊόντων τους στα ράφια – ψυγεία των καταστημάτων τους. Οι εκπτώσεις που παρέχουν οι μεγάλες κυρίως επιχειρήσεις του κλάδου στα συνεργαζόμενα καταστήματα λιανικής διαφέρουν ανάλογα με τον τρόπο πληρωμής και γενικότερα το είδος της συμφωνίας μεταξύ των δυο μερών. Το εύρος διακύμανσής τους κυμαίνεται μεταξύ του 20% - 25% επί της χονδρικής τιμής για τις μεγάλες αλυσίδες Super Markets, ενώ στα μικρά σημεία πώλησης διαμορφώνεται μεταξύ του 10% - 30%.

Οι χορηγούμενες πιστώσεις κυμαίνονται συνήθως μεταξύ 2 – 6 μηνών. Ειδικότερα, ο μέσος όρος πίστωσης από τις μεγάλες κυρίως παραγωγικές επιχειρήσεις διαμορφώνεται μεταξύ των 3 – 4 μηνών.

Σημειώνεται ότι στον τομέα του λιανικού εμπορίου οι ισχύουσες συνθήκες έχουν σαν αποτέλεσμα τη διαμόρφωση της πραγματικής τιμής πώλησης των γαλακτοκομικών προϊόντων σε επίπεδα χαμηλότερα της χονδρικής τιμής. Ειδικότερα, ενώ η διαφορά μεταξύ χονδρικής και προτεινόμενης λιανικής τιμής είναι της τάξεως του 20% για το λευκό παστεριωμένο γάλα, 25% περίπου στο σοκολατούχο, και 24% - 25% στο γιαούρτι, στην πράξη η πραγματική μέση τιμή ανά κιλό πωλούμενου προϊόντος διαμορφώνεται σε επίπεδα χαμηλότερα της χονδρικής. Αυτό οφείλεται στο συνδυασμό προσφορών, εκπτώσεων και δώρων από τη βιομηχανία προς το λιανικό εμπόριο. (1)

1.4 ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ ΚΛΑΔΟΥ

Το κοινοτικό θεσμικό καθεστώς περιλαμβάνει μια σειρά από νομοθετήματα που αφορούν θέματα, όπως παραγωγή και εμπορία πρώτων υλών και τελικών προϊόντων καθώς και διασφάλιση της υγιεινής και ποιοτικούς ελέγχους κατά την παραγωγή και διακίνηση των γαλακτοκομικών προϊόντων, με σκοπό την ενοποίηση της ευρωπαϊκής αγοράς. Οι συνεχείς τροποποιήσεις και συμπληρώσεις των νομοθετημάτων αυτών είναι δεδομένες λόγω της παρουσίας πολλών νέων προϊόντων και της εξέλιξης της τεχνολογίας. (2)

1.4.1 ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΠΟΣΟΣΤΩΣΕΩΝ

Το σύνολο της παραγωγής αγελαδινού γάλακτος ανά χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθορίζεται από το σύστημα των ποσοστώσεων το οποίο θεσπίστηκε στις 31 Μαρτίου 1984, με σκοπό την υιοθέτηση κανόνων που θα συνδέουν την κοινοτική παραγωγή γάλακτος με τις ανάγκες της αγοράς.

Το σύστημα των ποσοστώσεων εφαρμόστηκε προκειμένου να σταματήσει η υπερπαραγωγή γάλακτος σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης που προέρχεται κυρίως από τις χώρες της Βορείου Ευρώπης. Η Ελλάδα εντάχθηκε σε αυτό το σύστημα, παρά το γεγονός ότι η εγχώρια παραγωγή της δεν επαρκούσε για την κάλυψη της κατανάλωσης.

Συγκεκριμένα, η συνολική εγγυημένη ποσότητα που καθορίζεται για κάθε κράτος μέλος αφορά την ανώτατη ποσότητα αγελαδινού γάλακτος που μπορεί να παραδοθεί από τους παραγωγούς συνολικά σε γαλακτοκομεία και άλλες μονάδες παραγωγής γαλακτοκομικών προϊόντων (εμπορεύσιμο γάλα), καθώς και τις ποσότητες γάλακτος που δύναται να πουλήσει ο παραγωγός απευθείας στη κατανάλωση.

Βάσει του συστήματος προστατεύεται η τιμή του γάλακτος σε επίπεδο παραγωγού, καθόσον οι συνολικές ποσότητες αγελαδινού γάλακτος που παραδίδονται στους αγοραστές σε κάθε κράτος μέλος είναι εντός συγκεκριμένων ορίων. Οι εγγυημένες ποσότητες για κάθε κράτος μέλος αποτελούν σημείο αναφοράς. Για να αποθαρρυνθεί η επιπλέον παραγωγή εφαρμόζεται συμπληρωματική εισφορά σε παραδόσεις οι οποίες υπερβαίνουν τις ποσότητες αναφοράς. Η συμπληρωματική εισφορά ισούται με το 115% της ενδεικτικής τιμής γάλακτος (30,98 ευρώ/100 kg).

Η συνολικά εγγυημένη ποσότητα γάλακτος που ορίστηκε για την περίοδο 1984/1985 στην Ε.Ε., αντιστοιχεί στις συνολικές ποσότητες αγελαδινού γάλακτος που παραδόθηκαν σε γαλακτοκομεία και σε άλλες εκμεταλλεύσεις επεξεργασίας ή μεταποίησης γάλακτος το 1981, συν 1%. Η κατανομή στα κράτη μέλη ορίστηκε ανάλογα με το ποσοστό συμμετοχής τους στις συνολικές παραδόσεις της Κοινότητας το 1981, με εξαίρεση την Ιρλανδία και την Ιταλία για τις οποίες καθορίστηκε βάσει παραδόσεων του 1983. Τυχόν υπέρβαση των συνολικών εγγυημένων ποσοτήτων που καθορίστηκαν για κάθε κράτος μέλος, συνεπάγεται την εφαρμογή της συμπληρωματικής εισφοράς.

Η συνολικά εγγυημένη ποσότητα γάλακτος για την Ευρωπαϊκή Ένωση καθορίστηκε σε 115.886,6 χιλ. τόνους τη γαλακτοκομική περίοδο 1999 –

2000, σε 102.387,4 χιλ. τόνους το 2000 – 2001, ενώ θα διαμορφωθεί σε 102.882,6 χιλ. τόνους ετησίως την περίοδο 2001 – 2005. Αύξηση των παραδόσεων εμφανίζεται μετά το 2005, με τη συνολική ποσότητα γάλακτος να αγγίζει τους 107.458,5 χιλ. τόνους την περίοδο 2005 – 2006, τους 118.238,3 χιλ. τόνους το 2006 – 2007 και τους 118.718,2 χιλ. τόνους την περίοδο 2007 – 2008.

Οι εγγυημένες ποσότητες γάλακτος για την Ελλάδα καθορίστηκαν ετησίως σε 699,82 χιλ. τόνους την περίοδο 2001 – 2008, από 674,62 χιλ. τόνους το 2000 – 2001.

Το καθεστώς αυτό εκπνύεται ότι θα διατηρηθεί μέχρι το έτος 2008 και κατόπιν θα καταργηθεί, λόγω των αρνητικών επιπτώσεων που έχει στη λειτουργία της αγοράς και πιο συγκεκριμένα εμποδίζει:

- Τον εκσυγχρονισμό των εκμεταλλεύσεων, παραγωγής, μεταποίησης και εμπορίας
- Την ανάπτυξη της ανταγωνιστικότητας του τομέα στη διεθνή αγορά
- Την εγκατάσταση νέων ως φορέων εκσυγχρονισμού του τομέα
- Την προσαρμογή της προσφοράς στη ζήτηση για προϊόντα που αυξάνεται η κατά κεφαλήν κατανάλωση
- Την ευελιξία προγραμμάτων αναδιάρθρωσης των αγροτικών δραστηριοτήτων σε πεδινές περιοχές όπου η αγελαδοτροφεία είναι υψηλών αποδόσεων και μπορεί να αποτελέσει παραγωγική διέξοδο των περιοχών αυτών που μέχρι σήμερα είναι φυτικής προέλευσης
- Την ενίσχυση ορισμένων απομακρυσμένων προβληματικών περιοχών
- Την μείωση των εισαγωγών ημικατεργασμένων ή ενδιάμεσων μορφών γαλακτοκομικών προϊόντων. (1), (2)

1.4.2 ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΓΑΛΑΚΤΟΣ

Κάθε βιομηχανία παραγωγής γάλακτος πρέπει να έχει ως στόχο την διασφάλιση της παραγωγής ασφαλών προϊόντων. Ο πιο καθοριστικός παράγοντας για την παραγωγή ασφαλών προϊόντων για τον καταναλωτή είναι η τήρηση υγιεινών συνθηκών στα πλαίσια εφαρμογής της Οδηγίας Υγιεινής 93/43 της Ε.Ε., του HACCP και του ISO. Με βάση την Υπουργική απόφαση 487/4.10.2000, η οδηγία της Κοινότητας (93/43/ ΕΟΚ), γίνεται νόμος του κράτους. Έτσι, όλες οι επιχειρήσεις παραγωγής, συσκευασίας, αποθήκευσης, μεταφοράς, διανομής, διακίνησης και προσφοράς τροφίμων προς πώληση, οφείλουν να εφαρμόζουν το σύστημα HACCP και ISO. Κατά συνέπεια και οι γαλακτοβιομηχανίες υποχρεούνται να ακολουθούν τη συγκεκριμένη μελέτη και όποια δεν την διαθέτει είναι παράνομη και εκτεθειμένη σε πρόστιμα και άλλου είδους ποινές από τον ΕΦΕΤ (Εθνικός Φορέας Τροφίμων και Ποτών), που είναι το αρμόδιο όργανο για την εφαρμογή της νομοθεσίας. Οι γενικοί κανόνες υγιεινής πρακτικής περιγράφονται από την Υ.Α. 1219/2000 και αποτελούν τα ελάχιστα μέτρα υγιεινής που πρέπει να εφαρμόζουν οι επιχειρήσεις τροφίμων. Τα προληπτικά αυτά μέτρα προβλέπεται να επεκταθούν σε όλα τα στάδια της διατροφικής αλυσίδας, από την πρωτογενή παραγωγή (ορθή γεωργική παραγωγή) έως την παράδοση στον τελικό καταναλωτή.

Το HACCP είναι ένα προληπτικό σύστημα που διασφαλίζει την υγιεινή και ασφάλεια των προϊόντων διατροφής. Πιο συγκεκριμένα, αναγνωρίζει τους πιθανούς μικροβιολογικούς, χημικούς και φυσικούς κινδύνους, που μπορεί να

σχετίζονται με το γάλα και τα προϊόντα αυτού, σε όλα τα στάδια της παραγωγής, από τη συλλογή μέχρι την κατανάλωση και ελαχιστοποιεί την πιθανότητα εμφάνισης προβλημάτων ασφάλειας. Οι αρχές που διέπουν το σύστημα είναι οι ακόλουθες:

- Η ανάλυση των πιθανών κινδύνων των προϊόντων που παράγει η κάθε επιχείρηση σε όλες τις διαδικασίες παραγωγής.
- Η επισήμανση των σταδίων στα οποία μπορεί να μολυνθεί το προϊόν εξαιτίας μικροβιολογικών, χημικών και φυσικών κινδύνων.
- Ο καθορισμός των σταδίων στα οποία μπορούν αυτοί οι κίνδυνοι να εξαιρεθούν ή και να περιοριστούν.
- Ο καθορισμός ενός συστήματος ελέγχου των κινδύνων σε κάθε κρίσιμο σημείο της παραγωγής.
- Η τήρηση αρχείων με παρατηρήσεις και μετρήσεις τις οποίες πρέπει να ελέγχει και η δημόσια αρχή.

Το ISO, είναι εκείνο το πιστοποιητικό ποιότητας, το οποίο περιλαμβάνει αρχές και κανόνες υγιεινής που η τήρησή τους θεωρείται απαραίτητη κατά την παραγωγική διαδικασία και επιβάλλεται από την Ε.Ε. Ο τρόπος με τον οποίο εκτελείται η παραγωγική διαδικασία, σύμφωνα με αυτό, θα πρέπει να είναι η ίδια κάθε φορά. (2)

1.4.3 ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΑ ΣΧΕΔΙΑ

Βοηθούμενες σε σημαντικό βαθμό από τους αναπτυξιακούς νόμους και κανονισμούς που ίσχυσαν την τελευταία δεκαετία, οι γαλακτοβιομηχανίες κατάφεραν να βελτιώσουν κατά πολύ την εικόνα τους και να δημιουργήσουν την υποδομή που θα τους επιτρέψει να αντεπεξέλθουν στον ισχυρό ευρωπαϊκό ανταγωνισμό. Οι επενδύσεις αυτές αφορούσαν κυρίως τεχνολογική αναβάθμιση του παραγωγικού δυναμικού και επενδύσεις στη διανομή με γνώμονα την επίτευξη δικτύων πανελλαδικής εμβέλειας. Χαρακτηριστικά των βημάτων που έγιναν είναι τα στοιχεία που αφορούσαν τις επενδύσεις, οι οποίες εγκρίθηκαν στο πλαίσιο των αναπτυξιακών νόμων. Πιο συγκεκριμένα, ο αναπτυξιακός νόμος που ισχύει σήμερα είναι ο 2601/98 και αποτελεί συνέχεια του Ν. 1892/90. Οι επενδύσεις, οι οποίες πραγματοποιούνται στο πλαίσιο του Ν. 2601/98 χρηματοδοτούνται από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ) και την Ευρωπαϊκή Ένωση, καθώς και από την ίδια συμμετοχή των επιχειρήσεων που πραγματοποιούν τις επενδύσεις αυτές. Επισημαίνεται ότι, η ίδια συμμετοχή του επενδυτή δεν μπορεί να είναι κατώτερη από το 40% του κόστους της επένδυσης.

Για την εφαρμογή του νόμου οι επιχειρήσεις διακρίνονται σε νέες και παλαιές: Νέες είναι οι νεοϊδρυόμενες επιχειρήσεις και οι επιχειρήσεις που λειτουργούν για διάστημα μικρότερο ή ίσο των πέντε ετών, ενώ παλαιές θεωρούνται οι επιχειρήσεις που λειτουργούν για διάστημα μεγαλύτερο των πέντε ετών.

Οι επιχειρήσεις που δικαιούνται να κάνουν χρήση των διατάξεων του Αναπτυξιακού Νόμου είναι οι μεταποιητικές βιομηχανικές – βιοτεχνικές, τουριστικές επιχειρήσεις, καθώς και ένας μεγάλος αριθμός επιχειρήσεων ειδικών κατηγοριών.

Για να υπαχθούν στις ενισχύσεις του Α.Ν. 2601/98, οι επενδύσεις των παραπάνω επιχειρήσεων θα πρέπει να πληρούν τις εξής προϋποθέσεις:

- Οι επενδύσεις να υπερβαίνουν ένα ελάχιστο ποσό, ανάλογα με τη δραστηριότητα.
- Η επιχορήγηση δεν μπορεί να υπερβαίνει το ποσό των 15 εκ. δρχ. ανά νέα θέση εργασίας που δημιουργείται από την επένδυση.
- Το τραπεζικό δάνειο θα είναι τουλάχιστον τετραετούς διάρκειας.

Επίσης, σύμφωνα με τον αναπτυξιακό νόμο, τον οποίο διαχειρίζεται το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και τα άρθρα 23Α και 23Β, τα οποία διαχειρίζεται το Υπουργείο Ανάπτυξης επιχορηγούν και τον συγκεκριμένο κλάδο. Στα πλαίσια των διατάξεων των άρθρων 23Α και 23Β (νόμος 2234/94) εγκρίθηκαν μέχρι και το 1999, 40 επενδυτικά σχέδια .

Συγκεκριμένα, το άρθρο 23Α επιχορηγεί επιχειρηματικά σχέδια βιομηχανικών επενδύσεων άνω του 1 δις. δρχ. , ενώ το ποσοστό της επιχορήγησης ανέρχεται σε 35%. Το άρθρο 23Β αφορά πολύ μικρότερες επενδύσεις της τάξεως των 50 εκ.δρχ. και άνω. Το ύψος της επιχορήγησης ανέρχεται στο 40% του κόστους της επένδυσης.

Αρκετά υψηλές είναι και οι χρηματοδοτήσεις από προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης τα οποία έχουν συμβάλει αποφασιστικά στην κερδοφορία, αλλά και την τεχνολογική εξέλιξη του κλάδου των γαλακτοκομικών προϊόντων. Κατά τη χρονική περίοδο 1981 – 1994 οι σχετικές χρηματοδοτήσεις μέσω ευρωπαϊκών προγραμμάτων, έφτασαν τα 4.1 δις. δρχ. περίπου. Το μεγαλύτερο ποσοστό των προγραμμάτων αυτών αξιοποιήθηκε στη βελτίωση των μονάδων πρόψυξης γάλακτος, ενώ αρκετά προγράμματα στόχευαν στην ανανέωση και βελτίωση της τεχνολογικής υποδομής των μονάδων παραγωγής.

Οι κοινοτικοί κανονισμοί και τα προγράμματα, τα οποία έχουν υπαχθεί στο Β' ΚΠΣ είναι:

Ο Κοινοτικός Κανονισμός 951/97, ο οποίος αποτελεί τροποποίηση του ΕΟΚ 866/90, επιδοτεί δραστηριότητες του δευτερογενή τομέα που σχετίζονται με τη μεταποίηση γεωργικών προϊόντων. Στα πλαίσια του παραπάνω κανονισμού καθορίστηκαν επενδύσεις που ενισχύονται από το FEOGA, καθώς και από το πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων του Υπουργείου Γεωργίας. Η συμμετοχή της δικαιούχου εταιρείας δεν μπορεί να είναι μικρότερη του 25% του προϋπολογισμού.

Το Κοινοτικό Πρόγραμμα INTERREG II, προέβλεπε την επιδότηση επενδύσεων σε 23 επιλέξιμους νομούς. Οι νομοί έχουν επιλεγεί από το ΥΠ.ΕΘ.Ο., με βάση τη γειτνίασή τους με τρίτες χώρες.

Το πρόγραμμα INTERREG II στα γαλακτοκομικά προϊόντα αφορούσε τη βελτίωση της υποδομής που σχετίζεται με τη συλλογή και συγκέντρωση του νωπού γάλακτος στους χώρους παραγωγής του και τη μεταφορά του στις μεταποιητικές μονάδες. Το μέτρο ενίσχυσε:

- α) την προμήθεια και εγκατάσταση αυτόψυκτων δεξαμενών γάλακτος,
- β) την προμήθεια ειδικών μεμονωμένων (ισόθερμων) βυτίων για τη μεταφορά του γάλακτος από τις παγολεκάνες στις μεταποιητικές μονάδες.

Ο συνολικός προϋπολογισμός του μέτρου ανήλθε σε 4,4 δις. δρχ. περίπου και αφορούσε 107 βυτία και 5700 παγολεκάνες.

Το Κοινοτικό Πρόγραμμα INTERREG I, προέβλεπε επίσης την κατασκευή κτιριακών εγκαταστάσεων 5 εργαστηρίων ελέγχου ποιότητας

γάλακτος, ύψους 700 εκατ. δρχ. (ενίσχυση 100%), στις περιοχές Αλεξανδρούπολης, Δράμας, Πέλλας, Λέσβου, και Ρεθύμνου.

Τέλος αναφέρεται ότι, σύμφωνα με στοιχεία του Υπουργείου Γεωργίας, έχουν ενταχθεί νέα επιχειρηματικά προγράμματα στα πλαίσια του Γ' ΚΠΣ.

Συγκεκριμένα, τον Ιούλιο του 2000 εγκρίθηκε το πρόγραμμα «Αγροτική Ανάπτυξη Ανασυγκρότηση της Υπαίθρου 2000-2006», το οποίο συντάχθηκε βάσει εγκυκλίου του ΥΠ.ΕΘ.Ο., η οποία περιέχεται στους νέους κοινοτικούς κανονισμούς.

Το δεύτερο πρόγραμμα «Επενδύσεις στη Μεταποίηση και Εμπορία Γεωργικών Προϊόντων», έχει σαν στόχο τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των γεωργικών προϊόντων, τη βελτίωση της ποιότητας και της υγιεινής των προϊόντων, την ικανοποίηση των απαιτήσεων της αγοράς, την προστασία του περιβάλλοντος και τη βελτίωση του εισοδήματος των παραγωγών πρωτογενών προϊόντων. Η ενίσχυση χορηγείται στο δικαιούχο φορέα της επένδυσης με τη μορφή επιδότησης κεφαλαίου και το ύψος της υπολογίζεται ως ποσοστό των επιλέξιμων δαπανών της επένδυσης. Εναλλακτική μορφή ενίσχυσης των επιλέξιμων δαπανών της επένδυσης θεωρείται και η δαπάνη που καταβάλλεται στον εκμισθωτή στα πλαίσια της σύμβασης χρηματοδοτικής μίσθωσης (leasing) σύμφωνα με τον κανονισμό (Ε.Κ.) 1685/2000.

Η συνολική ενίσχυση που χορηγείται στον φορέα της επένδυσης δεν μπορεί να ξεπεράσει το 50% των επιλέξιμων δαπανών της επένδυσης κατ' εφαρμογή του άρθρου 28 του κανονισμού. Το ανωτέρω ποσοστό τελεί υπό αύξηση κατά 10 ποσοστιαίες μονάδες στις περιπτώσεις των νησιών του Αιγαίου Πελάγους στα πλαίσια του Καν. 2019/93.

Οι τομείς της παρέμβασης του εν λόγω μέτρου αφορούν τόσο τη ζωτική όσο και τη φυτική παραγωγή.

Στη συνέχεια ο πίνακας (1.2) που ακολουθεί παρουσιάζει τις επενδύσεις των μεγαλύτερων επιχειρήσεων κατά τη περίοδο 1991-1999.

(σε εκατ. δρχ.)

ΕΠΩΝΥΜΙΑ	ΣΥΝΟΛΟ
ΦΑΓΕ-ΕΒΓΑ	7.370
ΔΕΛΤΑ	7.782
ΜΕΒΓΑΛ	5.774
ΑΓΝΟ	3.730
ΝΕΟΓΑΛ	1.550
ΑΛΠΙΝΟ	3.771
ΟΛΥΜΠΟΣ	3.315
ΔΩΔΩΝΗ	4.101
ΤΥΡΑΣ	6.516
ΡΟΔΟΠΗ	680
ΕΒΡΟΦΑΡΜΑ	2.828
ΣΥΝΟΛΟ (11)	47.417
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	105.949

Πηγή : Εξπρές (γαλακτοβιομηχανία), τεύχος Απριλίου 2000

Πίνακας (1.2)

Σύμφωνα με τα στοιχεία αυτά, από το 1990 μέχρι και το 1999, εγκρίθηκαν συνολικά επενδύσεις ύψους 105,9 δις. δραχμών. Από αυτές το 45% περίπου αφορούσε επενδύσεις των 11 μεγαλύτερων επιχειρήσεων του κλάδου. Οι επενδύσεις αυτές φαίνεται ότι έχουν συμπαρασύρει τις μεσαίες και τις μικρότερες επιχειρήσεις του κλάδου, χάρις στη συνεχιζόμενη ύπαρξη επενδυτικών κινήτρων που υποστηρίζονται από τα Κοινοτικά Προγράμματα μέσω των επιμέρους κρατικών φορέων.

Επίσης παρατηρείται ότι οι δύο μεγαλύτερες γαλακτοβιομηχανίες, ο όμιλος ΦΑΓΕ/ΕΒΓΑ και ο όμιλος ΔΕΛΤΑ, έχουν πραγματοποιήσει τις μεγαλύτερες επενδύσεις στον κλάδο. Συγκεκριμένα, το 2000 η ΦΑΓΕ επένδυσε περίπου 3 δις δραχμές για τον περαιτέρω εκσυγχρονισμό του εργοστασίου, καθώς και τη βελτίωση των παραγωγικών διαδικασιών προκειμένου να μειωθούν τα κόστη. Η εταιρεία επενδύει επίσης στην εκπαίδευση των μικρότερων παραγωγών διεξάγοντας σεμινάρια σε όλη τη χώρα σχετικά με την ποιότητα και τη σημασία της ποιοτικής ζωοτροφής. Η ΔΕΛΤΑ την ίδια χρονιά αναπροσάρμοσε τη στρατηγική της με προτεραιότητες που αναφέρονται στην περαιτέρω ενδυνάμωση της θέσης της στο κλάδο των τροφίμων και ποτών στην Ελλάδα. Η ΜΕΒΓΑΛ έχει σε εξέλιξη επενδυτικό πρόγραμμα ύψους 2,6 δις δραχμών για την προμήθεια μηχανολογικού εξοπλισμού και την ανάπτυξη δικτύων. Ένα μεγάλο μέρος των κεφαλαίων αυτών θα δαπανηθεί για την εισαγωγή νέου λογισμικού από την εταιρεία SAP που αναμένεται να φέρει βελτιώσεις στον τομέα της διαχείρισης της πληροφορίας. (1), (2)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο : ΖΗΤΗΣΗ

2.1 ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΤΗΣ ΖΗΤΗΣΗΣ

Τα γαλακτοκομικά προϊόντα αποτελούν βασικό συμπλήρωμα στο καθημερινό διαιτολόγιο του ελληνικού νοικοκυριού. Οι κυριότεροι προσδιοριστικοί παράγοντες που επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό τη ζήτηση των γαλακτοκομικών αυτών προϊόντων είναι οι εξής:

- Διαθέσιμο εισόδημα
- Τα καταναλωτικά πρότυπα και οι διατροφικές συνήθειες των καταναλωτών
- Τιμές προϊόντων
- Αριθμός καταναλωτών
- Το ύψος της διαφημιστικής δαπάνης. (2)

2.1.1 ΔΙΑΘΕΣΙΜΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ – ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΑ ΠΡΟΤΥΠΑ

Οι μεταβολές στο διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών επηρεάζουν άμεσα, τόσο την κατανάλωση γαλακτοκομικών προϊόντων στο σύνολο τους, όσο και την κατανάλωση των επιμέρους κατηγοριών που συνθέτουν τον συγκεκριμένο κλάδο. Πιο συγκεκριμένα, η ζήτηση για γαλακτοκομικά προϊόντα ενός νοικοκυριού είναι συνάρτηση του διαθέσιμου εισοδήματός του. Το διαθέσιμο εισόδημα, κατά την περίοδο 1985 – 2000 αυξάνεται αλλά με φθίνοντα ρυθμό, και πιο συγκεκριμένα ο ρυθμός της αύξησης είναι 14%. Αύξουσα πορεία, όπως παρουσιάζεται και στον πίνακα (2.1) που ακολουθεί, εμφανίζει η δαπάνη των καταναλωτών για την αγορά γαλακτοκομικών προϊόντων, η οποία κατά το διάστημα 1988 – 1996 αυξάνεται με ρυθμό 14% ετησίως.

**Εγχώρια Ιδιωτική Κατανάλωση και Δαπάνη για Γαλακτοκομικά προϊόντα
(τρεχ. τιμές / εκ. δρχ)**

Έτη	Εγχώρια Ιδιωτική Κατανάλωση τροφίμων	Δαπάνη για γαλακτοκομικά	Μερίδια συμμετοχής (%)
1988	1.457.386	241.040	16,5
1989	1.765.156	290.859	16,5
1990	2.053.186	354.926	17,3
1991	2.386.094	402.039	16,8
1992	2.672.017	461.261	17,3
1993	2.915.510	532.675	18,3
1994	3.292.076	638.262	19,4
1995	3.558.115	670.048	18,8
1996	3.832.498	689.706	18,0
ΜΕΡΜ	12,8%	14,0%	1,1%

Πηγή: ΙΟΒΕ, Επεξεργασία στοιχείων Εθνικών Λογαριασμών
Πίνακας (2.1)

Όπως παρατηρούμε, το μερίδιο συμμετοχής του κλάδου στο σύνολο της καταναλωτικής δαπάνης κατά την περίοδο 1988 – 1996, διέπεται από αύξουσα πορεία με ρυθμό 1,1% ετησίως. Η συνεχιζόμενη αύξηση που παρουσιάζει το μερίδιο των γαλακτοκομικών προϊόντων στη συνολική δαπάνη για τρόφιμα συνδέεται με τη στροφή των καταναλωτών στην υγιεινή διατροφή και τη μεσογειακή δίαιτα. Ανοδικούς ρυθμούς ακολουθεί και η δαπάνη για τρόφιμα, η οποία την περίοδο 1988 – 1996 αντιστοιχεί σε 12,8%.

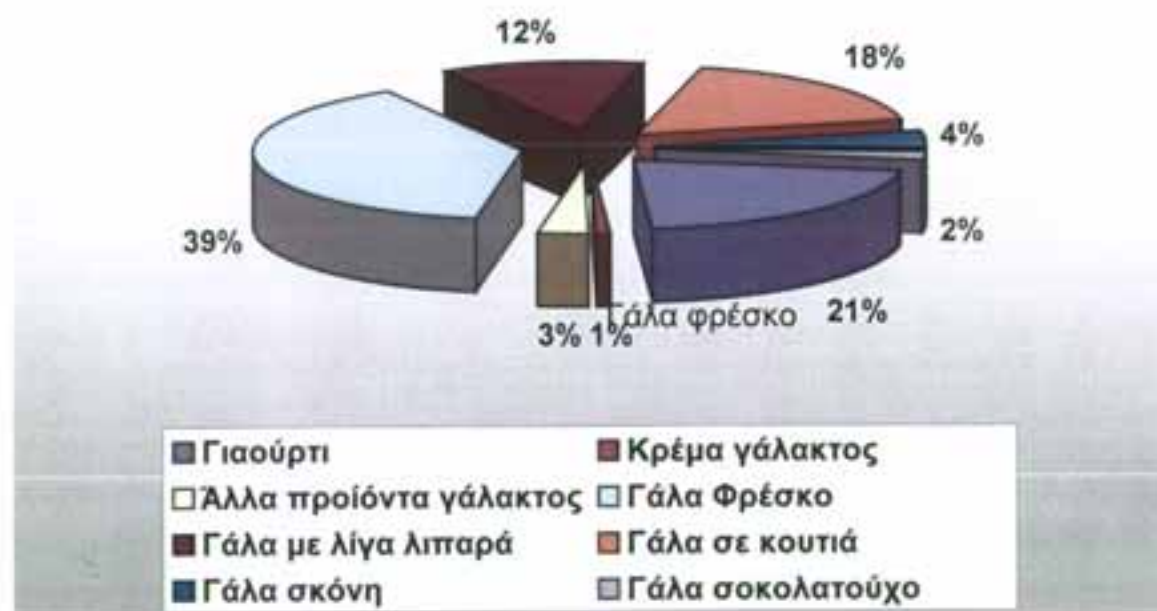
Ιδιαίτερο ενδιαφέρον, παρουσιάζει η χωροταξική κατανομή των δαπανών για την αγορά και ιδιοκατανάλωση γαλακτοκομικών προϊόντων. Σύμφωνα με το Εθνικό Ίδρυμα Αγροτικής Έρευνας, οι μηνιαίες δαπάνες για την αγορά και ιδιοκατανάλωση γάλακτος, αλλά και γενικότερα γαλακτοκομικών προϊόντων, εμφανίζονται μικρότερες στις περιοχές παραγωγής γαλακτοκομικών, σε αντιδιαστολή με την ευρύτερη περιοχή της πρωτεύουσας. Τα υψηλά ποσοστά δαπάνης που χαρακτηρίζουν τις αστικές περιοχές της Ελλάδας, μπορούν να προσδιοριστούν σε ένα μεγάλο βαθμό τόσο από τη σύνθεση των καταναλωτικών προτύπων (αύξησης του μεριδίου των γαλακτοκομικών) όσο και την ευκολότερη «πρόσβαση» των τελικών καταναλωτών στην αγορά, η οποία συνδέεται με τη δυναμική των επιχειρήσεων (δίκτυα διανομής).

Το μερίδιο που καταλαμβάνουν τα τρόφιμα στη συνολική εγχώρια ιδιωτική καταναλωτική δαπάνη, εκτιμάται ότι θα ακολουθήσει πτωτική πορεία μέσα στα επόμενα δέκα έτη, η οποία αντιστοιχεί σε 0,1% ετησίως, σύμφωνα με εκτιμήσεις του ΙΟΒΕ.

Όσον αφορά τη δαπάνη στα γαλακτοκομικά, αυτή εμφανίζει αύξηση από 271 δις.δρχ. το 1998 σε 345 δις.δρχ. το 2010. Γίνεται λοιπόν κατανοητό ότι η δαπάνη για την αγορά των προϊόντων αυτών αναμένεται να ακολουθήσει αυξητική πορεία, σε αντίθεση με το σύνολο των τροφίμων. Η κατηγορία Ψωμί – Δημητριακά εκτιμάται ότι θα εμφανίσει μείωση της συνολικής δαπάνης σε όλα τα υπό εξέταση σενάρια και ενώ το 1998 βρισκόταν στα 188 δις.δρχ. υπολογίζεται ότι θα κινηθεί γύρω στα 172 δις.δρχ. (στο καλύτερο σενάριο) το

2010. Η ομάδα Κρέας – Ψάρια παρουσιάζει αύξηση της δαπάνης σε σταθερές τιμές (από 441 δις.δρχ. το 1998 σε 525 δις.δρχ. το 2010).

Σύνθεση της Καταναλωτικής Δαπάνης ανά Κατηγορία (1998)

Πηγή : IOBE (Επεξεργασία Στοιχείων ΕΟΠ)

Σχήμα (2.1)

Στο σχήμα (2.1), παρουσιάζεται το ποσοστό συμμετοχής των επιμέρους προϊόντων στη συνολική δαπάνη των νοικοκυριών για γαλακτοκομικά για το έτος 1998.

Όπως παρατηρούμε το υψηλότερο μερίδιο στη δαπάνη των νοικοκυριών για γαλακτοκομικά, κατέχει το φρέσκο γάλα με ποσοστό που πλησιάζει το 39% και ακολουθεί η γιαούρτη με ποσοστό 21%. Το γάλα σε κουτιά, το οποίο περιλαμβάνει τόσο το εβαπορέ (ζαχαρούχο συμπυκνωμένο), όσο και το γάλα μακράς διάρκειας, συμμετέχει στη συνολική δαπάνη για την αγορά γαλακτοκομικών με ποσοστό 18%, ενώ σημαντικό μερίδιο δαπάνης κατέχει και το γάλα με λίγα λιπαρά 12%. Τέλος, το χαμηλότερο μερίδιο συμμετοχής στη δαπάνη των γαλακτοκομικών κατέχουν το γάλα σε σκόνη 4%, τα άλλα προϊόντα γάλακτος με 3%, το σοκολατούχο γάλα 2% και τέλος η κρέμα γάλακτος 1%. Οι παραπάνω εξελίξεις αποκαλύπτουν την προτίμηση των καταναλωτών στο φρέσκο γάλα και στο γάλα με λίγα λιπαρά. (2)

2.1.2 ΤΙΜΕΣ ΤΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

Η ζήτηση για γαλακτοκομικά προϊόντα, επηρεάζεται σε σημαντικό βαθμό από την εξέλιξη των τιμών, όπως αυτές εκφράζονται μέσα από το δείκτη τιμών καταναλωτή. Ο τελευταίος, έχει σαν σκοπό τη μέτρηση των μεταβολών των τιμών των αγαθών και υπηρεσιών που αγοράζονται από τα νοικοκυριά. Όπως όλοι οι δείκτες, έτσι και ο Δείκτης Τιμών Καταναλωτή (ΔΤΚ), μετράει το σχετικό ύψος των τιμών της τρέχουσας περιόδου σε σχέση με την περίοδο βάσης. Ειδικότερα, ο δείκτης τιμών καταναλωτή γαλακτοκομικών, σημείωσε μέση ετήσια αύξηση 9% την περίοδο 1989 – 2000, ενώ ο γενικός δείκτης καταναλωτού, παρουσιάζει ανάλογη εικόνα, η οποία αντανακλάται στον αυξητικό ρυθμό μεταβολής (9,8% ετησίως). Παρατηρείται επομένως μια παράλληλη πορεία των τιμών του κλάδου με τις τιμές του συνόλου των προϊόντων.

Είναι σημαντικό να εξεταστεί παράλληλα η μεταβολή του παραπάνω δείκτη, με το δείκτη αξίας λιανικών πωλήσεων. Η αυξητική πορεία που ακολουθεί ο δείκτης τιμών γαλακτοκομικών, φαίνεται ότι δεν επηρέασε σημαντικά την αξία των λιανικών πωλήσεων του κλάδου. Πιο συγκεκριμένα, οι υψηλοί ρυθμοί που επικράτησαν στην οικονομία την περίοδο 1995 – 2000, δεν επηρέασαν αρνητικά τις πωλήσεις του κλάδου. Ειδικότερα, για το συγκεκριμένο διάστημα, ο δείκτης αξίας λιανικών πωλήσεων, παρουσιάζει έντονη αυξητική πορεία, η οποία υπερβαίνει σε μέγεθος την πορεία του γενικού δείκτη. Η εξέλιξη αυτή αντικατοπτρίζεται στον ιδιαίτερα αυξητικό ρυθμό που χαρακτηρίζει τον συγκεκριμένο δείκτη, ο οποίος πλησιάζει το 7% ετησίως. Το γεγονός ότι η αξία των πωλήσεων του κλάδου δεν επηρεάσθηκε αρνητικά από τις μεταβολές του δείκτη λιανικής, υποδηλώνει ότι οι καταναλωτές δεν αντιδρούν σημαντικά στις μεταβολές των τιμών. Με άλλα λόγια όπως θα παρουσιασθεί και παρακάτω, η ζήτηση που διαμορφώνουν για τα προϊόντα του κλάδου είναι σε μεγάλο βαθμό ανελαστική.

Εκτιμημένες ελαστικότητες για τον κλάδο των γαλακτοκομικών προϊόντων και τροφίμων

Κατηγορίες	Τιμές	Εισοδήματος
Γάλα – Τυρί - Αυγά	-0,40	1,26
Τρόφιμα	-0,87	0,97

Πηγή : ΙΟΒΕ, Εξελίξεις και Προβλέψεις της Ιδιωτικής Κατανάλωσης στην Ελλάδα, 2001

Πίνακας (2.2)

Σύμφωνα με τον πίνακα (2.2), η ζήτηση για γαλακτοκομικά προϊόντα είναι ανελαστική και εκτιμήθηκε σε $-0,40$, δηλαδή εάν αυξηθεί η τιμή κατά 1%, η ζήτηση μειώνεται κατά 0,40. Η εκτίμηση αυτή, κατατάσσει τα προϊόντα του κλάδου σε αγαθά πρώτης ανάγκης για τους τελικούς καταναλωτές.

Στη δεύτερη στήλη του πίνακα (2.2) παρουσιάζονται οι ελαστικότητες εισοδήματος (δαπάνης), οι οποίες εμφανίζονται να έχουν θετικό πρόσημο

(κανονικά αγαθά). Πιο συγκεκριμένα, η ελαστικότητα που παρουσιάζει ο κλάδος των γαλακτοκομικών προϊόντων είναι μεγαλύτερη της μονάδας, γεγονός που σημαίνει ότι η ποσοστιαία μεταβολή του εισοδήματος είναι μεγαλύτερη από την ποσοστιαία μεταβολή της ζητούμενης ποσότητας. Αυτό υποδηλώνει ότι μια ενδεχόμενη περαιτέρω αύξηση του διαθέσιμου εισοδήματος θα οδηγήσει σε μεγαλύτερη αύξηση στην κατανάλωση των γαλακτοκομικών προϊόντων. (2)

2.1.3 ΔΙΑΦΗΜΙΣΤΙΚΗ ΔΑΠΑΝΗ

Η διαφήμιση αποτελεί σημαντικό εργαλείο ενίσχυσης των πωλήσεων των γαλακτοκομικών προϊόντων. Η ετήσια διαφημιστική δαπάνη του παγωτού ανταγωνίζεται αυτή των άλλων προϊόντων της αγοράς. Οι τρεις μεγαλύτερες επιχειρήσεις παγωτού (ΔΕΛΤΑ, ΕΒΓΑ, ALGIDA) κυριαρχούν σταθερά και στη διαφήμιση (πάνω από 80% του συνόλου). Οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στο επώνυμο παγωτό δαπανούν περίπου 5-10% του ετήσιου κύκλου εργασιών σε διαφήμιση. Το γεγονός ότι τρεις επιχειρήσεις κυριαρχούν σταθερά στο παγωτό, καταδεικνύει ότι προκειμένου η διαφήμιση να έχει τα επιθυμητά αποτελέσματα, τα απαιτούμενα κονδύλια είναι πολύ υψηλά.

Από την εξέταση των στοιχείων των διαφημιστικών δαπανών ανά κατηγορία προϊόντος τα δύο έτη 1999 – 2000, σύμφωνα με τον πίνακα (2.3) που ακολουθεί, προκύπτει ότι την πρώτη θέση στο σύνολο των γαλακτοκομικών κατέχει το παγωτό. Ειδικότερα, για το 2000, η συγκεκριμένη κατηγορία συμμετέχει στο σύνολο της διαφημιστικής δαπάνης του κλάδου με ποσοστό 23,8%, ενώ τη δεύτερη θέση καταλαμβάνουν τα γιαούρτια που συγκεντρώνουν ποσοστό 20,4%. Σημαντική πτώση του μεριδίου της διαφημιστικής δαπάνης για το τελευταίο εξεταζόμενο έτος, εμφανίζει η κατηγορία του γάλακτος εβαπορέ, η οποία συμμετέχει με ποσοστό 11,9%, ενώ οριακή πτώση εμφανίζει μεταξύ των άλλων και η κατηγορία του φρέσκου γάλακτος. Οι κατηγορίες που εμφανίζουν μια σταθερότητα είναι το ζαχαρούχο γάλα, το γάλα μακράς διάρκειας, η κρέμα γάλακτος, καθώς και το σοκολατούχο γάλα. Οι κατηγορίες που εμφανίζουν αύξηση του μεριδίου τους είναι το γιαούρτι, τα παγωτά, το ξυνόγαλο και το γάλα υψηλής παστερίωσης.

Κατανομή Διαφημιστικής Δαπάνης ανά προϊόν

(αξία σε χιλ. δρχ.)

Κατηγορία προϊόντων	1999	Μερίδια	2000	Μερίδια
Γάλα Εβαπορέ	2.258.228	17,5%	1.516.947	11,9%
Γάλα Εβαπορέ Light	183.874	1,4%	178.962	1,4%
Ζαχαρούχο Γάλα	41.584	0,3%	40.079	0,3%
Γάλα γενικά	74.602	0,6%	6.350	0,0%
Γάλα Σκόνη	0	0,0%	17.464	0,1%
Φρέσκο Γάλα	1.667.855	12,9%	1.456.591	11,4%
Γάλα Διαρκείας	124.482	1,0%	140.795	1,1%
Γάλα Υψηλής Παστερίωσης	734.509	5,7%	981.523	7,7%
Γάλα με Κακάο	871.958	6,8%	840.144	6,6%
Ξινόγαλα	205.535	1,6%	272.576	2,1%
Κρέμα Γάλακτος	256.446	2,0%	248.635	2,0%
Γιαούρτι	1.971.195	15,3%	2.592.268	20,4%
Γιαούρτι με Φρούτα	732.799	5,7%	871.063	6,8%
Νωπό Βούτυρο	153.544	1,2%	75.895	0,6%
Παγωτά	2.403.043	18,6%	3.029.548	23,8%
Διάφορα Γαλακτοκομικά	293.647	2,3%	174.702	1,4%
Βιομηχανικές Εταιρείες	934.063	7,2%	287.539	2,3%
ΣΥΝΟΛΟ	12.907.364	100%	12.731.081	100%

Πηγή : IOBE, Επεξεργασία Στοιχείων Media Services S.A.

Πίνακας (2.3)

Οι μεταβολές που συντελέστηκαν στον κλάδο των γαλακτοκομικών το διάστημα 1999 – 2000, παρουσιάζονται στα σχήματα (2.2), (2.3), όπου εμφανίζεται η διαφημιστική πίτα του κλάδου κατά τα έτη 1999 και 2000.

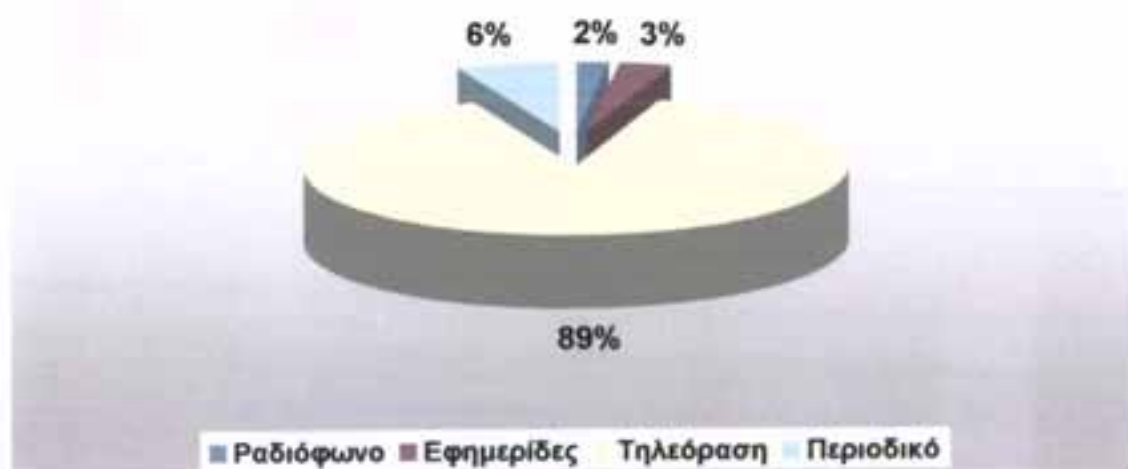
Κατανομή Διαφημιστικής Δαπάνης Ανά Μ.Μ.Ε. 1999

Πηγή : ΙΟΒΕ, Επεξεργασία Στοιχείων Media Services S.A.

Σχήμα (2.2)

2000

Πηγή : ΙΟΒΕ, Επεξεργασία Στοιχείων Media Services S.A.

Σχήμα (2.3)

Τα βασικά συμπεράσματα που μπορούν να προκύψουν από την εξέταση των στοιχείων αυτών είναι τα ακόλουθα:

- Η τηλεόραση κατέχει το μεγαλύτερο μερίδιο διαφημιστικών δαπανών, σημειώνοντας σημαντική αύξηση του σχετικού της μεριδίου σε σχέση με το 1999 κατά 5 ποσοστιαίες μονάδες.
- Τα περιοδικά βρίσκονται στη δεύτερη θέση, με ποσοστό που για το 2000 αγγίζει το 6% του συνόλου των διαφημιστικών δαπανών.
- Το ραδιόφωνο έχει αποτελέσει σημαντικό μερίδιο στο υπό εξέταση διάστημα, σημειώνοντας πτώση κατά 3 ποσοστιαίες μονάδες προς όφελος της τηλεόρασης.
- Τέλος, το μερίδιο που καταλαμβάνουν οι εφημερίδες στο σύνολο των διαφημιστικών δαπανών του κλάδου εμφανίζει μια σταθερότητα και κυμαίνεται για το 2000 στο 3% του συνόλου των δαπανών.

Από την παραπάνω ανάλυση, προκύπτει ότι οι εταιρείες που δραστηριοποιούνται στον κλάδο των γαλακτοκομικών προϊόντων, πραγματοποιούν υψηλές διαφημιστικές δαπάνες με σκοπό τον επηρεασμό του καταναλωτικού προτύπου και την κατάκτηση ολοένα και μεγαλύτερου μεριδίου αγοράς. Ο ανταγωνισμός μεταξύ των εταιρειών αυτών είναι ιδιαίτερα έντονος και εμφανίζεται και στο πεδίο της διαφήμισης. Έτσι, πολλές εταιρείες δεν διστάζουν να αυξήσουν την δαπάνη διαφήμισης των προϊόντων τους, προκειμένου να μην αφήσουν ελεύθερο το πεδίο για δράση των ανταγωνιστών τους, αλλά και να μην αφήσουν ανικανοποίητο κανένα κομμάτι ζήτησης, το οποίο θα μπορούσε δυνητικά να δημιουργήσει περιθώρια για είσοδο άλλων ανταγωνιστών στο χώρο των γαλακτοκομικών. (2)

2.2 ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΚΑΙ ΔΟΜΗ ΤΗΣ ΕΓΧΩΡΙΑΣ ΖΗΤΗΣΗΣ

Στις ενότητες που ακολουθούν παρουσιάζεται η ανάλυση της εγχώριας αγοράς γαλακτοκομικών ειδών ανά κατηγορία προϊόντων, για τη χρονική περίοδο 1998 – 2000, πλην του παγωτού όπου δεν βρέθηκαν τα ανάλογα στοιχεία.

2.2.1 ΕΓΧΩΡΙΑ ΑΓΟΡΑ ΓΑΛΑΚΤΟΣ

Στον πίνακα (2.4) που ακολουθεί παρουσιάζεται η ανάλυση της εγχώριας αγοράς γάλακτος (λευκού και σοκολατούχου) ανά κύρια κατηγορία προϊόντων, το χρονικό διάστημα 1998 – 2000. Σημειώνεται ότι, τα μεγέθη του πίνακα (2.4) που αναφέρονται στο συμπυκνωμένο γάλα είναι προσαρμοσμένα σε ισοδύναμες ποσότητες πόσιμου γάλακτος προκειμένου να είναι συγκρίσιμα με τις υπόλοιπες κατηγορίες προϊόντων.

Το μεγαλύτερο μέρος της εγχώριας αγοράς καλύπτεται από το φρέσκο παστεριωμένο γάλα, με ποσοστό συμμετοχής 54,2% - 55,6% την τριετία 1998 – 2000.

Το γάλα υψηλής παστερίωσης καλύπτει το 6,5% περίπου της συνολικής αγοράς το 2000 έναντι 5,4% το 1999 και 3,7% το 1998. Το μερίδιο του γάλακτος μακράς διάρκειας, παρουσιάζει ελαφρά μείωση και κυμαίνεται

μεταξύ 3,3% - 3,5% το διάστημα 1998 – 2000. Το συμπυκνωμένο γάλα απέσπασε μερίδιο 34,5% το 2000 έναντι 38,6% το 1998. (1)

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΕΓΧΩΡΙΑΣ ΑΓΟΡΑΣ ΓΑΛΑΚΤΟΣ ΚΑΤΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ (1998 – 2000)

(σε τόνους)

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΓΑΛΑΚΤΟΣ	1998	%	1999	%	2000	%
ΦΡΕΣΚΟ ΠΑΣΤΕΡΙΩΜΕΝΟ	385.000	54,20	395.000	55,01	400.000	55,61
ΥΨΗΛΗΣ ΠΑΣΤΕΡΙΩΣΗΣ	26.000	3,66	38.800	5,40	47.500	6,60
ΜΑΚΡΑΣ ΔΙΑΡΚΕΙΑΣ	24.840	3,50	24.260	3,38	23.470	3,26
ΣΥΜΠΥΚΝΩΜΕΝΟ	274.491	38,64	260.007	36,21	248.388	34,53
ΣΥΝΟΛΟ	710.331	100,00	718.067	100,00	719.358	100,00

Πηγή : ICAP, Υπουργείο Γεωργίας, ΕΣΥΕ

Πίνακας (2.4)

Πηγή : ICAP, Υπουργείο Γεωργίας, ΕΣΥΕ

Σχήμα (2.4)

2.2.2 ΕΓΧΩΡΙΑ ΑΓΟΡΑ ΒΟΥΤΥΡΟΥ

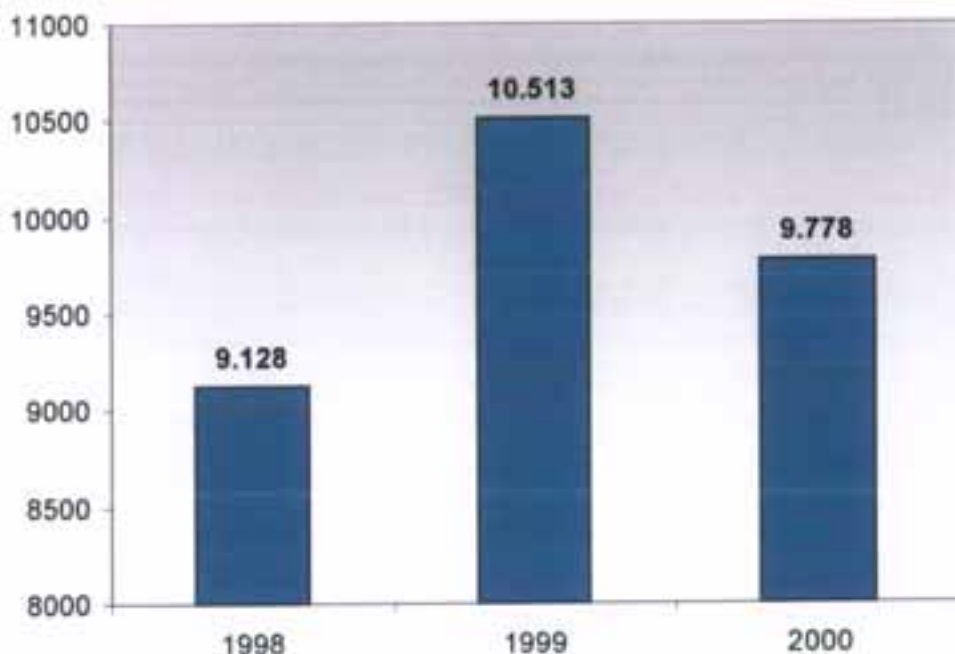
Στον πίνακα (2.5) εξετάζεται η εγχώρια κατανάλωση βουτύρου κατά τη διάρκεια της περιόδου 1998 – 2000. Επισημαίνεται ότι, τα μεγέθη του πίνακα (2.5) περιλαμβάνουν τόσο τις ποσότητες βουτύρου που προορίζονται για άμεση κατανάλωση, όσο και αυτές που διατίθενται για επαγγελματική χρήση – μεταποίηση (παραγωγή άλλων προϊόντων). Σημειώνεται ότι, η ζήτηση του βουτύρου χαρακτηρίζεται από έντονη εποχικότητα, καθώς η αύξηση της ζήτησης παρατηρείται τους μήνες Σεπτέμβριο – Μάρτιο.

Το μέγεθος της εγχώριας αγοράς βουτύρου ανήλθε σε 10.513 τόνους το 1999 έναντι 9.128 τόνων το 1998, σημειώνοντας αύξηση κατά 15% περίπου. Το 2000 εκτιμάται σε 9.778 τόνους, εμφανίζοντας μείωση της τάξεως του 7% έναντι του προηγούμενου έτους. Σύμφωνα με εκτιμήσεις της αγοράς, το βούτυρο επαγγελματικής χρήσης ξεπερνά ίσως το 75% της συνολικής αγοράς, ενώ το υπόλοιπο μέρος καλύπτει το βούτυρο για την οικιακή κατανάλωση. (1)

ΕΓΧΩΡΙΑ ΑΓΟΡΑ ΒΟΥΤΥΡΟΥ (1998 – 2000)

	(σε τόνους)		
	1998	1999	2000
Κατανάλωση	9.128	10.513	9.778

Πηγή: ICAP, Υπ. Γεωργίας, ΕΣΥΕ
Πίνακας (2.5)

Πηγή: ICAP, Υπ. Γεωργίας, ΕΣΥΕ
Σχήμα (2.5)

2.2.3 ΕΓΧΩΡΙΑ ΑΓΟΡΑ ΓΙΑΟΥΡΤΙΟΥ

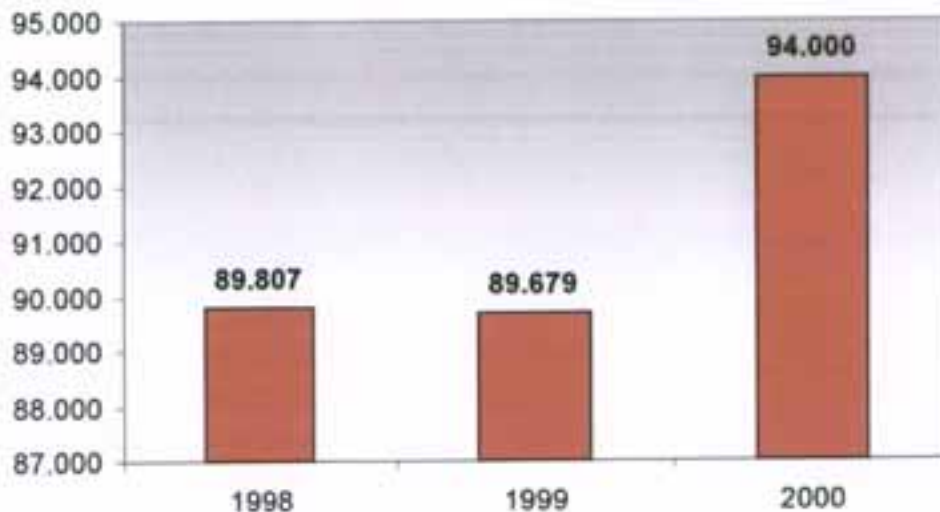
Στην παρούσα ενότητα παρουσιάζεται η εγχώρια αγορά γιαουρτιού κατά τη χρονική περίοδο 1998 – 2000. Το μέγεθος της εγχώριας αγοράς γιαουρτιού ανήλθε σε 89.679 τόνους το 1999 έναντι 89.807 τόνων το 1998, σημειώνοντας μείωση κατά 0,14%.

Το 2000 η συνολική αγορά γιαουρτιού παρουσίασε αύξηση κατά 4,8% σε σχέση με το προηγούμενο έτος και ανήλθε στους 94.000 τόνους. Η προαναφερόμενη αύξηση της εγχώριας αγοράς, οφείλεται κυρίως στην αύξηση της εγχώριας παραγωγής λευκού βιομηχανικού γιαουρτιού και συγκεκριμένα των δύο νέων τύπου γιαουρτιού για επαγγελματική χρήση (στραγγιστό γιαούρτι "batch process" και αναπλήρωμα γιαουρτιού με φυτικά λιπαρά, πρωτεΐνες και μικρότερο ποσοστό γάλακτος), η παραγωγή των οποίων ξεκίνησε ουσιαστικά το 1998. (1)

ΕΓΧΩΡΙΑ ΑΓΟΡΑ ΓΙΑΟΥΡΤΙΟΥ (1998 – 2000)

	(σε τόνους)		
	1998	1999	2000
Κατανάλωση	89.807	89.679	94.000

Πηγή: ICAP, Υπ. Γεωργίας, ΕΣΥΕ
Πίνακας (2.6)

Πηγή: ICAP, Υπ. Γεωργίας, ΕΣΥΕ
Σχήμα (2.6)

2.2.4 ΕΓΧΩΡΙΑ ΑΓΟΡΑ ΛΟΙΠΩΝ ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

Στην ενότητα αυτή, παρουσιάζεται η εγχώρια αγορά των λοιπών γαλακτοκομικών και πιο συγκεκριμένα της κρέμας γάλακτος, του ξυνόγαλου και των επιδόρπιων γάλακτος. (1)

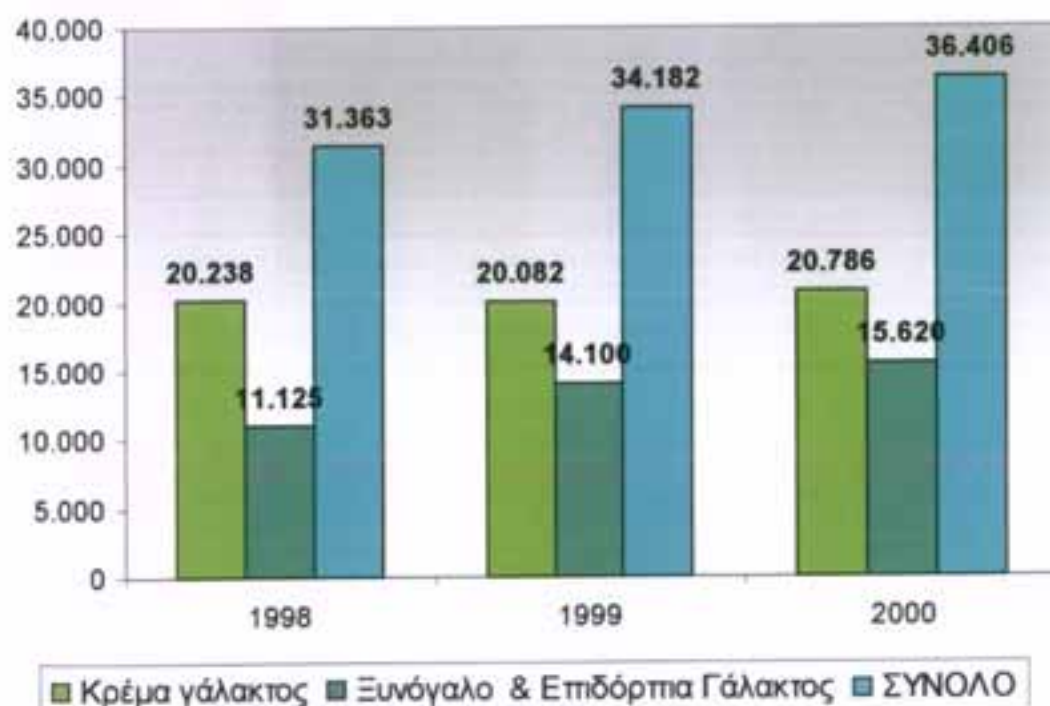
ΕΓΧΩΡΙΑ ΑΓΟΡΑ ΛΟΙΠΩΝ ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ (1998 – 2000)

(σε τόνους)

	1998	1999	2000
Κρέμα γάλακτος	20.238	20.082	20.786
Ξυνόγαλο & Επιδόρπια Γάλακτος	11.125	14.100	15.620
ΣΥΝΟΛΟ	31.363	34.182	36.406

Πηγή: ICAP, Υπ. Γεωργίας, ΕΣΥΕ

Πίνακας (2.7)

Πηγή: ICAP, Υπ. Γεωργίας, ΕΣΥΕ

Σχήμα (2.7)

Όπως προκύπτει από τα στοιχεία του πίνακα (2.7), η αγορά της κρέμας γάλακτος παρουσιάζει σχετική σταθερότητα τα τελευταία χρόνια και κυμάνθηκε στους 20.000 τόνους περίπου ετησίως. Συγκεκριμένα, το 1999 το μέγεθος αγοράς διαμορφώθηκε στους 20.082 τόνους έναντι 20.238 τόνων το 1998 (οριακή μείωση 0,8%). Το 2000 εκτιμάται σε 20.786 τόνους, παρουσιάζοντας αύξηση κατά 3,5% σε σχέση με το προηγούμενο έτος.

Επίσης όσον αφορά την αγορά του ξυνόγαλου και των επιδορπίων γάλακτος, το 2000 η εγχώρια κατανάλωση των παραπάνω προϊόντων εκτιμάται σε 15.620 τόνους, αυξημένη κατά 10,8% έναντι του προηγούμενου έτους. Το 1999 διαμορφώθηκε σε 14.100 τόνους έναντι 11.125 τόνων το 1998. (1)

Τέλος, παρατίθεται ο πίνακας (2.8), που παρουσιάζει συνοπτικά την κατανάλωση των κυριότερων κατηγοριών γαλακτοκομικών προϊόντων. Σύμφωνα με αυτόν παρατηρούμε ότι και για τις δύο εξεταζόμενες περιόδους το κυριότερο προϊόν στην προτίμηση των καταναλωτών είναι το γάλα, ενώ ακολουθούν το γιαούρτι, τα λοιπά γαλακτοκομικά και το βούτυρο, με πολύ μικρότερες ποσότητες κατανάλωσης. (1)

ΑΓΟΡΑ ΚΥΡΙΟΤΕΡΩΝ ΚΑΤΗΓΟΡΙΩΝ ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ (1998 – 2000)

	(σε τόνους)		
	1998	1999	2000
ΓΑΛΑ	710.331	718.067	719.358
ΒΟΥΤΥΡΟ	9.128	10.513	9.778
ΓΙΑΟΥΡΤΙ	89.807	89.679	94.000
ΛΟΙΠΑ ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΙΚΑ	31.363	34.182	36.406
ΣΥΝΟΛΟ	840.629	852.441	859.542

Πηγή: ICAP, Υπ. Γεωργίας, ΕΣΥΕ

Πίνακας (2.8)

2.3 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο, παρουσιάστηκε η εξέλιξη της ζήτησης των γαλακτοκομικών καθώς και οι κυριότεροι προσδιοριστικοί παράγοντες.

Οι σημαντικότεροι προσδιοριστικοί παράγοντες της ζήτησης είναι το διαθέσιμο εισόδημα των καταναλωτών, η σύνθεση των καταναλωτικών προτύπων, οι τιμές των γαλακτοκομικών και τέλος το ύψος της διαφημιστικής δαπάνης των επιχειρήσεων. Ο σημαντικότερος προσδιοριστικός παράγοντας του κλάδου είναι το επίπεδο του διαθέσιμου εισοδήματος. Το μερίδιο συμμετοχής του κλάδου στο σύνολο της καταναλωτικής δαπάνης την περίοδο 1988 – 1996, διέπεται από αύξουσα πορεία με ρυθμό 1,1% ετησίως. Σημαντικός επίσης παράγοντας είναι και το ύψος της διαφημιστικής δαπάνης, η οποία είναι ιδιαίτερα υψηλή, λόγω της έντονης διαφοροποίησης που παρουσιάζεται στα γαλακτοκομικά προϊόντα (ιδιαίτερα στα γιαούρτια και στα παγωτά).

Ακόμη, σύμφωνα με την παραπάνω ανάλυση, τόσο η καταναλωτική δαπάνη, όσο και το μερίδιο που κατέχουν τα γαλακτοκομικά σε αυτήν, παρουσιάζουν σημαντική αύξηση διαχρονικά. Ανάλογη αύξηση παρουσιάζει και το αντίστοιχο μερίδιο του κλάδου σε μικροοικονομικό επίπεδο, δηλαδή σε επίπεδο νοικοκυριού. Αξίζει να αναφερθεί ότι το 1998 οι δαπάνες των νοικοκυριών για γαλακτοκομικά αντιπροσωπεύουν το 9,8% των συνολικών δαπανών για τρόφιμα.

Η κατανάλωση στην εγχώρια αγορά γάλακτος παρουσίασε αύξηση και για την περίοδο 1998 – 1999 (1,1%), αλλά και για την περίοδο 1999 – 2000 (0,18%). Όσον αφορά την κατανάλωση βουτύρου, παρατηρούμε μια αύξηση της τάξεως του 15,1% για το διάστημα 1998 – 1999, ενώ μια μείωση για το διάστημα 1999 – 2000 ίση με 6,7%. Η πτώση αυτή δικαιολογείται από την σημαντική μείωση των εισαγωγών που παρουσιάστηκε στη χώρα για την περίοδο αυτή. Σε αντίθεση με την περίπτωση του βουτύρου, η εγχώρια αγορά γιαουρτιού σημείωσε μείωση για το διάστημα 1998 – 1999 (0,14%) και αύξηση για την περίοδο 1999 – 2000 (4,8%). Τέλος, η εγχώρια αγορά των λοιπών γαλακτοκομικών προϊόντων παρουσίασε αύξηση και για τις δύο περιόδους: για το διάστημα 1998 – 1999 ίση με 8,9% και για το επόμενο 6,5%.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο : ΠΡΟΣΦΟΡΑ

3.1 ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Οι κυριότεροι προσδιοριστικοί παράγοντες που επηρεάζουν την παραγωγική δραστηριότητα του κλάδου των γαλακτοκομικών, συνδέονται με παράγοντες όπως:

- Η παρεμπόδιση ή μη της παραγωγικής δραστηριότητας
- Η ανεπάρκεια της ζήτησης για το προϊόν του κλάδου
- Η σχετική ανεπάρκεια των βραχυχρονίως σταθερών παραγωγικών συντελεστών
- Οι τιμές των παραγωγικών συντελεστών
- Η τεχνολογία παραγωγής. (2)

3.1.1 ΠΑΡΕΜΠΟΔΙΣΗ Ή ΜΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ

Ο πίνακας (3.1) που ακολουθεί παρουσιάζει τους κυριότερους λόγους για τους οποίους παρεμποδίζεται η παραγωγική δραστηριότητα, όπως αυτοί διαμορφώνονται μέσα από τις απόψεις των εκπροσώπων του κλάδου. Η πρώτη γραμμή παρουσιάζει το ποσοστό των επιχειρήσεων που θεωρούν ότι η παραγωγική δραστηριότητα δεν παρεμποδίζεται και οι υπόλοιπες το ποσοστό αυτών που θεωρούν το αντίθετο. Όπως παρατηρείται το ποσοστό των επιχειρήσεων που θεωρούν ότι η παραγωγή δεν παρεμποδίζεται παρουσιάζει σημαντική αύξηση από το 1998 στο 2000. Έτσι από 38% αυξάνεται σε 60%, διαμορφώνοντας έναν μέσο όρο 48,3%. Αντίθετη είναι η πορεία του ποσοστού αυτών που θεωρούν ότι η παραγωγική δραστηριότητα παρεμποδίζεται. Από το 62% το 1998 μειώνεται στο 40% το 2000, διαμορφώνοντας έναν μέσο όρο 51,6%. Το σημαντικό στοιχείο που προκύπτει από την παραπάνω ανάλυση, είναι ότι εμφανίζεται μια μεταστροφή στις απόψεις των επιχειρήσεων σχετικά με την παρεμπόδιση ή μη της παραγωγικής δραστηριότητας. Τα τελευταία έτη φαίνεται ότι όλο και περισσότεροι εκπρόσωποι του κλάδου θεωρούν ότι δεν υπάρχουν σημαντικοί ανασταλτικοί παράγοντες της εξέλιξης της προσφοράς και ότι η γαλακτοβιομηχανία έχει περάσει σε μια περίοδο οικονομικής ανάκαμψης. (2)

Παράγοντες προσδιορισμού της παραγωγικής δραστηριότητας

(ποσοστά επί τοις εκατό)

Παράγοντες	1998	1999	2000
Δεν παρεμποδίζεται	38	47	60
Παρεμποδίζεται	62	53	40

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ΙΟΒΕ – Έρευνες οικονομικής συγκυρίας

Πίνακας (3.1)

3.1.2 Η ΑΝΕΠΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΖΗΤΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΡΟΪΟΝ ΤΟΥ ΚΛΑΔΟΥ

Η ανεπάρκεια της ζήτησης για το προϊόν του κλάδου, αποτελεί έναν από τους παράγοντες που δυσχεραίνουν την επέκταση της παραγωγής. Η άποψη αυτή υποστηρίζεται κατά μέσο όρο από το 19% των εκπροσώπων του κλάδου. Το ποσοστό των εκπροσώπων αυτών αλλάζει διαχρονικά και πιο συγκεκριμένα το 1999 μειώθηκε σε 18% έναντι του 1998, όπου ήταν 24% και αυξήθηκε για το 2000 σε 33%. Συγκεκριμένα, για τα έτη αυτά η παραγωγή αυξάνεται, όπως και η κατανάλωση, γεγονός που υποδηλώνει ότι η άποψη αυτή των εκπροσώπων του κλάδου δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα. (2)

3.1.3 Η ΣΧΕΤΙΚΗ ΑΝΕΠΑΡΚΕΙΑ ΤΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΩΝ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΩΝ

Η σχετική ανεπάρκεια των παραγωγικών συντελεστών, δηλαδή η έλλειψη του κεφαλαιουχικού εξοπλισμού, κεφαλαίων κίνησης και εργατικού δυναμικού, αποτελεί επίσης έναν επιπλέον παράγοντα που δυσχεραίνει την επέκταση της παραγωγής. Στον πίνακα (3.2) που ακολουθεί παρουσιάζεται η εξέλιξη του καθενός χωριστά για τη περίοδο 1998 – 2000, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις των εκπροσώπων του κλάδου.

Λόγω:	1998	1999	2000
Ανεπάρκειας Ζήτησης	24	18	33
Ανεπάρκειας Κεφαλαιουχικού Εξοπλισμού	37	16	3
Ανεπάρκειας Κεφαλαίων Κίνησης	1	19	4
Ανεπάρκειας Εργατικού Δυναμικού	0	0	0

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων IOBE – Έρευνες Οικονομικής Συγκυρίας
Πίνακας (3.2)

Αξίζει να αναφερθεί, επίσης, ότι ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες που επηρεάζει μακροχρόνια το μέγεθος της προσφοράς είναι η εξέλιξη των επιχειρηματικών προσδοκιών από τους επιχειρηματίες του κλάδου, δηλαδή η επιχειρηματικότητα. Οι προσδοκίες αυτών είναι υψηλές υποδηλώνοντας αισιοδοξία για το μέλλον του κλάδου. (2)

3.1.4 ΟΙ ΤΙΜΕΣ ΤΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΩΝ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΩΝ

Ένας άλλος σημαντικός παράγοντας, που επηρεάζει την εξέλιξη της παραγωγής, συνεπώς και της προσφοράς, είναι οι τιμές των παραγωγικών συντελεστών και ιδιαίτερα του εργατικού δυναμικού (μισθοί) και των πρώτων υλών. Μία αύξηση στις τιμές των παραγωγικών συντελεστών, θα οδηγήσει κατά συνέπεια σε αύξηση του κόστους παραγωγής, άρα και πολύ πιθανόν σε μείωση της παραγωγής.

Όσον αφορά το εργατικό δυναμικό, η συνολική του απασχόληση παρουσίασε αύξηση της τάξεως του 1,7% ετησίως και κυμάνθηκε για το 1998 στα 7.545 άτομα με μέσο μέγεθος ανά επιχείρηση τα 84 άτομα. Η αύξηση αυτή, συνεχίστηκε από έτος σε έτος και σε συνδυασμό με το ότι η Ελλάδα δεν ανήκει πλέον στην κατηγορία εκείνων των χωρών που διαθέτουν φθινό εργατικό δυναμικό, είχε ως αποτέλεσμα την επιβάρυνση του κόστους παραγωγής.

Ταυτόχρονα, ο κλάδος των γαλακτοκομικών προϊόντων είναι εντάσεως πρώτων υλών, οι οποίες αντιπροσωπεύουν το 1998 το 79% του συνολικού κόστους παραγωγής. Αυτό αποδεικνύει ότι ένα σημαντικό μέρος του κόστους παραγωγής διατίθεται για την αγορά πρώτων υλών, οι τιμές των οποίων διαμορφώνονται από κρατικούς φορείς με σκοπό την προστασία του εισοδήματος των αγροτών, έχοντας ως αποτέλεσμα οι γαλακτοβιομηχανίες να μην μπορούν να επέμβουν στην διαμόρφωση αυτών, για να επιτύχουν τη συμπίεση του κόστους παραγωγής τους. (2)

3.1.5 Η ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Τόσο η κυριαρχία των μεγάλων αλυσίδων Super Market στο λιανικό εμπόριο, όπου διατίθενται προϊόντα, με σταθερή ποιότητα, γεύση και παρουσίαση (συσκευασία), όσο και οι απαιτούμενες προδιαγραφές υγιεινής, και οι ιδιαίτερα ανταγωνιστικές συνθήκες που επικρατούν στην αγορά, οδηγούν αρκετές επιχειρήσεις στο στάδιο του εκσυγχρονισμού του τεχνολογικού τους εξοπλισμού, με κύριο σκοπό την αύξηση της παραγωγής τους, εκμεταλλευόμενες τα επενδυτικά κίνητρα που δίδονται από την πολιτεία.

Συγκεκριμένα, οι εξελίξεις που έχουν συντελεστεί την τελευταία δεκαετία συνοψίζονται ως εξής:

- Είσοδος της ΦΑΓΕ στο φρέσκο παστεριωμένο γάλα το 1993 και της ΔΕΛΤΑ στο τυποποιημένο βιομηχανικό γιαούρτι, το 1994 – 95, κινήσεις για τις οποίες απαιτήθηκαν σημαντικές επενδύσεις και από τους δύο ομίλους.
- Αξιόλογες επενδύσεις επέκτασης των εγκαταστάσεών τους από σημαντικές εταιρείες του κλάδου (ΜΕΒΓΑΛ, ΔΩΔΩΝΗ, ΤΥΡΑΣ, ΟΛΥΜΠΟΣ, κλπ).
- Η ποιοτική αναβάθμιση της παραγωγικής αλυσίδας (από τη συλλογή της πρώτης ύλης μέχρι την τελική διάθεση στην κατανάλωση), η οποία έχει καταστεί πιο επιτακτική.

Στο χώρο της πρώτης ύλης κατέστη δυνατή η αναβάθμιση της ποιότητας και ο εξορθολογισμός του λειτουργικού κόστους, με τη βοήθεια ειδικών κοινοτικών προγραμμάτων.

Οι σχετικές επενδύσεις αφορούν:

- Εγκατάσταση παγολεκάνων (αυτόματες δεξαμενές πρόψυξης) , για την ψυχρυσυντήρηση του γάλακτος.
- Χρησιμοποίηση ειδικών ισόθερμων βυτίων για τη μεταφορά του γάλακτος.

Στο χώρο της παραγωγής:

- Αυτοματοποίηση ορισμένων τμημάτων της παραγωγικής διαδικασίας, με σκοπό την επίτευξη σταθερότητας στην ποιότητα του προϊόντος, την τυποποίηση και τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας.
- Χώρους εργαστηριακών αναλύσεων (χημικών, μικροβιολογικών) για τον έλεγχο της ποιότητα του γάλακτος, τον εντοπισμό τυχόν νοθείας και τον έλεγχο της ποιότητας του τελικού προϊόντος.
- Εγκατάσταση συστημάτων βιολογικού καθαρισμού για την περιβαλλοντική αντιμετώπιση των αποβλήτων.
- Συστήματα αυτόματου καθαρισμού του μηχανολογικού εξοπλισμού, για τη διασφάλιση της υγιεινής κατάστασης των σωληνώσεων και των μηχανημάτων.
- Σημαντική αναβάθμιση και βελτίωση της συσκευασίας, τόσο στο γάλα κατανάλωσης όσο και στο γιαούρτι, με σκοπό την ανταπόκριση στις ανάγκες του καταναλωτή αλλά και την αύξηση κατανάλωσης των προϊόντων στο σπίτι, στην εργασία, στο σχολείο, κλπ.
- Μηχανοργάνωση των υποστηρικτικών υπηρεσιών για πλήρη έλεγχο της παραγωγής, της αποθήκευσης και της διακίνησης. (1)

3.1.6 ΛΟΙΠΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ

Άλλοι παράγοντες, οι οποίοι επηρεάζουν την εξέλιξη της παραγωγής είναι οι προοπτικές των πωλήσεων και ο Δείκτης Τιμών Χονδρικής.

Η πλειοψηφία των εκπροσώπων του κλάδου (59%) το 2001 θεωρεί ότι οι πωλήσεις θα ακολουθήσουν ανοδική πορεία και το υπόλοιπο 41% ότι θα παραμείνουν σταθερές. Δηλαδή πιστεύουν ότι το μέλλον του κλάδου είναι ευσύννο. Το γεγονός αυτό εκτιμάται ότι θα συντελέσει στην αύξηση της παραγωγής και συνεπώς της προσφοράς.

Επίσης, ο Δείκτης Τιμών Χονδρικής, ο οποίος έχει σαν σκοπό την μέτρηση των μεταβολών των τιμών των τελικών προϊόντων του κλάδου των γαλακτοκομικών κατά τις συναλλαγές χονδρικής, επηρεάζει την προσφορά. Πιο συγκεκριμένα, για την περίοδο 1991 – 2000 ο μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησης των γαλακτοκομικών προϊόντων είναι της τάξης του 9%, υψηλότερος από τον αντίστοιχο του κλάδου των τροφίμων που είναι 7%. Η ανοδική αυτή τάση, δικαιολογεί την αύξηση των τιμών των τελικών προϊόντων, που όμως οφείλεται κυρίως στα προϊόντα υψηλής προστιθέμενης αξίας και την μεγαλύτερη συμμετοχή της γιαούρτης, η οποία είναι σαφώς ακριβότερη από τα λοιπά γαλακτοκομικά. (2)

3.2 ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΚΑΙ ΔΟΜΗ ΤΗΣ ΕΓΧΩΡΙΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Η πρώτη ύλη για τα γαλακτοκομικά προϊόντα είναι το γάλα το οποίο προέρχεται από τρεις κύριες πηγές, τις αγελάδες, τις αίγες και τα πρόβατα. Στην Ελληνική νομοθεσία ως γάλα χωρίς κανένα συνοδευτικό επίθετο θεωρείται αυτό που προέρχεται αποκλειστικά από αγελάδες, είναι νωπό, είναι πλήρες και δεν έχει υποστεί αφυδάτωση ή συμπύκνωση και σαφώς δεν περιέχει καμία «ξένη προσθετική ύλη». Είναι φανερό ότι το γάλα της αγελάδας είναι αυτό το οποίο χρησιμοποιείται σχεδόν αποκλειστικά από τις βιομηχανίες γάλακτος.

Η εξέλιξη του κλάδου των γαλακτοκομικών προϊόντων συνδέεται με την αντίστοιχη της κτηνοτροφίας. Πιο συγκεκριμένα, η εξέλιξη του κλάδου αυτού στη χώρα μας βρίσκεται σε ικανοποιητικά επίπεδα παρά τα προβλήματα που αντιμετωπίζει, όπως τα χρέη, την απροθυμία των νέων ανθρώπων να δραστηριοποιηθούν στο κλάδο αυτό κ.ά.

Οι σύγχρονες απαιτήσεις της αγοράς, η ισχύουσα αυστηρή νομοθεσία και η σοβαρότητα και υπευθυνότητα που επιδεικνύουν οι γαλακτοβιομηχανίες, έχουν οδηγήσει στην παραγωγή γάλακτος υψηλής ποιότητας, κάτι που συνδέεται άμεσα με τις συνθήκες που επικρατούν στον στάβλο. Αποτέλεσμα αυτού είναι η μικρή παραδοσιακή φάρμα της προηγούμενης δεκαετίας να έχει μετεξελιχθεί σε σύγχρονη επιχείρηση με αξιόλογο κύκλο εργασιών και σημαντικά επενδυόμενα κεφάλαια. Το γεγονός αυτό άρχισε να αλλάζει τις μέχρι τώρα αντιλήψεις για το επάγγελμα του κτηνοτρόφου. Το κέρδος αυτών των σύγχρονων κτηνοτροφικών μονάδων είναι άμεσα συνδεδεμένο με τη σωστή διαβίωση των αγελάδων, η οποία εξαρτάται εκτός των άλλων, και από την σωστή διατροφή και την προληπτική υγιεινή τους. Οι μεγάλες βιομηχανίες επεξεργασίας γάλακτος έχουν συμβάλει αποφασιστικά προς αυτή την κατεύθυνση με σεμινάρια, δημιουργία εκπαιδευτικών μονάδων και άλλες ενέργειες, που έχουν οδηγήσει τους Έλληνες κτηνοτρόφους στην παραγωγή γάλακτος άριστης ποιότητας προδιαγραφών υψηλότερων ακόμη και από αυτούς που θέτει η Ευρωπαϊκή νομοθεσία.

Στη συνέχεια παρουσιάζεται η ανάλυση της εγχώριας παραγωγής γαλακτοκομικών ειδών ανά κατηγορία προϊόντων, για τη χρονική περίοδο 1998 – 2000, πλην του παγωτού, όπου δεν βρέθηκαν τα ανάλογα στοιχεία. (2)

3.2.1 ΕΓΧΩΡΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΓΑΛΑΚΤΟΣ

Στον πίνακα (3.3) που ακολουθεί παρουσιάζεται η ανάλυση της εγχώριας παραγωγής γάλακτος ανά κύρια κατηγορία προϊόντων, το χρονικό διάστημα 1998 – 2000. Σημειώνεται ότι, τα μεγέθη του πίνακα (3.3), που αναφέρονται στο συμπυκνωμένο γάλα είναι προσαρμοσμένα σε ισοδύναμες ποσότητες πόσιμου γάλακτος προκειμένου να είναι συγκρίσιμα με τις υπόλοιπες κατηγορίες προϊόντων.

Το μεγαλύτερο μέρος της εν λόγω παραγωγής καλύπτεται από το φρέσκο παστεριωμένο γάλα, με ποσοστό συμμετοχής μεταξύ 69,22% - 70,07% την τριετία 1998 – 2000. Το γάλα υψηλής παστερίωσης καλύπτει το 3,68% της συνολικής παραγωγής το 2000, έναντι 3,22% το 1999 και 2,78% το 1998. Το μερίδιο του γάλακτος μακράς διάρκειας, παρουσιάζει ελαφρά μείωση και κυμαίνεται μεταξύ 1,10% - 1,17% το διάστημα 1998 – 2000. Το συμπυκνωμένο γάλα απέσπασε μερίδιο 5,41% το 2000 έναντι 6,26% το 1999 και 5,8% το 1998. (1)

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΕΓΧΩΡΙΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΓΑΛΑΚΤΟΣ ΚΑΤΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ (1998 – 2000)

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΓΑΛΑΚΤΟΣ	(σε τόνους)		
	1998	1999	2000
ΦΡΕΣΚΟ ΠΑΣΤΕΡΙΩΜΕΝΟ	385.000	395.000	400.000
ΥΨΗΛΗΣ ΠΑΣΤΕΡΙΩΣΗΣ	15.300	18.300	21.300
ΜΑΚΡΑΣ ΔΙΑΡΚΕΙΑΣ	6.440	6.300	6.400
ΣΥΜΠΥΚΝΩΜΕΝΟ	31.900	35.500	31.300
ΣΥΝΟΛΟ	438.640	455.100	459.000

Πηγή : ICAP, Επεξεργασία στοιχείων Υπουργείου Γεωργίας – Διεύθυνση Αγροτικής Πολιτικής και Τεκμηρίωσης

Πίνακας (3.3)

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΕΓΧΩΡΙΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΓΑΛΑΚΤΟΣ ΚΑΤΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ (1998 – 2000)

(σε τόνους)

Πηγή : ICAP, Επεξεργασία στοιχείων Υπουργείου Γεωργίας – Διεύθυνση Αγροτικής Πολιτικής και Τεκμηρίωσης

Σχήμα (3.1)

3.2.2 ΕΓΧΩΡΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΒΟΥΤΥΡΟΥ

Στον παρακάτω πίνακα (3.4) εξετάζεται η εγχώρια παραγωγή βουτύρου κατά τη διάρκεια της περιόδου 1998 –2000. Επισημαίνεται ότι η ποσότητα παραγωγής βουτύρου καταλαμβάνει το μικρότερο ποσοστό (0,27% - 0,31%) στη συνολική παραγωγή γαλακτοκομικών προϊόντων.

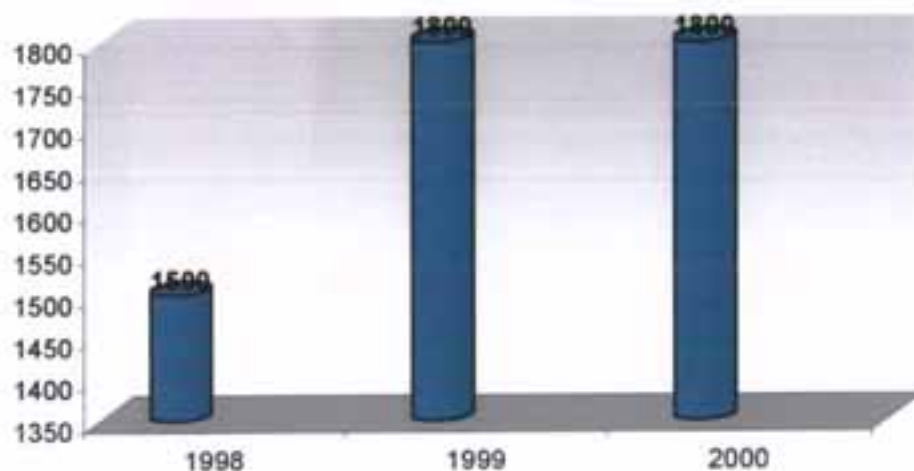
Πιο συγκεκριμένα, το μέγεθος της εγχώριας παραγωγής βουτύρου ανήλθε σε 1.800 τόνους το 1999 έναντι 1.500 τόνων το 1998, σημειώνοντας αύξηση κατά 20%, ενώ για το 2000 η παραγωγή παρέμεινε στα ίδια επίπεδα με το 1999.

ΕΓΧΩΡΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΒΟΥΤΥΡΟΥ (1998 – 2000)

	(σε τόνους)		
	1998	1999	2000
ΠΑΡΑΓΩΓΗ	1.500	1.800	1.800

Πηγή : ICAP, Επεξεργασία στοιχείων Υπουργείου Γεωργίας,
Διεύθυνση Αγροτικής Πολιτικής και Τεκμηρίωσης

Πίνακας (3.4)

Πηγή : ICAP, Επεξεργασία στοιχείων Υπουργείου Γεωργίας – Διεύθυνση Αγροτικής
Πολιτικής και Τεκμηρίωσης

Σχήμα (3.2)

3.2.3 ΕΓΧΩΡΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΓΙΑΟΥΡΤΙΟΥ

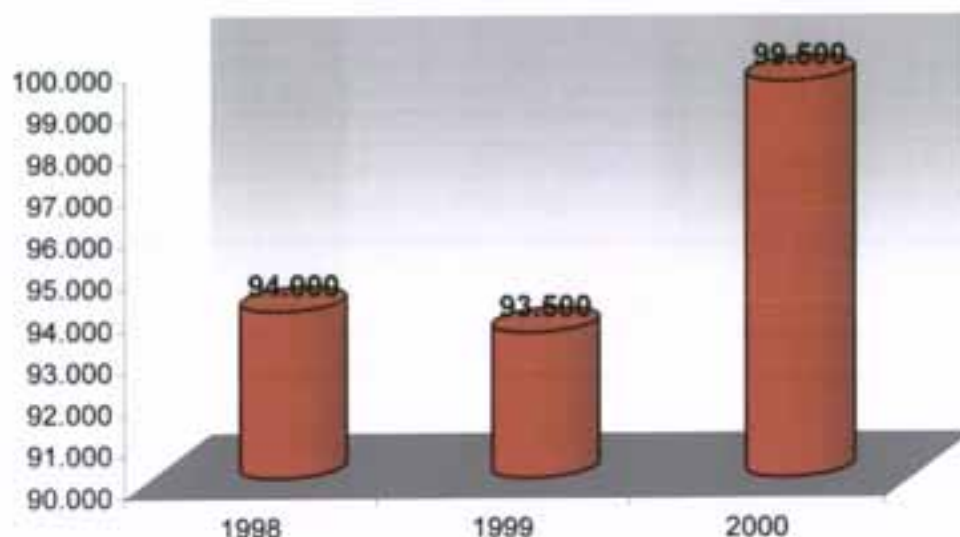
Στην παρούσα ενότητα παρουσιάζεται η εγχώρια παραγωγή γιαουρτιού κατά τη χρονική περίοδο 1998 – 2000. Το μέγεθος της εγχώριας παραγωγής γιαουρτιού ανήλθε σε 93.500 το 1999 έναντι 94.000 το 1998, σημειώνοντας μείωση κατά 0,53%. Το 2000 η συνολική παραγωγή γιαουρτιού παρουσίασε αύξηση κατά 6,4% σε σχέση με το προηγούμενο έτος και ανήλθε στους 99.500 τόνους.

ΕΓΧΩΡΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΓΙΑΟΥΡΤΙΟΥ (1998 – 2000)

	(σε τόνους)		
	1998	1999	2000
ΠΑΡΑΓΩΓΗ	94.000	93.500	99.500

Πηγή : ICAP, Επεξεργασία στοιχείων Υπουργείου Γεωργίας,
Διεύθυνση Αγροτικής Πολιτικής και Τεκμηρίωσης

Πίνακας (3.5)

Πηγή : ICAP, Επεξεργασία στοιχείων Υπουργείου Γεωργίας – Διεύθυνση Αγροτικής
Πολιτικής και Τεκμηρίωσης

Σχήμα (3.3)

3.2.4 ΕΓΧΩΡΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΛΟΙΠΩΝ ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζεται η εγχώρια παραγωγή των λοιπών γαλακτοκομικών προϊόντων και πιο συγκεκριμένα της κρέμας γάλακτος και του ξυνόγαλου για την περίοδο 1998 – 2000. Όπως παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα (3.6), η παραγωγή της κρέμας γάλακτος παρουσιάζει αύξηση και για τις δύο περιόδους. Συγκεκριμένα, το 1999, το μέγεθος παραγωγής διαμορφώθηκε στους 11.000 τόνους, έναντι 10.000 τόνων το 1998, παρουσιάζοντας μια αύξηση της τάξεως του 10%. Το 2000 ανήλθε σε 11.500 τόνους, σημειώνοντας μια αύξηση 4,54% σε σχέση με το προηγούμενο έτος.

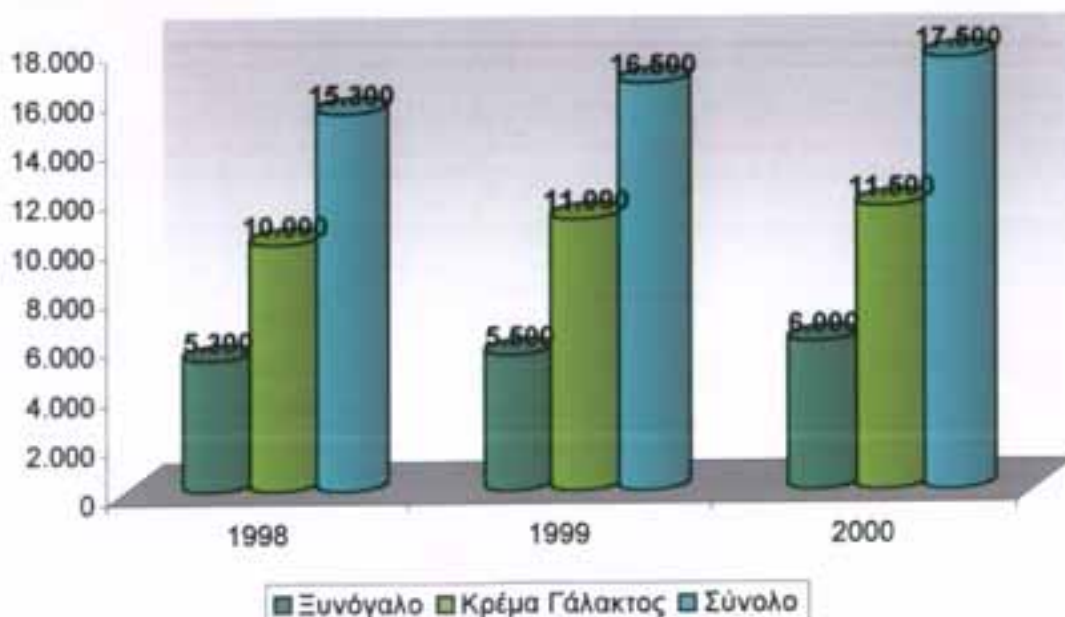
Επίσης, όσον αφορά τη παραγωγή του ξυνόγαλου, το 1999 ανήλθε σε 5.500 τόνους σημειώνοντας μια αύξηση 3,77% έναντι του 1998 όπου ήταν 5.300 τόνοι. Το 2000 παρουσίασε επίσης αύξηση της τάξεως του 9,09% σε σχέση με το προηγούμενο έτος, φτάνοντας τους 6.000 τόνους.

ΕΓΧΩΡΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΛΟΙΠΩΝ ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ (1998 – 2000)

	(σε τόνους)		
	1998	1999	2000
ΞΥΝΟΓΑΛΟ	5.300	5.500	6.000
ΚΡ.ΓΑΛΑΚΤΟΣ	10.000	11.000	11.500
ΣΥΝΟΛΟ	15.300	16.500	17.500

Πηγή : ICAP, Επεξεργασία στοιχείων Υπουργείου Γεωργίας – Διεύθυνση Αγροτικής Πολιτικής και Τεκμηρίωσης

Πίνακας (3.6)

Πηγή : ICAP, Επεξεργασία στοιχείων Υπουργείου Γεωργίας – Διεύθυνση Αγροτικής Πολιτικής και Τεκμηρίωσης

Σχήμα (3.7)

Τέλος, παρατίθεται ο πίνακας (3.7), που παρουσιάζει την παραγωγή των κυριότερων κατηγοριών γαλακτοκομικών προϊόντων. Σύμφωνα με αυτόν, παρατηρούμε ότι και για τις δύο εξεταζόμενες περιόδους, τη μεγαλύτερη ποσότητα παραγωγής κατέχει το γάλα, ενώ ακολουθούν το γιαούρτι, τα λοιπά γαλακτοκομικά και το βούτυρο, με πολύ μικρότερες ποσότητες παραγωγής.

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΥΡΙΟΤΕΡΩΝ ΚΑΤΗΓΟΡΙΩΝ ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ (1998 – 2000)

	(σε τόνους)		
	1998	1999	2000
ΓΑΛΑ	438.640	455.100	459.000
ΒΟΥΤΥΡΟ	1.500	1.800	1.800
ΓΙΑΟΥΡΤΙ	94.000	93.500	99.500
ΛΟΙΠΑ ΓΑΛ/ΚΑ	15.300	16.500	17.500
ΣΥΝΟΛΟ	549.440	566.900	577.800

Πηγή : ICAP, Επεξεργασία στοιχείων Υπουργείου Γεωργίας – Διεύθυνση Αγροτικής Πολιτικής και Τεκμηρίωσης

Πίνακας (3.7)

3.3 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στο κεφάλαιο αυτό εξετάστηκε η εξέλιξη της προσφοράς των γαλακτοκομικών προϊόντων, καθώς και οι κυριότεροι προσδιοριστικοί της παράγοντες.

Οι σημαντικότεροι προσδιοριστικοί παράγοντες της παραγωγής είναι: η ανεπάρκεια της ζήτησης για το προϊόν του κλάδου, η σχετική ανεπάρκεια των παραγωγικών συντελεστών και οι τιμές τους, καθώς και η τεχνολογία παραγωγής. Δευτερεύουσας σημασίας μπορούν να θεωρηθούν παράγοντες όπως οι προοπτικές των πωλήσεων και ο Δείκτης Τιμών Χονδρικής.

Ο σημαντικότερος προσδιοριστικός παράγοντας του κλάδου είναι οι τιμές των παραγωγικών συντελεστών, οι οποίες καθορίζουν κυρίως το κόστος παραγωγής, αλλά και η τεχνολογία παραγωγής η οποία συνεχώς βελτιώνεται, με αποτέλεσμα η ποιότητα των παραγόμενων προϊόντων να είναι ιδιαίτερα αυξημένη.

Η εγχώρια παραγωγή γάλακτος παρουσίασε αύξηση και για την περίοδο 1998 – 1999 (3,75%), αλλά και για την περίοδο 1999 – 2000 (0,85%). Όσον αφορά την παραγωγή βουτύρου, παρατηρούμε μια αύξηση της τάξεως του 20% για το διάστημα 1998 – 1999, ενώ για το διάστημα 1999 – 2000 παρέμεινε στα ίδια επίπεδα με την προηγούμενη χρονιά. Όσον αφορά την εγχώρια παραγωγή γιαουρτιού σημειώθηκε για το διάστημα 1998 – 1999 μείωση ίση με 0,53% και για την περίοδο 1999 – 2000 αύξηση ίση με 6,4%. Τέλος, η εγχώρια παραγωγή των λοιπών γαλακτοκομικών προϊόντων παρουσίασε αύξηση και για τις δύο περιόδους: για το διάστημα 1998 – 1999 ίση με 7,84% και για το επόμενο 6,06%.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4° : ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ

4.1 ΒΑΘΜΟΣ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΔΥΝΗΤΙΚΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

Η εξέλιξη της κερδοφορίας και βιωσιμότητας ενός κλάδου συναρτάται άμεσα με το βαθμό του πραγματικού και δυνητικού ανταγωνισμού μεταξύ των επιχειρήσεων που βρίσκονται σε αυτόν. Οι δυνάμεις που καθορίζουν αυτό το βαθμό είναι:

- Η ένταση του εσωτερικού ανταγωνισμού
 - Η απειλή εισόδου νέων επιχειρήσεων
 - Η απειλή που προέρχεται από την ύπαρξη υποκατάστατων προϊόντων.
- (2)

4.1.1 Ένταση του εσωτερικού ανταγωνισμού

Ο κυριότερος προσδιοριστικός παράγοντας ανταγωνισμού είναι αυτός που λαμβάνει χώρα μεταξύ των υφιστάμενων επιχειρήσεων. Η ένταση του εσωτερικού ανταγωνισμού, αντανακλάται κυρίως μέσω της οικονομικής μεγέθυνσης του κλάδου, το βαθμό συγκέντρωσης και την διαφοροποίηση του προϊόντος.

Στην ανάλυση που ακολουθεί, εξετάζονται οι σπουδαιότεροι παράγοντες προσδιορισμού της φύσης και της έντασης του εσωτερικού ανταγωνισμού στο κλάδο των γαλακτοκομικών προϊόντων στην Ελλάδα.

Βαθμός συγκέντρωσης της αγοράς

Ο βαθμός συγκέντρωσης της αγοράς είναι βασικός προσδιοριστικός παράγοντας της έντασης του ανταγωνισμού και για την εκτίμησή του απαιτείται η προηγούμενη εκτίμηση των μεριδίων της αγοράς των επιχειρήσεων του κλάδου. Στον παρακάτω πίνακα (4.1) εμφανίζονται τα μερίδια των κυριοτέρων επιχειρήσεων του κλάδου για το 1999. Σημειώνεται ότι δεν έχει υπολογιστεί η δραστηριότητα πολλών μικρών μονάδων γαλακτοκομικών προϊόντων γεγονός που οδηγεί στη διόγκωση των εκτιμηθέντων μεριδίων.

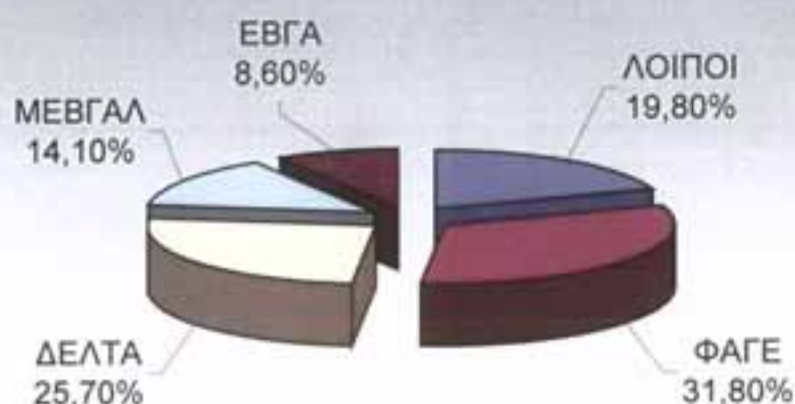
**Μερίδια αγοράς των κυριότερων επιχειρήσεων στον κλάδο των
γαλακτοκομικών προϊόντων (1999)**

Επιχείρηση	Κύκλος εργασιών (1999) (σε χιλιάδες δρχ.)	Μερίδιο Αγοράς
ΔΕΛΤΑ ΠΡΟΤ. ΒΙΟΜ. ΓΑΛΑΚΤΟΣ Α.Ε.	73.580.540	25,7%
ΦΑΓΕ ΒΙΟΜ. ΕΠΕΞ. ΓΑΛΑΚΤΟΣ Α.Ε.	91.050.616	31,8%
ΜΕΒΓΑΛ Α.Ε.	40.262.795	14,1%
ΕΒΓΑ Α.Ε.	24.491.858	8,6%
ΛΟΙΠΟΙ	56.982.531	19,8%

Πηγή: ΙΟΒΕ, Επεξεργασία ισολογισμών επιχειρήσεων
Πίνακας (4.1)

Το μεγαλύτερο μερίδιο αγοράς κατέχει η ΦΑΓΕ Α.Ε. με ποσοστό 31,8% και ακολουθεί η ΔΕΛΤΑ ΠΡΟΤΥΠΟΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΓΑΛΑΚΤΟΣ Α.Ε. με ποσοστό που αγγίζει το 25,7%, η ΜΕΒΓΑΛ Α.Ε. (14%) και η ΕΒΓΑ Α.Ε. (8%). Το σχήμα (4.1) παρουσιάζει τα μερίδια των πέντε μεγαλύτερων επιχειρήσεων γαλακτοκομικών προϊόντων με βάση των κύκλο εργασιών τους το 1999.

Μερίδια Αγοράς με βάση τον κύκλο εργασιών (έτος 1999)

■ ΛΟΙΠΟΙ ■ ΦΑΓΕ □ ΔΕΛΤΑ □ ΜΕΒΓΑΛ ■ ΕΒΓΑ

Πηγή: IOBE, Επεξεργασία ισολογισμών επιχειρήσεων
Σχήμα (4.1)

Συμπερασματικά, μπορεί να αναφερθεί ότι ο κλάδος παρουσιάζει έντονη συγκέντρωση σε δύο μεγάλες επιχειρήσεις οι οποίες φαίνεται πως κατακτούν μερίδιο που καλύπτει πάνω από το 50% του συνόλου της αγοράς. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με την ύπαρξη μεγάλου αριθμού επιχειρήσεων (περίπου 809), και τη μικρή διαφοροποίηση του προϊόντος από την πλευρά των καταναλωτών, προσδίδει μονοπωλιακό χαρακτήρα στο κλάδο.

Ρυθμός μεγέθυνσης του κλάδου

Ο κλάδος των γαλακτοκομικών προϊόντων είναι ένας από τους πλέον δυναμικούς κλάδους στον χώρο των τροφίμων. Τα γαλακτοκομικά προϊόντα κερδίζουν συνεχώς έδαφος, κάτι το οποίο συνδέεται με τη βελτίωση, τόσο στον τομέα της ποιότητας, όσο και στον τομέα της μεταποίησης. Η βελτίωση της ποιότητας της πρώτης ύλης και ο συντονισμός των ενεργειών όλων των φορέων και υπηρεσιών καθώς και ο αυστηρός έλεγχος σε όλα τα στάδια της παραγωγικής διαδικασίας, από την πρώτη ύλη μέχρι το τελικό προϊόν, αποτελούν παράγοντες οι οποίοι βελτιώνουν σαφώς την εικόνα των γαλακτοκομικών προϊόντων στη συνείδηση των καταναλωτών. Ο κλάδος παρουσιάζει σημεία μεγέθυνσης, η οποία πραγματοποιείται κυρίως μέσω των μεγάλων επιχειρήσεων που κυριαρχούν σε αυτόν. Σε αυτό έχει συμβάλει σημαντικά και το Υπουργείο Γεωργίας, το οποίο με τις παρεμβάσεις και τις επιδοτήσεις του, έχει προωθήσει τα θέματα ποιότητας και εκσυγχρονισμού. Οι περισσότερες επιχειρήσεις του κλάδου παρουσιάζουν το 2000 ιδιαίτερα αυξημένα κέρδη σε σχέση με το 1999, όπου ήταν μια «άσχημη» χρονιά για το σύνολο της γαλακτοβιομηχανίας. Είναι φανερό, ότι ο κλάδος μεγεθύνεται αλλά συγκεντρώνεται ακόμα περισσότερο σε λίγες μεγάλες επιχειρήσεις, οι οποίες

έχουν τη δυνατότητα τεχνολογικών μεταβολών και προώθησης των προϊόντων τους, κυρίως μέσω της έντονης διαφημιστικής δαπάνης.

Διαφοροποίησης προϊόντος

Η διαφοροποίηση του προϊόντος διαδραματίζει ουσιαστικό ρόλο στην ενδυνάμωση του υφιστάμενου ανταγωνισμού των επιχειρήσεων του κλάδου, γιατί εάν τα προϊόντα ενός κλάδου παρουσιάζουν σημαντικές διαφορές μειώνονται οι ανταγωνιστικές πιέσεις στον κλάδο, διότι κάθε επιχείρηση δραστηριοποιείται σε επιμέρους τμήματα της αγοράς. Η διαφοροποίηση του προϊόντος εξετάζεται, τόσο διακλαδικά, όσο και ενδοκλαδικά. Σε διακλαδικό επίπεδο, τα γαλακτοκομικά προϊόντα δεν έχουν στενά υποκατάστατα, υπάρχουν όμως προϊόντα τα οποία θα μπορούσαν να τα υποκαταστήσουν όταν στην συνείδηση των καταναλωτών θεωρούνται ότι ικανοποιούν την ίδια ανάγκη (π.χ. τσάι αντί για γάλα, κάποιο σνακ αντί για γιαούρτι). Σε ενδοκλαδικό επίπεδο, η διαφοροποίηση είναι έντονη, εφόσον κάθε επιχείρηση προωθεί στην αγορά προϊόντα υψηλής προστιθέμενης αξίας τα οποία έχουν πολύ συγκεκριμένα χαρακτηριστικά. Η διαφοροποίηση είναι εντονότατη στα παγωτά και τα γιαούρτια. Τα προϊόντα αυτά διαφημίζονται ευρέως από τις επιχειρήσεις, οι οποίες δαπανούν σημαντικά ποσά για να προβάλουν τις ιδιαιτερότητες και να τονίσουν τις διαφορές τους από τα λοιπά ομοειδή γαλακτοκομικά προϊόντα. (2)

4.1.2 ΑΠΕΙΛΗ ΕΙΣΟΔΟΥ ΝΕΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Η απειλή των επιχειρήσεων του κλάδου από την είσοδο νέων, συνδέεται κυρίως με νομικά εμπόδια και την πρόσβαση σε κανάλια διανομής. Η δομή, η οργάνωση και η δυνατότητα προσαρμογής των καναλιών εμπορίας των επιχειρήσεων στα νέα δεδομένα της αγοράς, αποτελεί σημαντικό στοιχείο της ανταγωνιστικότητας. Τα γαλακτοκομικά προϊόντα διακινούνται σε μεγάλο βαθμό από τις ίδιες τις εταιρείες, με απ'ευθείας διάθεση στα σημεία λιανικής πώλησης, όμως το χονδρεμπόριο εξακολουθεί να παίζει σημαντικό ρόλο. Οι μεγάλες γαλακτοβιομηχανίες διαθέτουν τα προϊόντα τους μέσω κέντρων διανομής που βρίσκονται σε κομβικά σημεία της χώρας και καλύπτουν τη διανομή στα μεγάλα αστικά κέντρα, υποστηρίζονται δε από σημαντικό «στόλο» ιδιόκτητων φορτηγών-ψυγείων. Για τις υπόλοιπες περιοχές της χώρας συνεργάζονται με αντιπροσώπους – χονδρέμπορους, ενίοτε και αποκλειστικούς αντιπροσώπους.

Ένα τέτοιο παράδειγμα αποτελούν τα παγωτά, για τα οποία τρία είναι τα κανάλια διανομής. Το παραδοσιακό κανάλι το οποίο είναι και το σημαντικότερο, περιλαμβάνει σημεία πώλησης όπως περίπτερα, ψιλικατζίδικα, μπαρ, γαλακτοπωλεία, φούρνους. Το δεύτερο σημαντικό κανάλι είναι το κανάλι Food, όπου περιλαμβάνει τα σούπερ μάρκετς και τα καταστήματα τροφίμων γενικότερα. Το επαγγελματικό κανάλι περιλαμβάνει μονάδες catering, ξενοδοχεία, εστιατόρια, ταβέρνες και ζαχαροπλαστεία. Από τα σημεία αυτά διατίθεται είτε επώνυμο βιομηχανικό παγωτό, είτε παγωτό βιοτεχνικής προέλευσης, είτε εισαγόμενο παγωτό.

Συμπερασματικά λοιπόν, τα γαλακτοκομικά προϊόντα λόγω του γεγονότος ότι είναι συσκευασμένα και μπορούν πιο εύκολα να πωληθούν σε μεγάλο εύρος καταστημάτων, καθιστούν ευκολότερη την είσοδο νέων

επιχειρήσεων στο κλάδο αλλά, και γεγονός απειλητικό για τις ήδη υπάρχουσες επιχειρήσεις. (2)

4.1.3 ΑΠΕΙΛΗ ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΑΤΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

Τα γαλακτοκομικά προϊόντα δεν φαίνεται να έχουν ισχυρά υποκατάστατα τα οποία μπορούν να τα ανταγωνιστούν. Η κυκλοφορία στην Ελληνική αγορά «απομιμήσεων» γαλακτοκομικών προϊόντων εμφανίστηκε εδώ και δυο χρόνια περίπου από μερικές εγχώριες γαλακτοβιομηχανίες, αλλά κυρίως από εισαγόμενα προϊόντα από τις γαλακτοπαραγωγές χώρες της Κεντρικής και Βόρειας Ευρώπης. Τα προϊόντα αυτά κυκλοφορούν συνήθως ως γαλακτοκομικά αλλά ουσιαστικά παράγονται χωρίς να έχουν ως κύριο συστατικό τους το γάλα και το βασικό τους πλεονέκτημα είναι η χαμηλή τιμή τους και τα χαμηλά λιπαρά τους.

Η υψηλή προστιθέμενη αξία είναι κύριο χαρακτηριστικό των γαλακτοκομικών προϊόντων και οι καταναλωτές θέλουν να στηρίζονται σε μάρκες και λογότυπα εμπιστοσύνης, έννοιες που περιέχουν την ποιότητα και την αυθεντικότητα που αποτελούν βασικούς παράγοντες για την αγορά ενός προϊόντος που προορίζεται για τη διατροφή.

Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι η υποκατάσταση που λαμβάνει χώρα εντός του κλάδου είναι έντονη. Αυτό σημαίνει ότι λόγω της μεγάλης ποικιλίας προϊόντων που ικανοποιούν την ίδια ανάγκη (π.χ. γιαούρτια διάφορων τύπων) η υποκατάσταση μεταξύ των γαλακτοκομικών προϊόντων είναι εξαιρετικά υψηλή. Στο συγκεκριμένο σημείο υφίσταται έντονος ανταγωνισμός και κάθε επιχείρηση προσπαθεί να προβάλλει τις τυχόν ιδιαιτερότητες του δικού της προϊόντος. (2)

4.2 ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Η δυναμική ενός κλάδου, η οποία αντανάκλαται με τη μέτρηση της ανταγωνιστικής του θέσης στις συνθήκες του αυξανόμενου διεθνούς ανταγωνισμού, αποτελεί παράγοντα ουσιαστικής σημασίας τόσο για τις επιχειρήσεις όσο και για την κατεύθυνση της οικονομικής πολιτικής ενός κράτους. Στη συνέχεια παρουσιάζονται κάποιοι από τους δείκτες ανταγωνιστικότητας του ελληνικού εξωτερικού εμπορίου για τον κλάδο των γαλακτοκομικών. Πιο συγκεκριμένα είναι: ο βαθμός αυτόαρκειας, βαθμός κάλυψης εισαγωγών, βαθμός εξωστρέφειας, βαθμός εισαγωγικής διείσδυσης, δείκτης Balassa. (2)

4.2.1. ΔΕΙΚΤΕΣ ΚΑΛΥΨΗΣ ΕΙΣΑΓΩΓΩΝ (Εξαγωγές / Εισαγωγές)

Η σχέση των εισαγωγών και των εξαγωγών αποτυπώνεται από το δείκτη κάλυψης (cover ratio), ο οποίος υπολογίζεται με βάση το λόγο των εξαγωγών προς τις εισαγωγές και μπορεί να υπολογιστεί με βάση την ποσότητα ή την αξία. Στην συγκεκριμένη περίπτωση, καθώς και για όλους τους επόμενους δείκτες έχει χρησιμοποιηθεί η ποσότητα η οποία είναι εκφρασμένη σε τόνους. Έτσι, ο βαθμός κάλυψης των εισαγωγών σε όρους ποσότητας για την περίοδο 1998 – 2000 είναι:

1998: $8.845/191.199 = 0,046$ ή 4,6%

1999: $9.192/207.330 = 0,044$ ή 4,4%

2000: $9.908/255.668 = 0,038$ ή 3,8%

Όπως παρατηρούμε και από το σχήμα (4.2) που ακολουθεί ο δείκτης αυτός, μέσα από μερικές διακυμάνσεις παρουσιάζει ουσιαστικά μια στασιμότητα, υποδηλώνοντας ότι η ανταγωνιστικότητα των ελληνικών εξαγωγών παρέμεινε η ίδια σε σχέση με τις ξένες εισαγωγές. (1) . (2)

Πηγή : ICAP - IOBE

Σχήμα (4.2)

4.2.2 ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑΣ (Εξαγωγές / Παραγωγή)

Η σχέση των εξαγωγών και της παραγωγής, αποτυπώνεται από τον δείκτη εξωστρέφειας, ο οποίος υπολογίζεται με βάση το λόγο των εξαγωγών προς την παραγωγή. Ο βαθμός εξωστρέφειας σε όρους ποσότητας για την περίοδο 1998 – 2000 είναι:

1998: $8.845/549.440 = 0,016$ ή 1,6%

1999: $9.192/566.900 = 0,016$ ή 1,6%

2000: $9.908/577.800 = 0,017$ ή 1,7%

Όπως παρατηρούμε και από το σχήμα (4.3) που ακολουθεί, ο δείκτης αυτός, ο οποίος δείχνει το μερίδιο του παραγόμενου προϊόντος που εξάγεται, βαίνει σχεδόν στάσιμος την περίοδο 1998 – 2000. Οι τιμές αυτές επιβεβαιώνουν το μικρής σημασίας μέγεθος των ελληνικών εξαγωγών ως προς το σύνολο της παραγωγής του κλάδου, αφού μόλις το 1,6% με 1,7% της εγχώριας παραγωγής κατευθύνεται προς το εξωτερικό. (1), (2)

Πηγή : ICAP - IOBE

Σχήμα (4.3)

4.2.3 ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΗΣ ΔΙΕΙΣΔΥΣΗΣ (Εισαγωγές / Κατανάλωση)

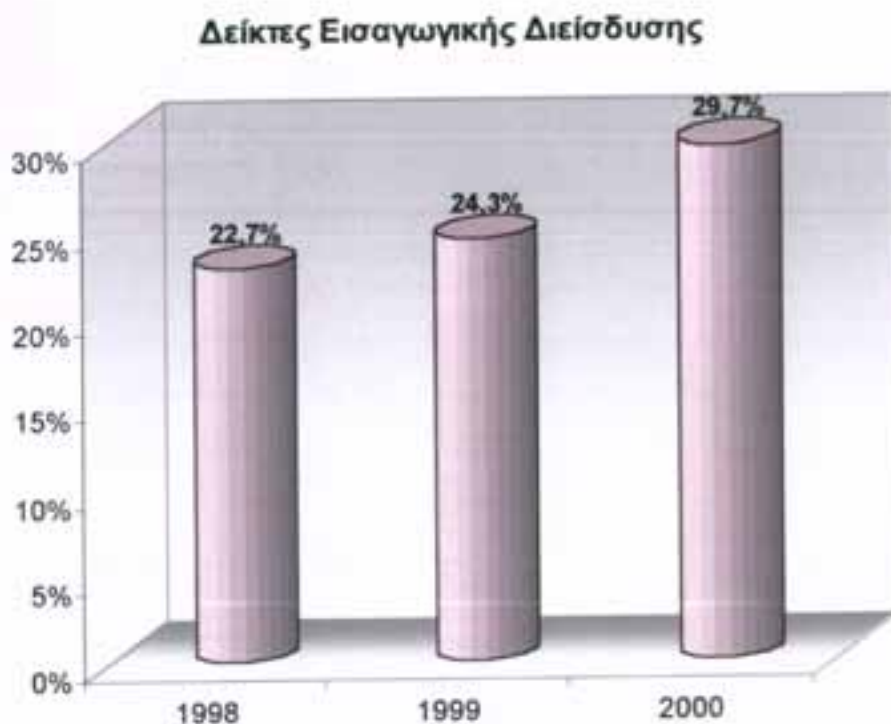
Η σχέση των εισαγωγών και της κατανάλωσης αποτυπώνεται από τον δείκτη εισαγωγικής διείσδυσης, ο οποίος υπολογίζεται με βάση το λόγο των εισαγωγών προς την κατανάλωση. Ο βαθμός εισαγωγικής διείσδυσης σε όρους ποσότητας, για την περίοδο 1998 – 2000 είναι:

1998: $191.199/840.629 = 0,227$ ή 22,7%

1999: $207.330/852.441 = 0,243$ ή 24,3%

2000: $255.668/859.542 = 0,297$ ή 29,7%

Όπως παρατηρούμε και από το σχήμα (4.4) που ακολουθεί, ο δείκτης αυτός, ο οποίος φανερώνει το σημαντικό μερίδιο των εισαγωγών στη συνολική κατανάλωση και την συνεπαγόμενη εξάρτηση της κατανάλωσης από τις εισαγωγές, κυμαίνεται σε ποσοστά της τάξεως του 23% με 30%. Η εξάρτηση αυτή παρουσιάζει τάσεις αύξησης υποδηλώνοντας τάσεις υποκατάστασης της εγχώριας παραγωγής από τις εισαγωγές. (1), (2)

Πηγή : ICAP - IOBE

Σχήμα (4.4)

4.2.4 ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΥΤΑΡΚΕΙΑΣ(Παραγωγή / Κατανάλωση)

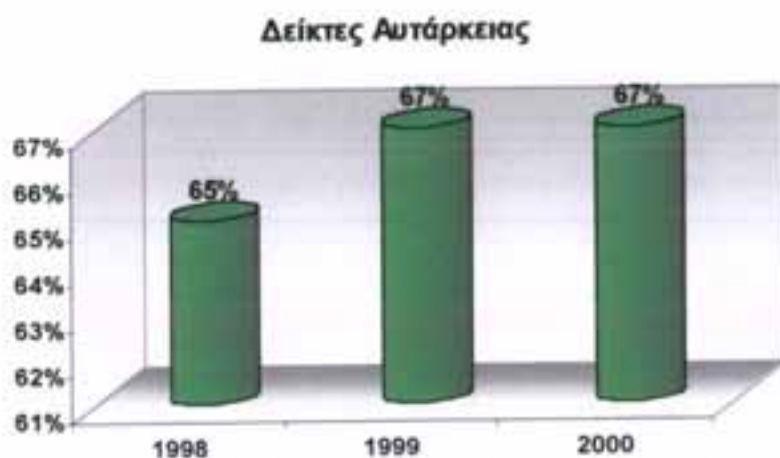
Η σχέση της παραγωγής και της κατανάλωσης, αποτυπώνεται από τον δείκτη αυτάρκειας, ο οποίος υπολογίζεται με βάση τον λόγο της παραγωγής προς την κατανάλωση. Ο βαθμός αυτάρκειας σε όρους ποσότητας, για την περίοδο 1998 – 2000 είναι:

1998: $549.440/840.629 = 0,65$ ή 65%

1999: $566.900/852.441 = 0,67$ ή 67%

2000: $577.800/859,542 = 0,67$ ή 67%

Όπως παρατηρούμε και από το σχήμα (4.5) που ακολουθεί, ο δείκτης αυτός ο οποίος υποδηλώνει την κάλυψη της εσωτερικής αγοράς από την εγχώρια παραγωγή, διατηρείται σε επίπεδα μικρότερα του 100%, πράγμα που σημαίνει ότι η εγχώρια βιομηχανία δεν φαίνεται να καλύπτει τις ανάγκες της αγοράς. (1) . (2)

Πηγή : ICAP - IOBE

Σχήμα (4.5)

4.2.5 ΔΕΙΚΤΕΣ BALASSA [Εμπορικό Ισοζύγιο/ (εισαγωγές + εξαγωγές)]

Ένας άλλος δείκτης ο οποίος προσδιορίζει σε σημαντικό βαθμό την ανταγωνιστικότητα του κλάδου και το συγκριτικό πλεονέκτημα που τυχόν εμφανίζει, είναι ο δείκτης Balassa. Ο τελευταίος σχηματίζεται από το λόγο του εμπορικού ισοζυγίου του κλάδου προς τις ροές εμπορίου, οι οποίες είναι το άθροισμα των εισαγωγών και των εξαγωγών. Ο συγκεκριμένος δείκτης μπορεί να πάρει θετικές ή αρνητικές τιμές ανάλογα με το αν το εμπορικό ισοζύγιο εμφανίζει πλεόνασμα ή έλλειμμα αντίστοιχα. Έτσι, ο δείκτης Balassa για την περίοδο 1998 – 2000 είναι:

$$1998: (8.845 - 191.199) / (191.199 + 8.845) = -0,91 \text{ ή } -91\%$$

$$1999: (9.192 - 207.330) / (207.330 + 9.192) = -0,91 \text{ ή } -91\%$$

$$2000: (9.908 - 255.668) / (255.668 + 9.908) = -0,92 \text{ ή } -92\%$$

Σύμφωνα με το σχήμα (4.6) που ακολουθεί, ο δείκτης Balassa λαμβάνει αρνητικές τιμές για όλη την εξεταζόμενη περίοδο, γεγονός που υποδηλώνει την υπεροχή των εισαγωγών έναντι των εξαγωγών. Η πορεία του δείκτη είναι σταθερή, αλλά αρκετά υψηλή και αρνητική, κάτι που οφείλεται τόσο στην ποσόστωση, όσο και στις υψηλές εισαγωγές γάλακτος εβαπορέ από το εξωτερικό. (1), (2)

Πηγή : ICAP - IOBE

Σχήμα (4.6)

4.3 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Από την ανάλυση των προηγούμενων ενοτήτων προκύπτει η σημαντικότητα των βασικών προσδιοριστικών παραγόντων διαμόρφωσης της δομής και του ανταγωνισμού στον κλάδο των γαλακτοκομικών προϊόντων. Η δομή του κλάδου επηρεάζεται πρωταρχικά από την ένταση του εσωτερικού ανταγωνισμού μεταξύ των επιχειρήσεων. Ο βαθμός συγκέντρωσης του κλάδου στο σύνολο του είναι εξαιρετικά υψηλός. Σημαντικός παράγοντας είναι η διαπραγματευτική δύναμη των πελατών και η πίεση από τα υποκατάστατα προϊόντα, ενώ η απειλή εισόδου νέων επιχειρήσεων και η διαπραγματευτική δύναμη των προμηθευτών θεωρούνται ελάχιστα σημαντικοί παράγοντες.

Όσον αφορά την ανταγωνιστικότητα του κλάδου, όπως αυτή εμφανίζεται από τους δείκτες, είναι αρκετά έντονη για την περίοδο 1998 – 2000. Σύμφωνα με τον δείκτη κάλυψης εισαγωγών, οι εισαγωγές παρουσιάζονται μεγαλύτερες από τις εξαγωγές και για τα τρία έτη, γεγονός που αποδεικνύει την αδυναμία της εγχώριας παραγωγής να καλύψει επαρκώς την εγχώρια ζήτηση γαλακτοκομικών προϊόντων.

Ταυτόχρονα, ο βαθμός εξωστρέφειας επιβεβαιώνει κι αυτός την ανταγωνιστικότητα του κλάδου και αυτό διαφαίνεται από το μικρό αριθμό εξαγωγών γαλακτοκομικών προϊόντων σε σχέση με την παραγωγή τους.

Επίσης, από το βαθμό εισαγωγικής διείσδυσης παρατηρούμε ότι ένα σημαντικό ποσοστό κατανάλωσης προέρχεται από τις εισαγωγές του κλάδου.

Τέλος, από το βαθμό αυτάρκειας, διαφαίνεται η αδυναμία της εγχώριας βιομηχανίας να καλύψει τις ανάγκες της αγοράς, λόγω του μικρού μεγέθους της παραγόμενης ποσότητας, σε σχέση με αυτήν που καταναλώνεται.

Συμπερασματικά λοιπόν, η ανταγωνιστικότητα του κλάδου εμφανίζεται έντονη μεταξύ των επιχειρήσεων σε εθνικό επίπεδο, ενώ στο διεθνή χώρο παρουσιάζεται περιορισμένη. Το τελευταίο οφείλεται στα ποιοτικά χαρακτηριστικά των γαλακτοκομικών προϊόντων που τώρα αρχίζουν σιγά σιγά να βελτιώνονται, αλλά και σε άλλου είδους προβλήματα, όπως η δυσκολία που αντιμετώπισαν οι ελληνικές επιχειρήσεις, όσον αφορά το κόστος και το χρόνο, για την εξαγωγή προϊόντων τους στις υπόλοιπες Ευρωπαϊκές χώρες, λόγω του πολέμου στη Γιουγκοσλαβία. (13)

ΜΕΡΟΣ Β΄ :
ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΜΠΟΡΙΟ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΤΗΝ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1° : ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΜΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

1.1 ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΚΛΑΔΟΥ

Με την εισαγωγή γαλακτοκομικών προϊόντων ασχολείται πλήθος επιχειρήσεων, οι οποίες δραστηριοποιούνται στον ευρύτερο κλάδο των ειδών διατροφής. Με δεδομένη τη δομή του κλάδου, είναι σχετικά σπάνιο για μία εταιρεία να ασχολείται αποκλειστικά με την εισαγωγή γαλακτοκομικών προϊόντων.

Αρκετές επιχειρήσεις ασχολούνται, εκτός από την εισαγωγή και διάθεση γαλακτοκομικών και με το εμπόριο των εν λόγω προϊόντων, τα οποία προμηθεύονται από άλλες εταιρείες της εγχώριας αγοράς. Η διάθεση δε αυτών πραγματοποιείται σε πανελλαδικό ή τοπικό επίπεδο, ανάλογα με το μέγεθός τους και τη δομή του δικτύου διανομής τους.

Οι δύο σημαντικότερες εισαγωγικές επιχειρήσεις του κλάδου, είναι οι πολυεθνικές FRIESLAND και NESTLE, οι οποίες δραστηριοποιούνται στην αγορά γαλακτοκομικών προϊόντων και στην Ελλάδα. Οι δραστηριότητες αυτών καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα προϊόντων και τα γαλακτοκομικά δεν είναι η κύρια δραστηριότητά τους.

FRIESLAND HELLAS AEBE

Η εταιρεία αυτή είναι θυγατρική της Ολλανδικής FRIESLAND COOBERCO DAIRY FOODS. Τα εισαγόμενα προϊόντα της FRIESLAND κατέχουν αξιόλογα μερίδια στην συνολική αγορά γάλακτος. Η εν λόγω εταιρεία ιδρύθηκε το 1983, με έδρα την Αθήνα. Ασχολείται με την εισαγωγή, διανομή και εμπορία γαλακτοκομικών προϊόντων και παιδικών τροφών.

Τα προϊόντα της διατίθενται κυρίως μέσω σουπέρ μάρκετς, ενώ τα μικρά σημεία πώλησης απορροφούν μικρότερο μέρος των πωλήσεων γαλακτοκομικών της εταιρείας.

Σημειώνεται ότι η FRIESHLAND HELLAS, σύμφωνα με τα στοιχεία της ICAP DATA BANK, κατατάχθηκε (βάσει ισολογισμών 1999) στις εξής θέσεις:

- x 7^η μεταξύ των 15 μεγαλύτερων εμπορικών επιχειρήσεων ειδών διατροφής βάσει συνόλου ενεργητικού
- x 45^η ανάμεσα στις 100 εμπορικές επιχειρήσεις με τις μεγαλύτερες πωλήσεις
- x 67^η ανάμεσα στις 100 εμπορικές επιχειρήσεις με τα μεγαλύτερα καθαρά κέρδη.

NESTLE ΕΛΛΑΣ Α.Ε.

Ιδρύθηκε το 1970 με έδρα την Αθήνα, με αρχική επωνυμία ΛΟΥΜΙΔΗΣ ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΚΑΦΕ-ΚΑΚΑΟ Α.Ε., την οποία άλλαξε σε ΛΟΥΜΙΔΗΣ Α.Ε. το 1988. Προήλθε από συγχώνευση των επιχειρήσεων: ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΣΟΚΟΛΑΤΑΣ ΚΑΚΑΟΥ ΛΟΥΜΙΔΗΣ Ε.Π.Ε. (ιδρυθείσα το 1958) και ΥΙΟΙ ΑΝ. & Ι. ΛΟΥΜΙΔΗ Ο.Ε. (ιδρυθείσα το 1966). Το 1992 απορρόφησε την εταιρεία ΣΟΠΡΑΛ Α.Ε. (ιδρυθείσα το 1982) και την READY FOODS Α.Β.Ε. (ιδρυση το 1979). Το 1995 απορρόφησε την

εταιρεία ΜΕΤΑΛΛΙΚΑ ΝΕΡΑ ΚΟΡΠΗΣ Α.Β.Ε.Ε. (ίδρυση το 1987) και έκτοτε διαθέτει και διεθνή εμπορικά σήματα φυσικού μεταλλικού νερού (π.χ. San Pellegrino, Perrier). Τον Ιανουάριο του 1998 άλλαξε την επωνυμία της στη σημερινή, ενώ το ίδιο έτος απορρόφησε τις εταιρείες: ΠΡΟΤΥΠΟΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΓΑΛΑΚΤΟΣ Α.Ε., και ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΓΑΛΑΚΤΟΣ NESTLE Α.Β.Ε. Σημειώνεται ότι η εταιρεία ανήκει στον πολυεθνικό όμιλο NESTLE S.A. με έδρα το Vevey της Ελβετίας.

Ασχολείται με την παραγωγή, εισαγωγή, εμπορία και διάθεση μιας μεγάλης ποικιλίας προϊόντων, η οποία περιλαμβάνει εγκυτιώμενο γάλα, προϊόντα ειδικής διατροφής για βρέφη και παιδιά, καφέ, σοκολατοειδή, προϊόντα μαγειρικής, φυσικό μεταλλικό νερό, είδη μαζικής εστίασης, δημητριακά πρωινού, παγωτά, προϊόντα διατροφής κατοικίδιων ζώων, οφθαλμολογικά προϊόντα, δερματολογικά, φαρμακευτικά και καλλυντικά προϊόντα.

Κατά το διάστημα 1990 - 1999 εγκρίθηκαν, στα πλαίσια των αναπτυξιακών προγραμμάτων, επενδύσεις συνολικού ύψους 3,730 εκ. δρχ., οι οποίες αφορούν τη μονάδα γαλακτοκομικών προϊόντων στο Πλατύ Ημαθίας.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ICAP DATA BANK, η τιτούχος κατατάχθηκε (βάσει ισολογισμών 1999) στις εξής θέσεις:

- x 47^η μεταξύ των 200 μεγαλύτερων βιομηχανιών βάσει συνόλου ενεργητικού
- x 6^η μεταξύ των 15 μεγαλύτερων βιομηχανιών ειδών διατροφής βάσει συνόλου ενεργητικού
- x 11^η ανάμεσα στις 200 βιομηχανίες με τις μεγαλύτερες πωλήσεις
- x 8^η ανάμεσα στις 200 βιομηχανίες με τα μεγαλύτερα καθαρά κέρδη. (1)

1.2 ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΕΙΣΑΓΩΓΩΝ ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

Στις ενότητες που ακολουθούν, παρουσιάζεται η πορεία των εισαγωγών γαλακτοκομικών προϊόντων ανά κατηγορία, κατά το χρονικό διάστημα 1998 – 2000, σύμφωνα με τα στοιχεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας Ελλάδος (ΕΣΥΕ).

Σύμφωνα με τα στοιχεία του πίνακα (1.1) που ακολουθεί, όπου παρουσιάζεται η εξέλιξη αυτή τη χρονική περίοδο 1998 – 2000, οι εισαγόμενες ποσότητες ακολούθησαν ανοδική πορεία.

Πιο συγκεκριμένα, παρουσίασαν διαχρονική αύξηση από το 1998 έως το 2000, με μέσο ετήσιο ρυθμό 14,3%. Το 2000 ανήλθαν σε 221.376 τόνους, καλύπτοντας το 86,6% των συνολικών εισαγωγών γαλακτοκομικών προϊόντων.

Ειδικότερα ανά κατηγορία προϊόντων σημειώνονται τα εξής:

Το γάλα κατανάλωσης (μη αφυδατωμένο) αναλογεί στο 27,4% της συνολικής εισαγόμενης ποσότητας γαλακτοκομικών προϊόντων το 1999 και στο 36,3% το 2000, ενώ στην εισαγόμενη ποσότητα γάλακτος κάλυψε 33,2% περίπου το 1999 και το 42% το 2000. Οι εισαγωγές του συγκεκριμένου προϊόντος ανήλθαν σε 56.900 τόνους το 1999 έναντι 37.546 τόνων το 1998 (ποσοστιαία αύξηση 51,5%), ενώ το 2000 διαμορφώθηκαν σε 92.907 τόνους εμφανίζοντας αύξηση κατά 63,3% σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Το

σύνολο σχεδόν των εισαγόμενων ποσοτήτων της εν λόγω κατηγορίας (90%) προέρχεται από τη Γαλλία και τη Γερμανία. Τονίζεται ότι, η εν λόγω κατηγορία περιλαμβάνει το γάλα μακράς διάρκειας καθώς και το γάλα υψηλής παστερίωσης, το οποίο κυκλοφόρησε για πρώτη φορά στην ελληνική αγορά το τελευταίο δίμηνο του 1996. Επίσης, περιλαμβάνεται το σοκολατούχο UHT και το γάλα μακράς διάρκειας για επαγγελματική χρήση.

Το γάλα συμπυκνωμένο (ολικά αφυδατωμένο) σε σκόνη ή κόκκους κάλυψε το 7,2% της συνολικής εισαγόμενης ποσότητας το 1999 και το 6,3% το 2000, ενώ κατέλαβε μερίδιο 8,7% (1999) και 7,2% (2000) επί της εισαγόμενης ποσότητας γάλακτος. Η εν λόγω κατηγορία περιλαμβάνει το αφυδατωμένο γάλα που προορίζεται για την κατανάλωση (λιανική διάθεση), καθώς και για επαγγελματική χρήση. Συγκεκριμένα, περιλαμβάνει το γάλα σε σκόνη ή κόκκους πλήρες, μερικά αποβουτυρωμένο, άπαχο, πλούσιο σε λιπαρά και γάλα σε κόκκους για βρέφη.

Οι εισαγωγές των αναφερόμενων προϊόντων παρουσίασαν άνοδο το διάστημα 1999 – 2000, ανερχόμενες σε 14.836 τόνους το 1999 έναντι 12.899 τόνων το 1998 (ποσοστιαία αύξηση 15%) και σε 16.019 τόνους το 2000 (ποσοστιαία αύξηση 8%). Σημειώνεται ότι, το μεγαλύτερο ποσοστό αυτής της κατηγορίας κατευθύνεται στην επαγγελματική χρήση και τη βιομηχανία / μεταποίηση. Τα συγκεκριμένα προϊόντα προέρχονται κυρίως από τη Γερμανία, την Ολλανδία και τη Γαλλία.

Το γάλα εβαπορέ (μερικά αφυδατωμένο) χωρίς ζάχαρη αποτελεί την κυριότερη κατηγορία εισαγόμενων γαλακτοκομικών προϊόντων, καθώς κατέλαβε το 47,2% το 1999 και το 43,4% το 2000 της συνολικής εισαγόμενης ποσότητας, καθώς και το 57,1% και 50,1% αντίστοιχα των εισαγωγών γάλακτος. Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνεται το εβαπορέ πλήρες, το μερικά αποβουτυρωμένο, το άπαχο (αποβουτυρωμένο) και το εβαπορέ πλούσιο σε λιπαρά που προορίζεται για επαγγελματική χρήση. Το μέγεθος εισαγωγών του συγκεκριμένου προϊόντος παρουσίασε διακυμάνσεις την εξεταζόμενη περίοδο και ανήλθε σε 110.960 τόνους το 2000 έναντι 97.862 τόνων το 1999, σημειώνοντας αύξηση κατά 13,4%. Προέρχεται δε αποκλειστικά σχεδόν από τη Γερμανία και την Ολλανδία.

Το γάλα εβαπορέ (μερικά αφυδατωμένο) ζαχαρούχο αναλογεί μόλις στο 1% το 1999 και στο 0,7% το 2000 της εισαγόμενης ποσότητας γάλακτος. Η κατηγορία αυτή περιλαμβάνει το ζαχαρούχο εβαπορέ πλήρες, το μερικά αποβουτυρωμένο και το πλούσιο σε λιπαρά εβαπορέ που προορίζεται για επαγγελματική χρήση. Οι συνολικές εισαγόμενες ποσότητες γάλακτος εβαπορέ ζαχαρούχου διαμορφώθηκαν σε 1.681 τόνους το 1999 έναντι 1.815 τόνων το 1998, ενώ το 2000 μειώθηκαν σε 1.490 τόνους. Κυριότερη χώρα προέλευσης είναι η Ολλανδία, από την οποία προέρχεται το σύνολο σχεδόν της εν λόγω κατηγορίας γάλακτος.

Η κρέμα γάλακτος αντιπροσώπευσε το 4,4% το 1999 και το 3,6% το 2000 της συνολικής εισαγόμενης ποσότητας γαλακτοκομικών προϊόντων. Στη συγκεκριμένη κατηγορία περιλαμβάνεται κυρίως η κρέμα μακράς διάρκειας (UHT) με λιπαρά πάνω από 21% σε σκόνη ή σε κουτί (puir), καθώς επίσης η κρέμα γάλακτος μακράς διάρκειας σε σπρέι και 'τεχνικό αφρόγαλα', όπου

μέρος των φυσικών λιπαρών ουσιών έχει αντικατασταθεί με φυτικά λιπαρά. Οι συνολικές εισαγωγές κρέμας γάλακτος διαμορφώθηκαν σε 9.108 τόνους το 1999, σημειώνοντας μείωση κατά 12,1% σε σχέση με το 1998 (10.360 τόνους). Το 2000 διαμορφώθηκαν σε 9.303 τόνους παρουσιάζοντας αύξηση κατά 2,1% έναντι του προηγούμενου έτους. Κυριότερη χώρα προέλευσης της κρέμας γάλακτος είναι η Γερμανία, η οποία κάλυψε το 44% της συνολικής εισαγόμενης ποσότητας το 1999, ενώ σημαντική θέση κατείχε και η Γαλλία.

Η κατηγορία γιαούρτι κάλυψε το 1,5% των συνολικών εισαγόμενων ποσοτήτων γαλακτοκομικών προϊόντων το 1999 και 1,1% το 2000 και περιλαμβάνει το λευκό βιομηχανικό γιαούρτι και όλα τα επιδόρπια γιαουρτιού (με φρούτα, χυμό φρούτων, δημητριακά, κλπ.). Η ποσότητα εισαγωγής των εν λόγω προϊόντων ανήλθε σε 3.042 τόνους το 1999 έναντι 2.520 τόνων το 1998 (ποσοστιαία αύξηση κατά 20,7%). Το μεγαλύτερο μέρος των εισαγόμενων ποσοτήτων γιαουρτιού καλύπτει η κατηγορία 'γιαούρτι με άρωμα ή φρούτα' την διετία 1999 – 2000, η οποία κατέβαλε το 60% περίπου της συνολικής ποσότητας εισαγωγής γιαουρτιού το 1999 (1.813 τόνους) και το 65,7% το 2000 (1.779 τόνους). Οι εισαγωγές λευκού γιαουρτιού μειώθηκαν σε 929 τόνους το 2000 από 1.339 τόνους το 1999. Η Γερμανία αποτελεί την κυριότερη χώρα προέλευσης σε λευκό γιαούρτι, ενώ το γιαούρτι με άρωμα ή φρούτα προέρχεται κυρίως από τη Γαλλία.

Σημαντική αύξηση παρουσίασαν οι εισαγωγές των άλλων νωπών προϊόντων γάλακτος, τα οποία περιλαμβάνουν το βουτυρόγαλα, το ξυνόγαλα, το πηγμένο γάλα, την κρέμα και τα νωπά προϊόντα που έχουν υποστεί ζύμωση. Συγκεκριμένα, η ποσότητα εισαγωγής των εν λόγω προϊόντων ανήλθε σε 11.798 τόνους το 2000, καλύπτοντας το 4,6% των συνολικών εισαγωγών, από 6.255 τόνους το 1998. Η Ισπανία αποτελεί τον κυριότερο προμηθευτή στα συγκεκριμένα προϊόντα, ενώ σημαντικές ποσότητες προέρχονται επίσης από τη Γερμανία και τη Γαλλία.

Η κατηγορία ορός γάλακτος και άλλα προϊόντα αναλογεί στο 2,9% το 1999 και στο 2,1% το 2000 της συνολικά εισαγόμενης ποσότητας γαλακτοκομικών προϊόντων και περιλαμβάνει τον ορό γάλακτος σε σκόνη, σε κόκκους ή ρευστή μορφή, τροποποιημένο ή μη, καθώς και άλλα προϊόντα από φυσικά συστατικά του γάλακτος, όπως ροφήματα με άρωμα ή χυμό φρούτων και ορισμένα επιδόρπια. Οι ποσότητες εισαγωγής ορού γάλακτος κυμάνθηκαν μεταξύ 4.281 – 5.163 τόνων κατά την περίοδο 1998 – 2000, ενώ κυριότερες χώρες προέλευσης ήταν η Ολλανδία και η Ιρλανδία. Οι εισαγωγές των άλλων προϊόντων με βάση το γάλα διαμορφώθηκαν μεταξύ 1.114 – 1.371 τόνων το ίδιο διάστημα και προήλθαν κυρίως από τη Δανία και τη Γαλλία.

Το βούτυρο κάλυψε το 4,2% των συνολικών εισαγωγών γαλακτοκομικών προϊόντων το 1999 και 2% το 2000 και περιλαμβάνει το βούτυρο κατανάλωσης σε λιανική συσκευασία (από 220 γρ. μέχρι 1 κιλό), σε συσκευασία χύμα για λιανική διάθεση, το βούτυρο κατανάλωσης για επάλειψη (soft butter) όπου μέρος των φυσικών λιπαρών ουσιών του γάλακτος έχει αντικατασταθεί με φυτικά λιπαρά, καθώς και το αφυδατωμένο (συμπυκνωμένο) βούτυρο για βιομηχανική – μεταποιητική χρήση (butter oil, ghee) με λιπαρά άνω του 99%. Οι συνολικές εισαγωγές βουτύρου ανήλθαν σε

8.799 τόνους το 1999, εμφανίζοντας αύξηση κατά 13,6% σε σχέση με το 1998 (7.747 τόνοι). Το 2000 παρουσίασαν μείωση κατά 42,2% σε σχέση με το προηγούμενο έτος και διαμορφώθηκαν σε 5.088 τόνους. Το μεγαλύτερο μέρος των εισαγωγών βουτύρου αφορά το βούτυρο γάλακτος, το οποίο κάλυψε το 70,4% των εισαγόμενων ποσοτήτων βουτύρου το 1999 και ακολουθεί το αφυδατωμένο βούτυρο με αντίστοιχο ποσοστό συμμετοχής 28,8%. Κυριότερες χώρες προέλευσης αποτελούν η Ολλανδία, η Γαλλία, η Γερμανία και η Ιρλανδία. (1)

**ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΑΝΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ
(1998 – 2000)**

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ	1998		1999		2000	
	ΠΟΣΟ- ΤΗΤΑ	ΑΞΙΑ	ΠΟΣΟ- ΤΗΤΑ	ΑΞΙΑ	ΠΟΣΟ- ΤΗΤΑ	ΑΞΙΑ
Γάλα Μακράς Διαρκείας (UHT) – Υψηλής Παστερίωσης	37.546	7.782.165	56.900	10.761.507	92.907	17.820.105
Γάλα Συμπυκνωμένο σε σκόνη ή κόκκους	12.899	10.007.615	14.836	10.471.793	16.019	9.929.425
Γάλα ΕΒΑΠΟΡΕ χωρίς ζάχαρη	105.523	37.191.588	97.862	34.840.580	110.960	36.013.103
Γάλα ΕΒΑΠΟΡΕ ζαχαρούχο	1.815	1.022.229	1.681	778.633	1.490	700.510
ΣΥΝΟΛΟ ΓΑΛΑΚΤΟΣ	157.783	56.003.597	171.279	56.852.513	221.376	64.463.143
ΚΡΕΜΑ ΓΑΛΑΚΤΟΣ (UHT)	10.360	7.512.400	9.108	6.420.047	9.303	6.333.385
Γιαούρτι Λευκό	1.288	559.886	1.229	554.036	929	483.606
Γιαούρτι με Άρωμα ή Φρούτα	1.232	534.667	1.813	838.006	1.779	715.621
ΣΥΝΟΛΟ ΓΙΑΟΥΡΤΙΟΥ	2.520	1.094.553	3.042	1.392.042	2.708	1.199.227
Βουτυρόγαλα, ξυνόγαλα, πηγμένο γάλα και κρέμα, νωπά προϊόντα γάλακτος, που έχουν υποστεί ζύμωση (Συμπυκνωμένα) Επιδόρτια) με ή χωρίς πρόσθετα	6.255	3.207.182	9.016	4.495.848	11.798	3.768.205
ΆΛΛΑ ΝΩΠΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΓΑΛΑΚΤΟΣ	6.255	3.207.182	9.016	4.495.848	11.798	3.768.205
Όρος Γάλακτος σε σκόνη, συμπυκν. Ή με πρόσθετα	5.163	1.465.341	4.848	1.212.939	4.281	1.363.399
Άλλα προϊόντα με βάση το γάλα	1.371	1.795.532	1.238	1.476.997	1.114	1.270.711
ΟΡΟΣ ΓΑΛΑΚΤΟΣ & ΆΛΛΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	6.534	3.260.873	6.086	2.689.936	5.395	2.634.110
Βούτυρο γάλακτος (λιπ. Μέχρι 85%)	4.796	6.330.898	6.193	5.741.401	3.151	3.934.405
Λιπαρές Ύλες για Επάλειψη (λιπ. Μέχρι 80%)	36	38.269	72	65.587	4	8.718
Αφιδατωμένο Βούτυρο Επ. χρήσης (λιπ. >99%)	2.915	3.188.560	2.534	2.441.912	1.933	2.079.352
ΣΥΝΟΛΟ ΒΟΥΤΥΡΟΥ	7.747	9.557.727	8.799	8.248.900	5.088	6.022.475
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	191.199	80.636.332	207.330	80.099.286	255.668	84.420.545

Πηγή: ΕΣΥΕ
Ποσότητα: σε τόνους
Αξία: σε χιλ. δρχ.

Πίνακας (1.1)

1.3 ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΕΙΣΑΓΩΓΩΝ ΑΝΑ ΧΩΡΑ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ

Οι εισαγωγές γαλακτοκομικών προϊόντων πραγματοποιούνται σχεδόν αποκλειστικά από τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το γεγονός αυτό οφείλεται αφενός μεν στην μακρόχρονη παράδοση των εν λόγω χωρών στην παραγωγή γαλακτοκομικών και τυροκομικών προϊόντων, αφετέρου δε στη μη επιβάρυνση των συναλλαγών του ενδοκοινοτικού εμπορίου με δασμούς.

Ειδικότερα, στον πίνακα (1.2) που ακολουθεί αναφέρονται οι εισαγωγές γαλακτοκομικών προϊόντων ανά κύρια χώρα προέλευσης σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΣΥΕ, για την περίοδο 1998 – 2000.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του πίνακα (1.2), κυριότερη χώρα προέλευσης γαλακτοκομικών προϊόντων είναι η Γερμανία, η οποία κάλυψε ετησίως το 41% - 46% περίπου τις συνολικής εισαγόμενης ποσότητας γαλακτοκομικών προϊόντων την περίοδο 1998 – 2000. Συγκεκριμένα, από την εν λόγω χώρα προήλθαν συνολικά 84.680 τόνοι γαλακτοκομικών προϊόντων το 1999 και 117.409 τόνοι το 2000 (ποσοστό αύξησης 38,7%). Οι εισαγόμενες ποσότητες αφορούν κυρίως γάλα εβαπορέ χωρίς ζάχαρη (44.291 τόνοι), γάλα μακράς διάρκειας και γάλα υψηλής παστερίωσης (25.273 τόνοι) και κρέμα γάλακτος (4.038 τόνοι) το 1999. Τις, από τη Γερμανία εισάγονται σημαντικές ποσότητες σε γιαούρτι ευρωπαϊκού τύπου, βούτυρο και λοιπά γαλακτοκομικά προϊόντα.

Η Ολλανδία αποτελεί τη δεύτερη κυριότερη χώρα προέλευσης γαλακτοκομικών προϊόντων, καθώς εισήχθησαν από αυτή 60.519 τόνοι γαλακτοκομικών το 1999 και 56.558 τόνοι το 2000 (μείωση κατά 6,5%), καλύπτοντας το 22% - 29% των συνολικών εισαγωγών το ίδιο διάστημα. Συγκεκριμένα, το 1999 εισήχθησαν 50.519 τόνοι γάλακτος εβαπορέ χωρίς ζάχαρη και 2.322 τόνοι βουτύρου. Επιπλέον, οι εισαγωγές από την Ολλανδία περιλαμβάνουν γάλα συμπυκνωμένο σε σκόνη ή κόκκους, ορό γάλακτος και λοιπά γαλακτοκομικά προϊόντα.

Ο τρίτος σημαντικότερος προμηθευτής γαλακτοκομικών προϊόντων τις εγχώριας αγοράς είναι η Γαλλία, η οποία κάλυψε το 19% περίπου (39.163 τόνοι) των συνολικών εισαγωγών το 1999 και το 21,6% (55.268 τόνοι) το 2000. Ειδικότερα, οι εισαγωγές το 1999 αφορούν κυρίως γάλα μακράς διάρκειας (25.719 τόνοι), γιαούρτι με άρωμα ή φρούτα (1.065 τόνοι), κρέμα γάλακτος (3.302 τόνοι), γάλα συμπυκνωμένο (2.662 τόνοι) και βούτυρο (2.379 τόνοι). Από τη Γαλλία προέρχονται και άλλα είδη γαλακτοκομικών προϊόντων σε μικρότερες ποσότητες.

Σημαντικές εισαγωγές πραγματοποιούνται τις από την Ισπανία και την Ιταλία, οι εισαγόμενες ποσότητες από τις οποίες παρουσίασαν αξιοσημείωτη άνοδο το εξεταζόμενο διάστημα. Συγκεκριμένα, από την Ισπανία προήλθαν 5.981 τόνοι γαλακτοκομικών το 1999 έναντι 5.047 τόνων το 1998, ενώ το 2000 εισήχθησαν 10.650 τόνοι. Οι εισαγωγές από την εν λόγω χώρα αφορούν κυρίως βουτυρόγαλα, ξυνόγαλα και λοιπά προϊόντα γάλακτος. Από την Ιταλία προέρχεται κυρίως γάλα μακράς διάρκειας και γάλα υψηλής παστερίωσης (1999: 1.606 τόνοι), ενώ σε μικρότερες ποσότητες εισάγονται λοιπά είδη γαλακτοκομικών.

Οι εισαγόμενες ποσότητες από το Βέλγιο και το Λουξεμβούργο παρουσίασαν μείωση κατά το εξεταζόμενο χρονικό διάστημα, παραμένοντας ωστόσο σημαντικές χώρες προέλευσης γαλακτοκομικών προϊόντων για την εγχώρια αγορά. Οι εισαγωγές από αυτές διαμορφώθηκαν σε 5.577 τόνους το 1999 από 11.496 τόνους το 1998, ενώ το 2000 ανήλθαν σε 3.665 τόνους. Οι

εν λόγω εισαγωγές το 1999 αφορούν κυρίως το γάλα μακράς διάρκειας και υψηλής παστερίωσης (2.595 τόνοι) καθώς και γάλα συμπυκνωμένο (1.321 τόνοι), ενώ πραγματοποιούνται εισαγωγές και σε άλλα γαλακτοκομικά προϊόντα.

Μείωση εμφανίζουν και οι εισαγόμενες ποσότητες από την Βρετανία, οι οποίες διαμορφώθηκαν σε 677 τόνους το 1999 από 637 τόνους το 1998, ενώ το 2000 μειώθηκαν περαιτέρω σε 191 τόνους.

Μεταξύ των υπολοίπων χωρών τις Ευρωπαϊκής Ένωσης, σημαντικοί προμηθευτές γαλακτοκομικών προϊόντων είναι τις η Ιρλανδία και η Δανία, από τις οποίες προήλθαν 1.667 τόνοι και 3.417 τόνοι αντίστοιχα το 2000.

Επισημαίνεται ότι, οι τρίτες χώρες συμμετέχουν με πολύ μικρό ποσοστό στη διαμόρφωση των συνολικών εισαγωγών. Οι συνολικές ποσότητες εισαγωγής ανήλθαν σε 20 τόνους το 1999, αντίστοιχης αξίας 12.104 χιλ. δρχ., ενώ το 2000 οι εισαγωγές παρουσίασαν αύξηση και διαμορφώθηκαν σε 94 τόνους, αξίας 52.197 χιλ. δρχ. Εισαγωγές πραγματοποιούνται από τη Ρουμανία, την Πολωνία, τις ΗΠΑ, την Ρωσία και την ΠΓΔΜ. (1)

ΚΥΡΙΟΤΕΡΕΣ ΧΩΡΕΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ ΓΑΛΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ (1998 – 2000)

ΧΩΡΑ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ	1998		1999		2000	
	ΠΟΣΟ- ΤΗΤΑ	ΑΞΙΑ	ΠΟΣΟ- ΤΗΤΑ	ΑΞΙΑ	ΠΟΣΟ- ΤΗΤΑ	ΑΞΙΑ
Γερμανία	84.629	28.238.601	84.680	29.207.849	117.409	31.321.565
Ολλανδία	58.080	24.742.488	60.519	24.711.051	56.558	22.510.716
Γαλλία	22.650	12.415.709	39.163	13.723.781	55.268	17.981.232
Ισπανία	5.047	2.555.515	5.981	3.129.372	10.650	3.388.010
Ιταλία	902	964.087	2.382	1.107.416	4.328	1.360.445
Βέλγιο & Λουξεμβούργο	11.496	5.329.907	5.577	2.536.967	3.665	2.318.243
Δανία	1.995	2.474.901	2.176	2.539.490	3.417	3.558.320
Σουηδία	515	310.008	1.207	807.338	1.854	816.070
Ιρλανδία	4.579	2.911.426	3.890	1.595.139	1.667	728.916
Φιλανδία	376	236.444	673	228.727	199	111.627
Βρετανία	637	361.387	677	420.281	191	191.032
Λοιπές Χώρες Ε.Ε.	293	95.651	385	79.771	368	82.172
ΣΥΝΟΛΟ Ε.Ε	191.199	80.636.124	207.310	80.087.182	255.574	84.368.348
Τρίτες Χώρες	-	208	20	12.104	94	52.197
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	191.199	80.636.332	207.330	80.099.286	255.668	84.420.545

Πηγή: ΕΣΥΕ

Ποσότητα: σε τόνους

Αξία: σε χιλ. δρχ.

Πίνακας (1.2)

1.4 ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΕΞΑΓΩΓΩΝ ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

Η πορεία των εξαγωγών γαλακτοκομικών προϊόντων κατά το χρονικό διάστημα 1998 – 2000, σύμφωνα με τα στοιχεία της Εθνικής Στατικής Υπηρεσίας Ελλάδος (ΕΣΥΕ), παρουσιάζεται στον πίνακα (1.3) που ακολουθεί.

Σύμφωνα λοιπόν με τα στοιχεία αυτά, η ποσότητα των εξαγωγών παρουσίασε ανοδική πορεία το εξεταζόμενο χρονικό διάστημα, με μέσο ετήσιο ρυθμό αύξησης 5,2%. Συγκεκριμένα, οι εξαγωγές ανήλθαν σε 9.908 τόνους το 2000 έναντι 9.192 τόνων το προηγούμενο έτος (αύξηση κατά 7,8%). Η αντίστοιχη αξία των εξαγωγών ανήλθε σε 7.774.561 χιλ. δρχ. το 2000 έναντι 6.490.247 χιλ. δρχ. το 1999, σημειώνοντας αύξηση κατά 19,8%.

Η συνολική ποσότητα των εξαγωγών γάλακτος ανήλθε σε 1.477 τόνους το 1999 έναντι 1.203 τόνων το 1998 (ποσοστό αύξησης 22,8%), ενώ το 2000 εξήχθησαν 1.171 τόνοι γάλακτος (μείωση κατά 20,7% σε σχέση με το προηγούμενο έτος). Το γάλα μακράς διάρκειας αποτελεί το κυριότερο εξαγόμενο προϊόν, καθώς κάλυψε το 37% περίπου της συνολικής ποσότητας εξαγωγών γάλακτος, τόσο το 1999 όσο και το 2000.

Οι εξαγωγές σε γιαούρτι κάλυψαν το 74,7% των συνολικών εξαγόμενων ποσοτήτων το 1999 και το 80,6% το 2000. Ειδικότερα, οι εξαγωγές σε λευκό γιαούρτι ανήλθαν σε 5.917 τόνους το 1999, ενώ το 2000 εκτιμάται ότι διαμορφώθηκαν σε 6.842 τόνους. Οι εξαγωγές γιαουρτιού με άρωμα ή φρούτα ανήλθαν σε 946 τόνους το 1999 και σε 1.140 τόνους το 2000.

Οι εξαγωγές των λοιπών γαλακτοκομικών προϊόντων διαμορφώθηκαν συνολικά σε 852 τόνους το 1999 και 755 τόνους το 2000, καλύπτοντας το 7,5% - 9,5% των συνολικών εξαγωγών. (1)

Τέλος, σύμφωνα με στοιχεία της ΕΣΥΕ και όπως φαίνεται από τον πίνακα στο Παράρτημα Ι, για το έτος 2000 τα γαλακτοκομικά προϊόντα (μαζί με τα αυγά πουλιών), συμμετέχουν με ποσοστό 1% στο σύνολο των Ελληνικών εξαγωγών, ενώ η αξία τους ανέρχεται στα 112,8 εκατ. \$. Αξίζει να αναφερθεί ότι, τα γαλακτοκομικά προϊόντα, όσον αφορά τις εξαγωγές, κατέχουν την 23^η θέση ανάμεσα στις 67 συνολικά υποκατηγορίες προϊόντων, γεγονός που υποδηλώνει τη σχετικά καλή θέση τους. (1). (28)

**ΕΞΑΓΩΓΕΣ ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΑΝΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ
(1998 – 2000)**

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ	1998		1999		2000	
	ΠΟΣΟ- ΤΗΤΑ	ΑΞΙΑ	ΠΟΣΟ- ΤΗΤΑ	ΑΞΙΑ	ΠΟΣΟ- ΤΗΤΑ	ΑΞΙΑ
Γάλα Μακράς Διαρ- κειάς (UHT) – Υψηλής Παστερίωσης	608	208.533	544	184.960	432	144.828
Γάλα Συμπυκνωμένο σε σκόνη ή κόκκους	67	41.666	203	173.387	216	229.609
Γάλα ΕΒΑΠΟΡΕ χωρίς ζάχαρη	508	192.101	527	188.164	454	176.897
Γάλα ΕΒΑΠΟΡΕ ζαχαρούχο	20	10.264	203	82.468	69	32.727
ΣΥΝΟΛΟ ΓΑΛΑΚΤΟΣ	1.203	452.564	1.477	628.979	1.171	584.061
ΚΡΕΜΑ ΓΑΛΑΚΤΟΣ (UHT)	122	49.120	26	11.834	14	8.294
Γιαούρτι Λευκό	5.916	4.464.144	5.917	4.479.205	6.842	5.521.322
Γιαούρτι με άρωμα, φρούτα, πρόσθετα	797	602.821	946	829.696	1.140	1.179.332
ΣΥΝΟΛΟ ΓΙΑΟΥΡΤΙΟΥ	6.713	5.066.965	6.863	5.308.901	7.982	6.700.654
Βουτυρόγαλα, ξυνόγαλο, πηγμένο γάλα κ' κρέμα, νωπά προϊόντα γάλακτος, που έχουν υποστεί ζύμωση (συμπ. Επιδόρτια) με ή χωρίς πρόσθετα	431	421.835	407	376.244	384	357.321
ΆΛΛΑ ΝΩΠΑ ΠΡΟΪΟ- ΝΤΑ ΓΑΛΑΚΤΟΣ	431	421.835	407	376.244	384	357.321
Ορός γάλακτος σε σκόνη, συμπ. Ή με πρόσθετα	213	55.123	317	78.798	310	98.806
Άλλα προϊόντα με βάση το γάλα	44	14.848	16	5.576	25	5.148
ΟΡΟΣ ΓΑΛΑΚΤΟΣ ΚΑΙ ΛΟΙΠΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	257	69.971	333	84.374	335	103.954
Βούτυρο γάλακτος (λιπ. Μέχρι 85%)	70	58.944	37	31.841	22	20.277
Αφυδατωμένο βούτυρο Επ. Χρήσης (λιπ.>95%)	49	49.443	49	48.074	-	-
ΣΥΝΟΛΟ ΒΟΥΤΥΡΟΥ	119	108.387	86	79.915	22	20.277
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	8.845	6.168.842	9.192	6.490.247	9.908	7.774.561

Πηγή: ΕΣΥΕ
Ποσότητα: σε τόνους
Αξία: σε χιλ. δρχ.

Πίνακας (1.3)

1.5 ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΕΞΑΓΩΓΩΝ ΚΑΤΑ ΧΩΡΑ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΥ

Στον πίνακα (1.4) που ακολουθεί παρουσιάζεται η διάρθρωση των εξαγωγών γαλακτοκομικών προϊόντων κατά κύρια χώρα προορισμού, το χρονικό διάστημα 1998 – 2000, σύμφωνα με τα στοιχεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδος (ΕΣΥΕ).

Κυριότερος προορισμός των εξαγωγών ήταν οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι οποίες απορρόφησαν το 75,6% των συνολικών ποσοτήτων το 1999 και το 78,7% το 2000. Αξίζει να σημειωθεί ότι, οι εξαγωγές προς την Ε.Ε. ευνοούνται και από το γεγονός ότι εντός των συνόρων της δεν επιβάλλονται δασμοί.

Ειδικότερα, η ποσότητα των γαλακτοκομικών προϊόντων που απορροφήθηκε από τη Ε.Ε. ανήλθε σε 6.949 τόνους το 1999 και σε 7.794 τόνους το 2000, σημειώνοντας αύξηση κατά 12,2%. Η αντίστοιχη αξία εξαγωγών ανήλθε σε 5.148.124 χιλ. δρχ. το 1999 και σε 6.523.064 χιλ. δρχ. το 2000 (ποσοστό αύξησης 26,7%).

Μεταξύ αυτών, κυριότερη χώρα προορισμού είναι η Βρετανία, η οποία απορρόφησε 2.585 τόνους γαλακτοκομικών προϊόντων το 1999 και 3.113 τόνους το 2000, καταλαμβάνοντας μερίδιο 37% - 40% περίπου επί των εξαγωγών προς την Ε.Ε. και 28% - 31,5% περίπου επί του συνόλου. Ακολουθεί η Γερμανία με ποσοστό συμμετοχής 13,4% - 15,7% στο σύνολο των εξαγόμενων ποσοτήτων το 1999 – 2000 και η Ιταλία με αντίστοιχο μερίδιο 12,8% - 13,6%.

Οι τρίτες χώρες κάλυψαν το 24,4% το 1999 και το 21,3% το 2000 της συνολικής ποσότητας εξαγωγών. Κυριότερος αποδέκτης των εξαγωγών γαλακτοκομικών προϊόντων ήταν η Κύπρος, η οποία απορρόφησε το 10,3% - 11,5% των συνολικών εξαγωγών την διετία αυτή. (1)

ΚΥΡΙΟΤΕΡΕΣ ΧΩΡΕΣ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΥ ΓΑΛΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ (1998 – 2000)

ΧΩΡΑ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΥ	1998		1999		2000	
	ΠΟΣΟΤΗΤΑ	ΑΞΙΑ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ	ΑΞΙΑ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ	ΑΞΙΑ
Βρετανία	2.759	2.252.518	2.585	2.135.758	3.113	2.877.293
Γερμανία	1.156	785.132	1.447	1.000.290	1.324	1.008.198
Ιταλία	1.383	909.563	1.249	841.426	1.272	1.083.270
Γαλλία	756	513.681	784	544.684	700	521.718
Ολλανδία	227	196.594	430	252.112	326	272.254
Λοιπές χώρες Ε.Ε.	416	314.385	454	373.854	1.059	760.331
ΣΥΝΟΛΟ Ε.Ε.	6.697	4.971.873	6.949	5.148.124	7.794	6.523.064
Κύπρος	1.080	719.363	1.054	719.074	1.024	647.475
Αλβανία	72	27.644	211	109.570	114	38.182
Βουλγαρία	265	148.359	146	72.834	110	56.327
Μάλτα	26	6.702	105	46.116	57	23.867
Π.Γ.Δ.Μ.	44	18.405	102	58.186	67	28.143
Ρουμανία	123	26.885	125	33.000	182	31.747
Λοιπές τρίτες χώρες	538	249.611	500	303.343	560	825.741
ΣΥΝΟΛΟ ΤΡΙΤΩΝ ΧΩΡΩΝ	2.148	1.196.969	2.243	1.342.123	2.114	1.251.497
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	8.845	6.168.842	9.192	6.490.247	9.908	7.774.561

Πηγή: ΕΣΥΕ

Ποσότητα: σε τόνους

Αξία: σε χιλ. δρχ.

Πίνακας (1.4)

1.6 ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

Στην παρούσα ενότητα, εξετάζεται ο τομέας του εξωτερικού εμπορίου που αφορά τον κλάδο των γαλακτοκομικών προϊόντων. Πιο συγκεκριμένα, παρουσιάζονται οι ροές του εμπορίου, που αποτελούν το άθροισμα των εισαγωγών και εξαγωγών, καθώς και το εμπορικό ισοζύγιο εκφρασμένα σε αξία (δρχ).

ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ ΚΑΙ ΕΞΑΓΩΓΕΣ ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΙΚΩΝ ΣΕ ΑΞΙΑ (1996 – 2000)

	ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ	ΕΞΑΓΩΓΕΣ	ΡΟΕΣ ΕΜΠΟΡΙΟΥ	ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ
				(αξία σε χιλ. δρχ)
1996	71.841.609	4.602.525	76.444.134	-67.239.084
1997	71.883.616	5.257.122	77.140.738	-66.624.494
1998	80.636.332	6.168.842	86.805.174	-74.467.490
1999	80.099.286	6.490.247	86.589.533	-73.609.039
2000	84.420.545	7.774.561	92.195.106	-76.645.984

Πηγή: ΕΣΥΕ

Πίνακας (1.5)

Όπως παρατηρούμε ο κλάδος των γαλακτοκομικών προϊόντων παρουσιάζει αξιόλογη δραστηριότητα στον τομέα του εξωτερικού εμπορίου, καθώς οι ροές εμπορίου βρίσκονται σε αρκετά υψηλό επίπεδο κατά την εξεταζόμενη περίοδο. Επίσης, παρατηρείται ότι ο κλάδος των γαλακτοκομικών προϊόντων είναι κυρίως εισαγωγικός.

Είναι γεγονός ότι σε όλη τη διάρκεια της εξεταζόμενης περιόδου οι εξαγωγές υπολείπονται των εισαγωγών. Οι εισαγωγές καλύπτουν το 2000 το 91,5% των ροών εμπορίου, ενώ οι εξαγωγές μόλις το υπόλοιπο 8,5%. Όμως, αξίζει να σημειωθεί ότι το ποσοστό των εισαγωγών στις ροές εμπορίου, από έτος σε έτος, μειώνεται, έστω και ελάχιστα. Αναλυτικότερα, για το 1996 οι εισαγωγές αντιστοιχούν στο 93,9% των ροών εμπορίου και οι εξαγωγές στο 6,1%. Το 1997 οι εισαγωγές αντιπροσωπεύουν το 93,1% των ροών εμπορίου, ενώ οι εξαγωγές το 6,9%. Για τα έτη 1998 – 1999 οι εισαγωγές σε ποσοστό, ανέρχονται σε 92,8% και 92,5% αντίστοιχα, ενώ οι εξαγωγές σε 7,2% και 7,5% για τα ίδια έτη αντίστοιχως. Συμπεραίνουμε λοιπόν ότι οι εξαγωγές κατά τις χρονικές περιόδους 1996 – 2000, αυξήθηκαν έστω και με βραδύ ρυθμό, σημειώνοντας όμως μια αξιοπρόσεκτη αύξηση για την περίοδο 1999 – 2000 (από 7,5% σε 8,5%), η οποία οφείλεται κυρίως στην αύξηση των εξαγωγίμων ποσοτήτων γιαούρτης. Το εν λόγω προϊόν είναι το σημαντικότερο εξαγωγίμο προϊόν του κλάδου και αντιπροσωπεύει το 66% της συνολικής αξίας των εξαγωγών, για το 2002. Όσον αφορά τις εισαγωγές, το 81% αυτών, αφορά το γάλα και κυρίως το εβαπορέ και το γάλα μακράς διάρκειας.

Η αξία των εισαγωγών παρουσιάζει μια στασιμότητα, με εξαίρεση τις περιόδους 1997 – 1998 και 1999 – 2000, ενώ οι εξαγωγές μένουν στάσιμες μόνο για τη περίοδο 1998 – 1999 και το εμπορικό ισοζύγιο είναι αρνητικό για το σύνολο της εξεταζόμενης περιόδου. Το εμπορικό ισοζύγιο αποτιμημένο σε χρηματικούς όρους εμφανίζεται το 2000 ελλειμματικό κατά 76 δις. δρχ περίπου. Η σταθερή ελλειμματική σχέση ανάμεσα στις εισαγωγές και στις εξαγωγές οφείλεται κυρίως στο γάλα, το οποίο αντιπροσωπεύει ένα μεγάλο ποσοστό του ελλείμματος. (1), (2)

1.7 – ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ

Οι εξαγωγικές επιδόσεις της Ελλάδας, τα τελευταία χρόνια, κάθε άλλο παρά ενθαρρυντικές είναι. Τα ανησυχητικά μηνύματα άρχισαν να διαφαίνονται από το 1997, έτος κατά το οποίο οι εξαγωγές μας σε δολάρια άρχισαν να ακολουθούν πτωτική πορεία. Τα συγκριτικά όμως στοιχεία των ετών 2000 και 2001 προκάλεσαν έντονο προβληματισμό για την πορεία των εξαγωγών μας, αλλά και για τη συνολική ανταγωνιστικότητα της χώρας μας. Το σχήμα (1.1) που ακολουθεί είναι ενδεικτικός των τάσεων που επικράτησαν, τόσο στις εξαγωγές όσο και στις εισαγωγές, για τη χρονική περίοδο:

Εξωτερικό Εμπόριο (αξία σε δις δολάρια)

	1997	1998	1999	2000	2001
Εισαγ. :	26,5	29	29,4	28,7	27,6
Εξαγ. :	11,1	10,8	11	10,7	7,9
Εμπ. Ισοζ. :	-15,4	-18,2	-18,4	-18	-19,6

Πηγή: EUROSTAT και ΕΣΥΕ

Σχήμα (1.1)

Από τα στοιχεία αυτά προκύπτει ότι το 2001 οι εξαγωγές μειώθηκαν κατά 26% και περιορίστηκαν σε 7,9 δις δολάρια, έναντι εξαγωγών 10,7 δις δολαρίων το 2000. Σημειώνεται ότι το 1997 οι εξαγωγές μας είχαν ανέλθει σε 11,1 δις δολάρια.

Το 2001 οι εισαγωγές ήταν αξίας 27,6 δις δολαρίων και παρουσίασαν μικρή κάμψη (-4%) έναντι των εισαγωγών του προηγούμενου έτους, οι οποίες ανήλθαν σε 28,7 δις δολάρια.

Το συγκριτικά μεγάλο μέγεθος των εισαγωγών έναντι των εξαγωγών, αλλά και οι διαφορετικοί ρυθμοί μεταβολής αυτών, οδήγησαν σε επιδείνωση του εξωτερικού εμπορίου με αποτέλεσμα τη διόγκωση του ελλείμματος του εμπορικού ισοζυγίου, το οποίο το 2001 ανήλθε σε 19,6 δις δολάρια, έναντι 18,0 δις δολαρίων το 2000. Το συνεχώς διογκούμενο εμπορικό έλλειμμα δεν ήταν δυνατόν να καλυφθεί από τα πλεονάσματα του ισοζυγίου των άδηλων συναλλαγών, με αποτέλεσμα να οδηγηθούμε σε δανεισμό. Το έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου τροφοδοτεί το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών με περαιτέρω δυσμενείς επιπτώσεις στην ανάπτυξη. Το γεγονός ότι η ενεργός ζήτηση της ελληνικής οικονομίας στρέφεται στο εξωτερικό, προκαλεί απώλειες στο αναπτυξιακό δυναμικό της χώρας μας και ενισχύει αναλόγως το δυναμικό των άλλων οικονομιών. Από στοιχεία του ΥΠΕΘΟ διαφαίνεται ότι το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών ως ποσοστό του ΑΕΠ κυμάνθηκε μεταξύ 4% - 4,5%, δηλαδή περίπου 4 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ αφαιρούνται από το εθνικό αναπτυξιακό δυναμικό μας και διοχετεύονται στις χώρες από τις οποίες εισάγουμε αγαθά και υπηρεσίες. Η εισαγωγική διείσδυση αυξάνεται και οι εξαγωγές των αγαθών καλύπτουν συνεχώς και μικρότερο ποσοστό των εισαγωγών, γεγονός το οποίο αποκαλύπτει σοβαρό έλλειμμα ανταγωνιστικότητας της ελληνικής παραγωγής, τόσο στο εσωτερικό, όσο και στο εξωτερικό. Κατά το έτος 2000 οι εξαγωγές κάλυπταν 37,28% των εισαγωγών, ενώ το 2001, λόγω επιδεινώσεως των εξαγωγών, κάλυπταν μόνο 26,62%.

Αντίστοιχη μείωση παρουσίασε και η συμμετοχή των εξαγωγών, αγαθών στο ΑΕΠ που περιορίζεται σε 8% το 2001.

Σύμφωνα με τα παραπάνω στοιχεία, διαπιστώνουμε την ύπαρξη ελλείμματος στο εμπορικό ισοζύγιο το οποίο διευρύνεται συνεχώς τα τελευταία χρόνια. Η διείσδυση των εισαγωγών στην οικονομική ζωή της χώρας γίνεται όλο και πιο έντονη. Στη δεκαετία 1988 – 1997, η αξία τους σχεδόν διπλασιάστηκε και από 13,5 δις δολάρια διαμορφώθηκε σε 23,6 δις δολ. Οι εξαγωγές, από την άλλη, καθηλώθηκαν κατά το ίδιο διάστημα στα 5,5 δις δολ. και μόνο από το τουριστικό και ναυτιλιακό συνάλλαγμα συγκρατήθηκε κάπως η ψαλίδα.

Αν και οι ελληνικές εξαγωγές κατά το πρώτο εξάμηνο του 2000 (σύμφωνα με πλέον πρόσφατα στοιχεία της Ευρωπαϊκής Στατιστικής Υπηρεσίας – Eurostat) επέδειξαν σημαντικότερη δυναμική και κατέγραψαν, πρώτη φορά τη τελευταία τριετία, σημαντική αύξηση, οι αιτίες αυτής της αύξησης αποδίδονται κυρίως σε βραχυχρόνιες αλλαγές παραγόντων, όπως η άνοδος της τιμής του δολαρίου και του πετρελαίου.

Από τα παραπάνω, εύκολα συμπεραίνει κανείς τις ανταγωνιστικές αδυναμίες του ελληνικού εξαγωγικού εμπορίου. Αυτή η δυσμενής πορεία των εξαγωγών δείχνει σοβαρό έλλειμμα ανταγωνιστικότητας. Πρόκειται για σύνθετο και πολύπλοκο θέμα, γιατί η ανταγωνιστικότητα προσδιορίζεται όχι μόνο από ποσοτικούς αλλά και από ποιοτικούς παράγοντες.

Μελέτες έχουν αποδώσει αυτή τη μείωση της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών προϊόντων όχι μόνο στη πολιτική της σκληρής δραχμής, αλλά και στην αδυναμία προσαρμογής αρκετών ελληνικών προϊόντων στις απαιτήσεις της διεθνούς αγοράς.

Η ανταγωνιστικότητα δηλαδή, δεν συνδέεται μόνο με την τιμή των προϊόντων, αλλά έχει σχέση με τη γενικότερη υποδομή της χώρας, τις μεταφορές, τα συστήματα πληροφοριών με την ευρύτερη έννοια, την αποτελεσματική δημόσια διοίκηση, το φορολογικό σύστημα, την πολιτική απέναντι στις επιχειρήσεις και με πολλές άλλες πτυχές της οικονομικής και κοινωνικής ζωής. Αν αυτοί οι παράγοντες δεν αντιμετωπισθούν, μπορεί οι προσπάθειες των εξαγωγέων να μην αποδώσουν. Γιατί δεν είναι δυνατόν να υπάρχουν ανταγωνιστικές επιχειρήσεις, δεν είναι δυνατόν να παραχθούν ανταγωνιστικά προϊόντα σε ένα μη ανταγωνιστικό περιβάλλον.

Υπό αυτές τις συνθήκες, αναδείχθηκε ως θέμα μείζονος προτεραιότητας ο σχεδιασμός και η υλοποίηση της ελληνικής εθνικής στρατηγικής προώθησης των εξαγωγών. Στο πλαίσιο χάραξης αυτής της στρατηγικής, ανάμεσα σε άλλα θέματα, τέθηκε και το θέμα της δημιουργίας «εικόνας» - positioning – των ελληνικών προϊόντων στο εξωτερικό. Ενώ υπάρχουν γενικά χαρακτηριστικά, βαθιά χαραγμένα στη μνήμη και σκέψη των καταναλωτών του κόσμου, για το τι σημαίνει π.χ. γερμανικό ή ιταλικό προϊόν, η Ελλάδα δεν έχει προσπαθήσει ποτέ να δημιουργήσει και να προωθήσει δυναμικά μια ταυτότητα για τα ελληνικά προϊόντα.

Δυστυχώς για τις ελληνικές εξαγωγές, τα ελληνικά προϊόντα υπολείπονται μιας γενικής, σταθερής και διαχρονικής ταυτότητας ή αλλιώς «εικόνας», που να αντικατοπτρίζει τις ωφέλειες και τα διαφοροποιημένα χαρακτηριστικά που αυτά προσφέρουν στο εσωτερικό της χώρας μας, αλλά και – κυρίως – στο εξωτερικό. Ταυτόχρονα, οι ελληνικές επιχειρήσεις αδυνατούν να δημιουργήσουν δυνατά επώνυμα προϊόντα και να επενδύσουν σε αυτά μακροχρόνια στις αγορές του ενδιαφέροντός τους. Κατ' αυτόν τον τρόπο, υπάρχει άμεση ανάγκη προβολής μιας ταυτότητας των ελληνικών προϊόντων στο εξωτερικό, έτσι ώστε να μην υποβαθμίζεται το σύνολο των ενεργειών μάρκετινγκ από τις εγχώριες επιχειρήσεις προς τις διεθνείς αγορές.

(4), (5)

1.7.1 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΒΕΛΤΙΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΕΞΑΓΩΓΙΚΩΝ ΕΠΙΔΟΣΕΩΝ

Το πρόβλημα της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών προϊόντων διεθνώς, είναι θέμα ύψιστης εθνικής σημασίας. Τα τελευταία χρόνια γίνονται προσπάθειες συστηματικά και επίμονα να ευαισθητοποιηθεί η πολιτεία και οι Έλληνες επιχειρηματίες, με στόχο να γίνουν οι εξαγωγές πρώτη προτεραιότητα της οικονομικής πολιτικής της κυβέρνησης. Πρέπει να θέσουμε μετρίσιμους στόχους για τις εξαγωγές και να σχεδιάσουμε συγκεκριμένες ενέργειες για την επίτευξη τους, τις οποίες βεβαίως πρέπει στη συνέχεια να υλοποιήσουμε με επιτυχία.

Ένα ολοκληρωμένο και υλοποιήσιμο σχέδιο παρουσίασε ο ΣΕΒΕ, με συγκεκριμένα πολυεπίπεδα βήματα και δράσεις. Αν λάβουμε υπόψη τη μεγάλη ανάγκη που έχει η ελληνική οικονομία, αυτή τη στιγμή, για να βελτιώσει τη διεθνή ανταγωνιστικότητα των προϊόντων της, η πρόταση είναι στρατηγικής σημασίας.

Η Εθνική Στρατηγική Εξαγωγών που παρουσιάζεται στο κείμενο που ακολουθεί, είναι αποτέλεσμα μελέτης και προσαρμογής, στην Ελληνική πραγματικότητα, επιτυχημένων μοντέλων και δράσεων που έχουν ήδη εφαρμοσθεί σε άλλες χώρες. Είναι ένα ρεαλιστικό σχέδιο, που περιλαμβάνει προτάσεις και λύσεις για όλα σχεδόν τα προβλήματα εξαγωγικής ανάπτυξης τα οποία, ως τώρα, είτε δεν αντιμετωπίστηκαν, είτε αντιμετωπίστηκαν αποσπασματικά. Αυτό βέβαια, προϋποθέτει εθνική δέσμευση, αυξημένους πόρους, οργάνωση και συντονισμό.

Οι προτεινόμενες ενέργειες

- Απόφαση για σχεδιασμό και υλοποίηση μιας μακροχρόνιας και συντονισμένης Εθνικής Στρατηγικής Εξαγωγών.
- Πλήρης και επίσημη ένταξη στο εθνικό σχέδιο οικονομικής ανάπτυξης.
- Δέσμευση πόρων.
- Ορισμός Διυπουργικής επιτροπής σε ανώτατο κυβερνητικό κλιμάκιο.
- Αναδιοργάνωση και στελέχωση των δομών που θα σχεδιάσουν και θα εφαρμόσουν την Εθνική Στρατηγική Εξαγωγών.
- Άμεση και εκτεταμένη εμπλοκή του ιδιωτικού τομέα στον σχεδιασμό, στην εφαρμογή και στην παρακολούθηση της Στρατηγικής. (6)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο : Ο ΚΛΑΔΟΣ ΤΩΝ ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΑΓΟΡΑΣ

2.1 ΒΑΣΙΚΑ ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΜΕΓΕΘΗ

Η Μακροοικονομία ασχολείται με τη μελέτη συνολικών οικονομικών μεγεθών και εξετάζει τη συμπεριφορά των φορέων της οικονομίας ως συνόλου, η οποία δεν συνάγεται κατ' ανάγκη αθροιστικά από τη συμπεριφορά των ατομικών φορέων. Αντικείμενο και σκοπός της, είναι όχι μόνο η ερμηνεία των συνολικών οικονομικών φαινομένων, αλλά και η επινόηση των οικονομικών πολιτικών που βελτιώνουν τα οικονομικά αποτελέσματα, βάσει συγκεκριμένων στόχων που έχουν θέσει οι διαμορφωτές της οικονομικής πολιτικής. Οι βασικές μεταβλητές που αναλύει είναι το εθνικό εισόδημα, η ανεργία, ο πληθωρισμός αλλά και η συναλλαγματική ισοτιμία και το ισοζύγιο πληρωμών.

Στην παρούσα παράγραφο, εξετάζονται δύο από τις σημαντικότερες μεταβλητές της μακροοικονομίας, το Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν (ΑΕΠ) και η απασχόληση - ανεργία. Είναι γνωστό, ότι η συνολική παραγωγή μιας χώρας διακρίνεται σε τομείς (πρωτογενής, δευτερογενής, τριτογενής) και εν συνεχεία οι τομείς αυτοί χωρίζονται σε κλάδους. Τα προϊόντα κατατάσσονται στον κάθε κλάδο σύμφωνα με την ομοιογένεια της φύσης τους και τον τρόπο παραγωγής τους.

Όσον αφορά τον κλάδο των γαλακτοκομικών προϊόντων, αυτός υπάγεται στον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα παραγωγής. Πιο συγκεκριμένα, συνδέεται με τον κλάδο γεωργίας – κτηνοτροφίας – αλιείας, ο οποίος ανήκει στον πρωτογενή τομέα, λόγω εξεύρεσης της πρώτης ύλης απ' αυτόν και με τον κλάδο μεταποίησης, ο οποίος ανήκει στον δευτερογενή τομέα, λόγω παραγωγής και εμπορίας των εν λόγω προϊόντων, μέσω των γαλακτοβιομηχανιών. (26)

Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν (ΑΕΠ)

Είναι γνωστό ότι η αστική οικονομική σκέψη ορίζει το ΑΕΠ ως τη συνολική αξία των τελικών αγαθών και υπηρεσιών που παράγονται σε ορισμένο χρονικό διάστημα (π.χ. ενός έτους) στο εσωτερικό μιας χώρας, πριν από την αφαίρεση των αποσβέσεων παγίου κεφαλαίου. Για τη μέτρηση του ΑΕΠ στις επιθυμητές χρονικές περιόδους (συνήθως ανά τρίμηνο και ετήσια), οι αρμόδιες στατιστικές υπηρεσίες των περισσότερων καπιταλιστικών χωρών διαθέτουν το λεγόμενο σύστημα Εθνικών Λογαριασμών, το οποίο συγκεντρώνει και ταξινομεί όλες τις διαθέσιμες πληροφορίες (φυσικά, σύμφωνα με τις αρχές και τις αντιλήψεις της αστικής πολιτικής οικονομίας) για τα βασικά μακροοικονομικά μεγέθη της συγκεκριμένης χώρας.

Στον πίνακα (2.1) που ακολουθεί παρουσιάζεται το συνολικό ΑΕΠ, καθώς και η συμμετοχή του κάθε κλάδου σε αυτό, για τα έτη 1995 έως 2000.

Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία και Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν σε αγοραίες τιμές

(σε δις δρχ.)

Τομείς και κλάδοι	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Πρωτογενής Τομέας (Γεωργία)	2.479,7	2.491,9	2.575,1	2.698,5	2.728,9	2.757,3
Δευτερογενής Τομέας (Βιομηχανία)	5.639,1	6.138,1	6.333,3	7.118,6	7.373,6	7.666,9
Ορυχεία – Λατομεία	162,1	181,7	187,9	203,0	206,4	225,2
Μεταποίηση	3.261,5	3.590,6	3.536,3	3.892,7	3.857,8	4.192,9
Επιχ/σεις Ηλεκτρ., Φωταερίου, Ύδατος	596,6	587,6	607,1	681,5	710,5	665,4
Κατασκευές	1.619,0	1.778,1	2.001,9	2.341,5	2.599,0	2.583,4
Τριτογενής Τομέας (Υπηρεσίες)	17.048,2	18.859,1	21.316,0	23.150,3	24.842,8	27.235,5
Εμπόριο	3.413,7	3.973,4	4.365,2	4.482,1	4.754,4	5.457,0
Ξενοδοχεία - Εστιατόρια	1.642,7	1.919,1	2.352,5	2.534,1	2.548,0	2.666,6
Μεταφορές – Επικοινωνίες	1.696,3	1.698,4	1.938,7	2.210,4	2.589,6	3.196,0
Οργανισμοί Χρηματοπ/κής Διαμεσολάβ.	1.060,4	1.257,6	1.370,6	1.640,3	1.913,7	2.057,6
Διαχείριση ακίνητης περιουσίας	4.285,6	4.767,4	5.273,0	5.695,5	5.939,8	6.389,3
Δημόσια διοίκηση – Ασφάλεια	1.808,8	1.849,7	2.101,9	2.269,5	2.460,6	2.644,0
Εκπ/ση	1.123,8	1.190,1	1.458,4	1.568,1	1.696,5	1.838,4
Υγεία	1.313,7	1.401,7	1.594,6	1.789,2	1.912,4	1.896,2
Άλλες υπηρεσίες υπέρ του κοινωνικού συνόλου	647,7	729,0	770,4	855,6	903,7	956,1
Ιδιωτικά νοικοκυριά	55,4	72,7	90,7	105,4	124,2	134,4
Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία	25.167,0	27.489,1	30.224,4	32.967,5	34.945,3	37.659,7
Μείον Τεκμαρτές Τραπεζικές Υπηρεσίες	-741,3	-832,3	-894,1	-1.107,3	-1.309,7	-1.525,3

Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία σε βασικές τιμές	24.425,8	26.656,8	29.330,3	31.860,1	33.635,6	36.134,4
Φόροι Μείον Επιδοτήσεις στα προϊόντα	2.809,5	3.278,3	3.802,3	4.182,1	4.753,4	5.272,3
ΑΕΠ σε αγοραίες τιμές	27.235,2	29.935,1	33.132,7	36.042,2	38.389,1	41.406,7

Πηγή : Μηνιαίο Στατιστικό Δελτίο Τράπεζας της Ελλάδος, Μάιος – Ιούνιος 2001

Πίνακας (2.1)

Σύμφωνα με τα στοιχεία του πίνακα (2.1), παρατηρείται ότι για όλα τα εξεταζόμενα έτη, ο κλάδος της μεταποίησης έχει μεγαλύτερη συμμετοχή στο συνολικό ΑΕΠ της χώρας, σε σχέση με τον κλάδο της γεωργίας.

Αναλυτικότερα, το ποσοστό συμμετοχής του πρωτογενή τομέα παραγωγής και ειδικότερα του κλάδου της γεωργίας στο σύνολο του ΑΕΠ της χώρας μειώνεται διαρκώς, για την πενταετία 1995 – 2000. Συγκεκριμένα, διαμορφώθηκε ως εξής : για το 1995 αντιστοιχούσε στο 9,10%, το 1996 στο 8,32%, το 1997 στο 7,77%, το 1998 στο 7,48% , το 1999 στο 7,10% και κατέληξε το 2000 στο 6,65%.

Όσον αφορά το δευτερογενή τομέα παραγωγής και συγκεκριμένα το ποσοστό συμμετοχής του κλάδου της μεταποίησης παρουσίασε αυξομειώσεις καθόλη την διάρκεια της εξεταζόμενης περιόδου. Αναλυτικότερα, το 1995 αντιστοιχούσε στο 11,97%, το 1996 αυξήθηκε στο 11,99%, το 1997 παρουσίασε αύξηση αγγίζοντας το 10,6%, το 1998 αυξήθηκε στο 10,80%, το 1999 μειώθηκε στο 10,04% και τέλος το 2000 αυξήθηκε στο 10,12%.

Αξίζει βέβαια να σημειωθεί, ότι οι μεταβολές που επέρχονται στην παραγωγή, η οποία είναι εκφρασμένη σε αξία, του κλάδου της μεταποίησης και κατ' επέκταση των βιομηχανιών, δεν οφείλονται αποκλειστικά στις μεταβολές της παραγωγής των γαλακτοβιομηχανιών, γιατί όπως είναι κατανοητό υπάρχουν και άλλα είδη επιχειρήσεων, τα οποία συμβάλλουν στη διαμόρφωση της βιομηχανικής παραγωγής. Συνεπώς, οι τυχόν αυξομειώσεις στην ποσότητα του προϊόντος που παράγεται από τις γαλακτοβιομηχανίες θεωρούνται ότι συμβάλλουν αμελητέα στην διαμόρφωση της ποσότητας του παραγόμενου προϊόντος ολόκληρου του κλάδου της βιομηχανίας. (25) . (28)

Απασχόληση - Ανεργία

Ένα σημαντικό μακροοικονομικό μέγεθος, το οποίο συμβάλλει στην οικονομική ή όχι ανάπτυξη μιας χώρας, είναι και η απασχόληση, η οποία συνδέεται άμεσα με την ανεργία. Στον πίνακα (2.2) παρουσιάζονται τα αριθμητικά μεγέθη του εργατικού δυναμικού, των απασχολουμένων κατά κλάδο και των ανέργων της χώρας, για την χρονική περίοδο 1998 – 2002.

Ανεργία - Απασχόληση

(σε χιλιάδες)

	1998	1999	2000	2001	2002
Εργατικό Δυναμικό	4.445,7	4.463,2	4.437,4	4.362,2	4.369
Απασχολούμενοι	3.967,2	3.939,8	3.946,3	3.917,5	3.948,9
% του συνόλου του εργατικού δυναμικού	89,2%	88,3%	88,9%	89,8%	90,4%
Κατά κλάδο:					
Γεωργία – Κτηνοτροφία – Αλιεία	704,2	669,1	670,7	627	623,8
Ορυχεία	18,3	18,6	16,5	17,8	18,9
Μεταποίηση	578	568,8	557	557,4	540,8
Ηλεκτρισμός - Φωταέριο	35,3	40,9	38,1	34,3	33,7
Οικοδομήσεις – Δημόσια έργα	282,3	273,3	276,6	284,8	293,9
Εμπόριο – Εστιατόρια - Ξενοδοχεία	916,9	926,6	930,6	928,2	947,3
Μεταφορές – Αποθηκεύσεις – Επικοινωνίες	244,8	248,2	251,4	250	243,5
Τράπεζες – Ασφάλειες	290,5	292,7	303,2	320,9	324,3
Λοιπές υπηρεσίες	896,7	901,6	902,3	897,1	922,7
Άνεργοι	478,5	523,4	491,1	444,7	420,1
% του συνόλου του εργατικού δυναμικού	10,8%	11,7%	11,1%	10,2%	9,6%

Πηγή : ΕΣΥΕ

Πίνακας (2.2)

Σύμφωνα με τα στοιχεία του πίνακα (2.2), παρατηρείται ότι ο κλάδος της γεωργίας – κτηνοτροφίας – αλιείας κατέχει την 3^η θέση στο σύνολο των απασχολουμένων, ενώ ο κλάδος της μεταποίησης την 4^η θέση.

Αναλυτικότερα, το ποσοστό των απασχολουμένων στον κλάδο της γεωργίας – κτηνοτροφίας – αλιείας, στο σύνολο των απασχολουμένων της χώρας, από έτος σε έτος, διαμορφώθηκε ως εξής : το 1998 αντιστοιχούσε στο 17,75%, το 1999 μειώθηκε στο 16,86%, το 2000 παρουσίασε μία μικρή αύξηση αγγίζοντας το 16,99% και για τα έτη 2001 και 2002 μειώθηκε στο 16% και 15,79% αντιστοίχως.

Όσον αφορά το ποσοστό των απασχολουμένων στον κλάδο της μεταποίησης, σε σχέση με το σύνολο των απασχολουμένων της χώρας, από έτος σε έτος, διαμορφώθηκε ως εξής : το 1998 αντιστοιχούσε στο 14,56%, μειώθηκε για τα έτη 1999 και 2000 φτάνοντας το 14,43% και 14,11% αντιστοίχως, παρουσίασε αύξηση για το 2001 αγγίζοντας το 14,22% και μειώθηκε πάλι το 2002 φτάνοντας το 13,69%.

Παρατηρείται λοιπόν και για τους δύο κλάδους μία αυξομείωση του ποσοστού των απασχολουμένων. Οι όποιες μεταβολές στα ποσοστά αυτών, επιφέρουν αντίστοιχες μεταβολές και στο σύνολο των απασχολουμένων της χώρας, λόγω της σημαντικής θέσης την οποία κατέχουν οι δύο αυτοί κλάδοι σε σύγκριση με τους υπόλοιπους, όσον αφορά την συμμετοχή τους στο συνολικά απασχολούμενο προσωπικό της χώρας. Άλλωστε αυτό αποδεικνύεται και από την παράλληλη στασιμότητα που παρουσιάζει η απασχόληση στο σύνολό της και η απασχόληση στους κλάδους αυτούς.

Σχετικά με την ανεργία, αυτή παρουσίασε αύξηση για την περίοδο 1998 – 1999, ενώ για τις περιόδους από το 1999 έως το 2002 εμφάνισε μία συνεχιζόμενη μείωση με χαμηλούς όμως ρυθμούς, αγγίζοντας το 2002 το 9,6%. Αξίζει να σημειωθεί ότι, οι μεταβολές που επέρχονται στο ποσοστό της ανεργίας, είναι αντίθετες από τις μεταβολές στο ποσοστό των απασχολουμένων, για όλα τα εξεταζόμενα έτη, εκτός του 2001 (ομόρροπες μεταβολές).

Βέβαια, αυτό που παρατηρείται για τους δύο κλάδους, δεν ισχύει απαραίτητα και για τις γαλακτοβιομηχανίες. Ιδιαίτερα στον κλάδο της μεταποίησης ο αριθμός και τα είδη των βιομηχανιών ανέρχονται σε πληθώρα, οπότε και το τελικό αποτέλεσμα θα εξαρτηθεί από τις ενέργειες αυτών στο θέμα της απασχόλησης του προσωπικού. (27)

2.2 Η ΕΝΤΑΞΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΣΤΗΝ Ε.Ε.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση ιδρύθηκε μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, ξεκινώντας την διαδικασία της ολοκλήρωσής της την 9^η Μαΐου του 1950, όταν η Γαλλία πρότεινε επισήμως να τεθούν «τα πρώτα συγκεκριμένα θεμέλια μιας ευρωπαϊκής ομοσπονδίας». Σήμερα μετά από διαδοχικά κύματα προσχωρήσεων (Ελλάδα 1981), η Ε.Ε. αποτελείται από 15 κράτη μέλη και έχει ήδη συμφωνηθεί η προσχώρηση 10 χωρών από την Ανατολική και Νότια Ευρώπη.

Οι λόγοι για τους οποίους η Ελλάδα επέλεξε την πλήρη ένταξή της στην Κοινότητα μπορούν να συνοψισθούν στους εξής :

- Θεώρησε την Κοινότητα ως το θεσμικό πλαίσιο μέσα στο οποίο θα μπορούσε να σταθεροποιήσει το δημοκρατικό πολιτικό της σύστημα και τους θεσμούς της
- Επιδίωκε την ενίσχυση της ανεξαρτησίας και της θέσης της στο περιφερειακό και διεθνές σύστημα καθώς και της «διαπραγματευτικής της δύναμης»
- Θεώρησε την ένταξη στην Κοινότητα ως ισχυρό παράγοντα που θα συνέβαλλε στην ανάπτυξη και εκσυγχρονισμό της ελληνικής οικονομίας και κοινωνίας
- Επιθυμούσε ως ευρωπαϊκή χώρα, να είναι «παρούσα» και να επηρεάσει τις διεργασίες για την ευρωπαϊκή ενοποίηση και το πρότυπο της Ευρώπης, στο οποίο η διαδικασία αυτή θα μπορούσε να οδηγήσει.

Οι λόγοι αυτοί συγκλίνουν με τους γενικότερους στόχους της Ε.Ε. , εκ των οποίων ένας απ' τους κυριότερους, είναι η προώθηση της οικονομικής κοινωνικής προόδου (ενιαία αγορά, το κοινό νόμισμα, δημιουργία απασχόλησης, περιφερειακή ανάπτυξη, προστασία του περιβάλλοντος).

Η Ευρωπαϊκή ενοποίηση είχε ως αποτέλεσμα **μισό αιώνα σταθερότητας, ειρήνης και οικονομικής ευημερίας**. Συνέβαλλε στη βελτίωση του επιπέδου διαβίωσης, οικοδόμησε μια εσωτερική αγορά, δημιούργησε το ευρώ και ενίσχυσε την παρουσία της Ένωσης στον κόσμο. (19), (20)

2.2.1 ΚΟΙΝΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Ιστορικό

Η γεωργία κατείχε σημαντική θέση στην ημερήσια διάταξη των επιτελών για τη χάραξη της ευρωπαϊκής πολιτικής, ιδιαίτερα την εποχή που διεξάγονταν οι διαπραγματεύσεις για τη συνθήκη της Ρώμης. Οι μνήμες της μεταπολεμικής έλλειψης τροφίμων ήταν ακόμα ζωντανές και συνεπώς η γεωργία διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο από την αρχή της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.

Η συνθήκη της Ρώμης έθεσε τους γενικούς στόχους της κοινής γεωργικής πολιτικής. Οι αρχές της κοινής γεωργικής πολιτικής (ΚΑΠ) καθορίστηκαν κατά τη διάρκεια της διάσκεψης στη Στρέσα τον Ιούλιο του 1958. Το 1960 τα έξι ιδρυτικά μέλη ενέκριναν τους μηχανισμούς της ΚΑΠ και δύο χρόνια αργότερα, το 1962, η ΚΑΠ άρχισε να ισχύει. (22)

Ορισμός και μέσα της ΚΑΠ

Η κοινή γεωργική πολιτική (ΚΑΠ) αποτελείται από σύνολο κανόνων και μηχανισμών, που ρυθμίζουν την παραγωγή, το εμπόριο και την επεξεργασία των γεωργικών προϊόντων στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.), δίνοντας όλο και μεγαλύτερη προσοχή στην ανάπτυξη της υπαίθρου.

Ένας από τους σημαντικότερους κλάδους της γεωργικής δραστηριότητας στο σύνολο σχεδόν των χωρών της Ε.Ε. (όπου αντιπροσωπεύει το 18,4 % της συνολικής αξίας της γεωργικής παραγωγής), αποτελεί ο κλάδος των γαλακτοκομικών προϊόντων. Αν και ορισμένα κράτη μέλη από μόνα τους διασφαλίζουν το ουσιώδες της παραγωγής αγελαδινού γάλακτος της Ε.Ε. η σπουδαιότητα του κλάδου αυτού δραστηριότητας, φαίνεται σαφέστερα εάν συνεκτιμηθεί ένας άλλος τομέας, ο οποίος συνδέεται στενά με αυτόν, εκείνος της εκτροφής βοοειδών (11,9 % της συνολικής αξίας της γεωργικής παραγωγής).

Η ΚΑΠ θεωρείται ένας από τους πιο σημαντικούς τομείς πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Όχι μόνον εξαιτίας του ποσοστού του προϋπολογισμού της Ε.Ε. που της αναλογεί (περίπου 50%, ποσοστό το οποίο μειώνεται διαχρονικά), του μεγάλου αριθμού των ατόμων και της έκτασης της επικράτειας που επηρεάζονται άμεσα από αυτήν, αλλά επίσης εξαιτίας της συμβολικής σημασίας της και του βαθμού της κυριαρχίας που έχει εκχωρηθεί από το εθνικό στο ευρωπαϊκό επίπεδο. Η σημασία που έχει σήμερα η ΚΑΠ εκφράζεται επίσης από το γεγονός ότι συνδέεται άμεσα με την ενιαία αγορά και την ΟΝΕ, δύο τομείς κλειδιά για την επίτευξη της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.

Οι στόχοι της ΚΑΠ, όπως καθορίζονται στο άρθρο 33 της συνθήκης ΕΚ, είναι οι εξής:

- να αυξάνει την παραγωγικότητα της γεωργίας με την ανάπτυξη της τεχνικής προόδου και την εξασφάλιση της ορθολογικής αναπτύξεως της γεωργικής παραγωγής, καθώς και της άριστης χρησιμοποίησης των συντελεστών παραγωγής, ιδίως του εργατικού δυναμικού
- να εξασφαλίζει κατ' αυτό τον τρόπο ένα δίκαιο βιοτικό επίπεδο στον γεωργικό πληθυσμό, ιδίως με την αύξηση του ατομικού εισοδήματος των εργαζομένων στη γεωργία
- να σταθεροποιεί τις αγορές

- να εξασφαλίζει τον εφοδιασμό
- να διασφαλίζει λογικές τιμές κατά την προσφορά αγαθών στους καταναλωτές.

Για την επίτευξη των στόχων αυτών, το άρθρο 34 της συνθήκης ΕΚ προβλέπει κοινή οργάνωση των γεωργικών αγορών (ΚΟΑ) η οποία, ανάλογα με το προϊόν, λαμβάνει μία από τις ακόλουθες μορφές:

- κοινοί κανόνες ανταγωνισμού
- υποχρεωτικός συντονισμός των διαφόρων εθνικών οργανώσεων αγοράς
- ευρωπαϊκή οργάνωση της αγοράς.

Οι ΚΟΑ δημιουργήθηκαν σταδιακά και τώρα υπάρχουν για όλα τα γεωργικά προϊόντα της Ε.Ε. Αποτελούν τα βασικά μέσα της κοινής γεωργικής αγοράς, καθώς καταργούν τους φραγμούς για το ενδοκοινοτικό εμπόριο γεωργικών προϊόντων και διατηρούν κοινούς τελωνειακούς φραγμούς όσον αφορά τις τρίτες χώρες.

Τρεις βασικές αρχές, που καθορίστηκαν το 1962, χαρακτηρίζουν την κοινή γεωργική αγορά και συνεπώς τις ΚΟΑ:

- ενοποιημένη αγορά: αυτό σημαίνει ελεύθερη κυκλοφορία των γεωργικών προϊόντων μέσα στην επικράτεια των κρατών μελών. Για την οργάνωση της ενοποιημένης αγοράς πρέπει να χρησιμοποιηθούν κοινά μέσα και κοινοί μηχανισμοί σε όλη την Ε.Ε.
- κοινοτική προτίμηση: αυτό σημαίνει ότι δίνεται προτίμηση και τιμολογιακό πλεονέκτημα στα γεωργικά προϊόντα της Ε.Ε. σε σχέση με τα εισαγόμενα. Σημαίνει, επίσης, την προστασία της εσωτερικής αγοράς από προϊόντα που εισάγονται από τρίτες χώρες σε χαμηλές τιμές και από σημαντικές διακυμάνσεις στην παγκόσμια αγορά
- οικονομική αλληλεγγύη: όλες οι δαπάνες και τα έξοδα που απορρέουν από την εφαρμογή της ΚΑΠ καλύπτονται από τον κοινοτικό προϋπολογισμό. (22), (23)

Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ)

Η ΚΑΠ χρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ), που απορροφά σημαντικό μέρος του κοινοτικού προϋπολογισμού. Το ΕΓΤΠΕ συστάθηκε το 1962 και χωρίστηκε σε δύο τμήματα το 1964:

- το τμήμα Προσανατολισμού, ένα από τα διαρθρωτικά ταμεία, που συμβάλλει στις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις στον τομέα της γεωργίας και στην ανάπτυξη των περιοχών της υπαίθρου (π.χ. επενδύσεις σε νέο εξοπλισμό και σε νέες τεχνολογίες).
- το τμήμα Εγγυήσεων, το οποίο χρηματοδοτεί τις δαπάνες που αφορούν την κοινή οργάνωση των αγορών (π.χ. αγορά ή αποθήκευση των πλεονασμάτων και ενθάρρυνση των γεωργικών εξαγωγών).

Το τμήμα Εγγυήσεων είναι κατά πολύ πιο σημαντικό και κατατάσσεται στην κατηγορία των υποχρεωτικών δαπανών του κοινοτικού προϋπολογισμού. Το τμήμα Προσανατολισμού είναι ένα από τα διαρθρωτικά ταμεία που έχουν στόχο την προαγωγή της περιφερειακής ανάπτυξης και τη μείωση των ανισοτήτων μεταξύ των περιφερειών της Ευρώπης. (22)

Μεταρρύθμιση της ΚΑΠ

Η ΚΑΠ κατόρθωσε να επιτύχει τους αρχικούς της στόχους: προώθησε τόσο την παραγωγή όσο και την παραγωγικότητα, σταθεροποίησε τις αγορές, εξασφάλισε την προσφορά αγαθών και προστάτεψε τους αγρότες από τις διακυμάνσεις στις παγκόσμιες αγορές. Ωστόσο, μαζί με την επιτυχία προέκυψαν και ορισμένες ανεπιθύμητες παρενέργειες και προβλήματα: οι αγρότες της Ε.Ε. παρήγαγαν περισσότερο από όσο μπορούσαν να απορροφήσουν οι αγορές, με συνέπεια να δημιουργούνται υπερβολικά πλεονάσματα και να αυξάνονται εκθετικά οι γεωργικές δαπάνες της Ε.Ε.

Ακόμη, διαπιστώθηκε ότι το 80% των επιδοτήσεων κατέληγε στο 20% των γεωργών, οι οποίοι διέθεταν μεγάλες γεωργικές εκτάσεις. Έτσι, η οικονομική και κοινωνική ψαλίδα μεταξύ των γεωργών άνοιξε περισσότερο, δημιουργώντας ανισότητα μεταξύ των γεωργών κάθε ευρωπαϊκής χώρας, καθώς και μεταξύ των γεωργών διαφορετικών ευρωπαϊκών χωρών. Το γεγονός αυτό δημιούργησε πολλές φορές στο παρελθόν έντονες διαμαρτυρίες, ακόμη και συγκρούσεις μεταξύ γεωργών διαφορετικών κρατών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Παράλληλα εμφανίστηκε, ή μάλλον διαπιστώθηκε, και η ζημιά που προκαλούσε στο περιβάλλον η άσκοπη και υπερβολική χρήση των μέσων παραγωγής (λιπάσματα, φυτοφάρμακα, ορμόνες, παραπροϊόντα, κτλ.), προκειμένου οι γεωργοί να μεγιστοποιήσουν την παραγωγή και, επομένως το εισόδημά τους.

Βεβαίως, η αγροτική και δασική έκταση κατέχει το 80% του εδάφους της Ε.Ε. και ο αριθμός των αγροτών στην Ε.Ε. ανέρχεται στα 7.000.000 πληθυσμό, όπου διοχετεύεται περίπου ο μισός προϋπολογισμός της, που διαμορφώνεται σε 40 δις ευρώ ετησίως. Έτσι, ουσιαστικά η ΚΑΠ καλείται με 20 δις ευρώ ετησίως να συνδράμει τα 7.000.000 αγροτών, με τον όρο να μην προκαλείται ζημιά ή περαιτέρω επιδείνωση του περιβάλλοντος και να προσφέρονται στον ευρωπαϊκό καταναλωτή προϊόντα ασφαλή και καλής ποιότητας.

Ο τελευταίος αυτός χαρακτηρισμός των γεωργικών προϊόντων (ασφαλή, καλής ποιότητας) δόθηκε μετά τα αλλεπάλληλα κρούσματα επικίνδυνων ουσιών και νόσων που διαπιστώθηκαν στην τροφική αλυσίδα του καταναλωτή (διοξίνες, «τρελές αγελάδες», κτλ.), τα οποία κλόνισαν την εμπιστοσύνη του ευρωπαϊκού καταναλωτή στα ευρωπαϊκά αγροτικά προϊόντα και στον τρόπο παραγωγής τους. Αυτή υπήρξε η αφορμή για να προωθήσει η ΚΑΠ τη βιολογική γεωργία και τη διαδικασία παρακολούθησης των προϊόντων «από το χωράφι στο πιάτο», με ειδικές επιδοτήσεις και ενισχύσεις.

Ο φορολογούμενος πολίτης της Ε.Ε., ο οποίος πληρώνει 44% περισσότερο τα γεωργικά προϊόντα σε σχέση με τις επικρατούσες διεθνώς τιμές των προϊόντων αυτών, άρχισε να απαιτεί διαφάνεια στη γεωργική παραγωγική διαδικασία και να μην εμπιστεύεται πλέον τον εντατικό τρόπο άσκησης της ευρωπαϊκής γεωργίας. Πλην όμως, η ιχνηλασία των γεωργικών προϊόντων «από το χωράφι στο πιάτο» του καταναλωτή και η μετατροπή της συμβατικής γεωργίας σε βιολογική σκοντάφτουν στο γεγονός, ότι μόνο το 0,4% των ελλήνων γεωργών είναι απόφοιτοι πανεπιστημίου, οι περισσότεροι έχουν δημοτική εκπαίδευση, και η δημόσια διοίκηση σε ορισμένα κράτη μέλη, όπως η χώρα μας, δεν έχει αναπτύξει την υποδομή ούτε τα επιστημονικά και τεχνικά στελέχη που απαιτούνται για τέτοιου είδους υπηρεσίες. Και αυτό, βέβαια, γιατί η βιολογική παραγωγή γεωργικών προϊόντων απαιτεί παραγωγό

καταρτισμένο τεχνικά και πρακτικά, ο οποίος θα αντιλαμβάνεται τη φιλοσοφία της παραγωγικής διαδικασίας βιολογικών προϊόντων και θα τηρεί γραπτά τις λεπτομέρειές της, έτσι ώστε η ιχνηλασία της παραγωγής να γίνεται εύκολα σε περίπτωση που παρουσιασθεί κάποιο πρόβλημα στο προϊόν που παράγει.

Τελικά, η ΚΑΠ δεν βοήθησε ούτε τον ευρωπαϊό καταναλωτή να μειώσει το κόστος της διατροφής, ούτε τη βελτίωση του περιβάλλοντος και βεβαίως καθόλου τον μικρό αγρότη της Ε.Ε., ενώ πρόσφατη μελέτη του ΟΟΣΑ έδειξε ότι το 60% των ενισχύσεων και επιδοτήσεων κατέληξε στο 25% των γεωργών της Ε.Ε.

Η άποψη της Ε.Ε., που προωθείται από τον γεωργικό επίτροπο, είναι να περικοπεί το 20% των επιδοτήσεων, τα επόμενα έξι χρόνια (2002 – 2008), και τα χρήματα που θα εξοικονομηθούν να διοχετευθούν σε νέες δραστηριότητες, οι οποίες θα αποφέρουν συμπληρωματικό εισόδημα στους γεωργούς. Με τον τρόπο αυτό, πιστεύει ότι θα μειωθεί ο βαθμός ερήμωσης των γεωργικών περιοχών της Ε.Ε. και θα αυξηθεί η απασχόληση των κατοίκων τους, γιατί διαπιστώθηκε ότι τη δεκαετία 1987 – 1997 μία στις τρεις γεωργικές απασχολήσεις χάθηκε στις χώρες Γαλλία, Ιταλία, Ισπανία, Ελλάδα και Πορτογαλία.

Οπωσδήποτε, όμως τα προβλήματα του γεωργικού τομέα της Ε.Ε. είναι διαφορετικά μεταξύ Βορρά και Νότου. Στις βόρειες χώρες, τμήμα του γεωργικού πληθυσμού συγχωνεύτηκε στην αστική οικονομία έπειτα από εκπαίδευση στις νέες τεχνολογίες και στην εγκατάσταση μεγάλων πολυεθνικών εταιρειών σε αγροτικές περιοχές (Ιρλανδία, Γερμανία, Ολλανδία, κ.ά.), στις οποίες βρήκε διέξοδο ο αγρότης κατά την εποχική ή ετήσια ανεργία.

Στο Νότο, όμως, ο αγροτικός τομέας είναι σαφώς διαχωρισμένος από τον αστικό πληθυσμό και την αστική οικονομία και η προσπάθεια της Ε.Ε. είναι να ενισχύσει τον αγροτουρισμό, την παραγωγή λαϊκών προϊόντων τέχνης και τοπικών εκλεκτών τροφίμων, ή ακόμη και να προωθήσει τις επισκέψεις κατοίκων των πόλεων σε τοποθεσίες εκλεκτής φυσικής ομορφιάς του αγροτικού τομέα. Το αποτέλεσμα ήταν ότι, κατά τη διάρκεια της σαραντάχρονης πορείας της, η ΚΑΠ υπέστη αρκετές μεταρρυθμίσεις.

Η πρώτη απόπειρα για μεταρρύθμιση πραγματοποιήθηκε μόλις δέκα χρόνια μετά την καθιέρωση της ΚΑΠ. Το 1968 η Επιτροπή δημοσίευσε το «Υπόμνημα για τη μεταρρύθμιση της ΚΑΠ», ευρύτερα γνωστό ως σχέδιο Mansholt, από το όνομα του Sicco Mansholt, αντιπροέδρου της Επιτροπής, υπεύθυνου την εποχή εκείνη για την ΚΑΠ. Το σχέδιο αποσκοπούσε στη μείωση του αριθμού των απασχολούμενων στον τομέα της γεωργίας και στην προώθηση της δημιουργίας πιο μεγάλων και πιο αποτελεσματικών μονάδων γεωργικής παραγωγής.

Το 1972 εισήχθησαν στην ΚΑΠ διαρθρωτικά μέτρα με στόχο τον εκσυγχρονισμό της ευρωπαϊκής γεωργίας. Όμως παρά τις συνεχείς διαρθρωτικές αλλαγές των επόμενων χρόνων, τα προβλήματα εξακολουθούσαν να υφίστανται: η προσφορά γεωργικών προϊόντων δεν ήταν αντίστοιχη με τη ζήτηση, γεγονός που είχε ως αποτέλεσμα τη συνεχιζόμενη αύξηση των πλεονασμάτων.

Το 1983 η Επιτροπή υπέβαλε πρόταση για ριζική μεταρρύθμιση, που διατυπώθηκε επίσημα δύο χρόνια αργότερα με τη δημοσίευση του πράσινου βιβλίου σχετικά με τις «Προοπτικές της κοινής γεωργικής πολιτικής» (1985). Στόχος του πράσινου βιβλίου ήταν η εξισορρόπηση της προσφοράς και της

ζήτησης και σε γενικές γραμμές η ανάλυση εναλλακτικών λύσεων για το μέλλον της ΚΑΠ.

Το 1988 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο κατέληξε σε συμφωνία σχετικά με δέσμη μεταρρυθμιστικών μέτρων, συμπεριλαμβανομένης της «Κατευθυντήριας γραμμής για τις γεωργικές δαπάνες», που περιόριζε το ποσοστό του γενικού προϋπολογισμού που αντιστοιχεί στις δαπάνες της ΚΑΠ.

Το 1991 η Επιτροπή, με επίτροπο Γεωργίας τον Ray MacSharry, παρουσίασε δύο έγγραφα προς συζήτηση σχετικά με την ανάπτυξη και το μέλλον της ΚΑΠ. Τα έγγραφα αυτά αποτέλεσαν τη βάση πολιτικής συμφωνίας σχετικά με τη μεταρρύθμιση της ΚΑΠ, που εγκρίθηκε από το Συμβούλιο στις 21 Μαΐου 1992. Η μεταρρύθμιση του 1992 σηματοδότησε μια σημαντική αλλαγή της ΚΑΠ και είχε ως βασικά στοιχεία τα εξής: τη μείωση των τιμών των γεωργικών προϊόντων, ώστε να γίνουν πιο ανταγωνιστικά στην εσωτερική και στην παγκόσμια αγορά, την αποζημίωση των αγροτών για την απώλεια εισοδήματος, καθώς και άλλα μέτρα σχετικά με τους μηχανισμούς της αγοράς και την προστασία του περιβάλλοντος.

Η μεταρρύθμιση του 1992 θεωρήθηκε σε γενικές γραμμές επιτυχής, με θετικές συνέπειες για την ευρωπαϊκή γεωργία. Ωστόσο, οι εξελίξεις των επόμενων χρόνων - οι διεθνείς τάσεις, η διεύρυνση προς την Κεντρική και την Ανατολική Ευρώπη, η προετοιμασία για το ενιαίο νόμισμα που προκάλεσε δημοσιονομικούς περιορισμούς, η αύξηση του ανταγωνισμού από προϊόντα τρίτων χωρών και ο νέος γύρος των διαπραγματεύσεων του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου - επέβαλαν περαιτέρω προσαρμογή της ΚΑΠ, με άλλα λόγια, νέα μεταρρύθμιση. Η «Ατζέντα 2000» ήταν ένα βήμα προς αυτήν την κατεύθυνση. (11), (22)

«ΑΤΖΕΝΤΑ 2000»

Τον Ιούλιο του 1997 η Επιτροπή πρότεινε μεταρρύθμιση της ΚΑΠ στο πλαίσιο της «Ατζέντας 2000», η οποία ήταν ένα προσχέδιο για το μέλλον της πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης εν όψει της αναμενόμενης διεύρυνσης. Οι διαπραγματεύσεις σχετικά με την «Ατζέντα 2000» και κατά συνέπεια η συμφωνία για τη μεταρρύθμιση της ΚΑΠ ολοκληρώθηκαν στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στο Βερολίνο το Μάρτιο του 1999.

Η «Ατζέντα 2000» υπήρξε η πιο ριζική και η πιο ολοκληρωμένη μεταρρύθμιση της κοινής γεωργικής πολιτικής από τη γέννησή της. Αξιοποίησε την πρόοδο που άρχισε το 1992 και έθεσε μία γερή βάση για τη μελλοντική ανάπτυξη της γεωργίας στην Ένωση, καλύπτοντας όλες τις λειτουργίες της ΚΑΠ : οικονομική, περιβαλλοντική και όσον αφορά την ύπαιθρο.

Ειδικότερα, η μεταρρύθμιση περιλαμβάνει μέτρα με σκοπό:

- την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των γεωργικών αγαθών στην εσωτερική και στην παγκόσμια αγορά
- την προαγωγή δίκαιου και αξιοπρεπούς βιοτικού επιπέδου για την αγροτική κοινότητα
- τη δημιουργία εναλλακτικών θέσεων εργασίας και άλλων πηγών εισοδήματος για τους αγρότες
- τη χάραξη νέας πολιτικής για την ανάπτυξη της υπαίθρου, η οποία γίνεται ο δεύτερος άξονας της ΚΑΠ

- την ενσωμάτωση περισσότερων περιβαλλοντικών και διαρθρωτικών προβληματισμών στην ΚΑΠ
- τη βελτίωση της ποιότητας και της ασφάλειας των τροφίμων
- την απλούστευση της γεωργικής νομοθεσίας και την αποκέντρωση της εφαρμογής της, προκειμένου να εξασφαλισθεί μεγαλύτερη σαφήνεια, διαφάνεια και δυνατότητα πρόσβασης στους κανόνες και στους κανονισμούς.

Οι προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Ιούλιος 2000) όσον αφορά το γάλα και τα γαλακτοκομικά, αφορούν τις προοπτικές της αγοράς, τις εναλλακτικές προτάσεις, την εξέλιξη των δαπανών και, τέλος, τις προβλέψεις των δαπανών στα συγκεκριμένα προϊόντα.

Η μεταρρύθμιση, όπως προβλέπεται στην «Ατζέντα 2000», θα δημιουργήσει τις συνθήκες για την ανάπτυξη πολυλειτουργικής, βιώσιμης και ανταγωνιστικής γεωργίας στην Ε.Ε. Επιπλέον, οι μακροπρόθεσμοι στόχοι της δεν θα επηρεάσουν μόνον τις υποψήφιες χώρες, αλλά επίσης θα ωφελήσουν τις μελλοντικές γενιές. (11), (22)

Προτάσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου

Η Επιτροπή είχε καταρτίσει τις προτάσεις της για το πρόγραμμα δράσης 2000, με γενικό στόχο να αντιμετωπισθούν οι αβέβαιες προοπτικές για τον τομέα, αφήνοντας όμως ανοικτές τις επιλογές για μελλοντική ανάπτυξη. Οι αγοραίες τιμές επρόκειτο να υποχωρήσουν μέσω μείωσης των τιμών στήριξης της παρέμβασης κατά 15%, σε τέσσερα στάδια από το 2000, με καταβολή αποζημίωσης στους γεωργούς, ενώ οι ποσοστώσεις επρόκειτο να αυξηθούν κατά 2%.

Εν τούτοις το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Βερολίνου το Μάρτιο του 1999 ανέβαλε την έναρξη ισχύος των βασικών στοιχείων της μεταρρύθμισης έως την περίοδο εμπορίας 2005/06 και κλιμάκωσε τη μεταρρύθμιση στη διάρκεια τριών ετών. Οι ποσοστώσεις αυξάνονταν με έτος αναφοράς το 1999/2000, περίπου κατά 2,4%. Το Συμβούλιο ανέλαβε να πραγματοποιήσει ενδιάμεση επισκόπηση βάση έκθεσης της Επιτροπής, με στόχο να αφεθούν οι παρούσες ρυθμίσεις για τις ποσοστώσεις να εκπνεύσουν μετά το 2006.

Οι προτάσεις της Επιτροπής βασίσθηκαν σε μελέτη που ανέθεσε η ίδια, έπειτα από υποστήριξη ενός οικονομετρικού υποδείγματος που αναπτύχθηκε από το Εθνικό Ινστιτούτο Γεωργικής Έρευνας (INRA) της Γαλλίας και του Ολλανδικού Πανεπιστημίου Wageningen.

Συνολικά, η ανάλυση και οι προβολές των εμπειρογνομόνων φαίνεται να υποδεικνύουν ότι οι μειώσεις της τιμής στήριξης και οι περιορισμένες αυξήσεις των ποσοστώσεων που αποφασίσθηκαν με τη μεταρρύθμιση του προγράμματος δράσης 2000 θα έχουν σαφώς ευεργετικά αποτελέσματα κατά το τέλος της περιόδου. Αναμένεται ισορρόπηση της αγοράς καθώς και τα αποθέματα παρέμβασης να κυμαίνονται σε χαμηλά επίπεδα.

Η ανάγκη χρησιμοποίησης επιστροφών κατά την εξαγωγή και ενισχύσεων για εσωτερική κατανάλωση θα μειωθεί σημαντικά. Οι άμεσες ενισχύσεις αναμένεται να αντισταθμίσουν επαρκώς τις μειώσεις των τιμών στα εισοδήματα των παραγωγών. Με την έννοια αυτή, η μεταρρύθμιση του προγράμματος δράσης 2000 μπορεί να θεωρηθεί ότι πρόλαβε σε σημαντικό βαθμό την απαίτηση του Ελεγκτικού Συνεδρίου για **«θεμελιώδη μεταρρύθμιση του τομέα των γαλακτοκομικών, με στόχο την επίτευξη**

ισορροπίας μεταξύ της συνολικής παραγωγής γάλακτος και της μη επιδοτούμενης εσωτερικής κατανάλωσης συν τις δυνητικές επιδοτούμενες εξαγωγές, εξασφαλίζοντας παράλληλα δίκαιο βιοτικό επίπεδο για τους παραγωγούς γαλακτοκομικών και αφήνοντας το καθεστώς των ποσοστώσεων να εκπνεύσει.»

Λόγω της απόφασης που ελήφθη στο Βερολίνο να αναβληθεί η εφαρμογή των αποφάσεων της μεταρρύθμισης, τα πλήρη οφέλη της δεν θα γίνουν αισθητά πριν από το 2008 και τα επόμενα έτη. (11)

Εξέλιξη των δαπανών

Κατά την εποχή που ελήφθησαν οι αποφάσεις του Βερολίνου, είχε προβλεφθεί ότι οι ετήσιες δαπάνες στον γαλακτοκομικό τομέα την περίοδο 2000 – 2005 θα παρέμεναν σχετικά σταθερές για να παρουσιάσουν νέα αύξηση το 2006, έτος εισαγωγής του συστήματος άμεσων ενισχύσεων που είχε συμφωνηθεί στο πλαίσιο του προγράμματος δράσης 2000.

Στην πραγματικότητα, στη διάρκεια των πρώτων ετών της εν λόγω περιόδου, οι δαπάνες ήταν αισθητά χαμηλότερες από τις προβλέψεις του Βερολίνου, διότι οι συνθήκες στην εσωτερική και εξωτερική αγορά ήταν πολύ ευνοϊκότερες από αυτές που είχαν προβλεφθεί την εποχή του προγράμματος δράσης 2000. Για το 2000 και το 2001, η σταθερή ζήτηση τυριού και η σταθερότητα τιμών στις εσωτερικές και εξωτερικές αγορές, κυρίως όσον αφορά το αποκορυφωμένο γάλα σε σκόνη, διαδραμάτισαν σημαντικό ρόλο στη μείωση των ποσοστών των επιστροφών κατά την εξαγωγή και των ποσών των εσωτερικών ενισχύσεων για μέτρα διάθεσης του αποκορυφωμένου γάλακτος και του βουτυρέλαιου.

Οι εκτιμήσεις δαπανών για την περίοδο 2004 βασίζονται σε προβλέψεις όσον αφορά τη μεσοπρόθεσμη ανάπτυξη τις προσφοράς και τις ζήτησης. Σύμφωνα με τις προβλέψεις αυτές για τα βασικά γαλακτοκομικά προϊόντα οι διαφορές μεταξύ της προσφοράς και της εσωτερικής κατανάλωσης θα μειωθούν σε σχέση με τις προβλέψεις που είχαν γίνει την εποχή του προγράμματος δράσης 2000. (11)

Προβλέψεις των δαπανών

	2000 Εκτέλ.	2001 Εκτέλ.	2002 Προϋπολ.	2003 Πιθ.πρ.	2004 προβλ.	2005 Προβλ.	2006 Προβλ.
Γάλα και γαλακτοκομικά Προϊόντα	2.544,3	1.906,6	1.912	2.112	2.191	2.147	2.747
Άμεσες ενισχύσεις	-	-	-	-	-	-	979
Λοιπά μέτρα (εκατ. Ευρώ)	2.544,3	1.906,6	1.912	2.112	2.191	2.147	1.768

Σχήμα (2.1)

*πηγή (11)

Όπως φαίνεται στο παρατιθέμενο σχήμα (2.1), από τις προβλέψεις των δαπανών της Επιτροπής για το γάλα και τα γαλακτοκομικά προϊόντα, αυτές θα είναι εντός των ανώτατων ορίων των δημοσιονομικών προοπτικών. Κατόπιν τούτου, υπάρχει αρκετό περιθώριο στις δαπάνες του τομέα αυτού για τυχόν αντιμετώπιση απρόβλεπτων περιστάσεων (πτώση τιμής δολαρίου, κτλ.) για την κάλυψη έκτακτων δαπανών. (11)

ΚΑΠ και Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου

Το εμπόριο γεωργικών προϊόντων είναι ιδιαίτερα σημαντικό για την Ε.Ε., καθώς αποτελεί τον μεγαλύτερο εισαγωγέα, καθώς και το δεύτερο σε μέγεθος εξαγωγέα γεωργικών προϊόντων στον κόσμο.

Η Ε.Ε. είναι μέλος του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ). Τον Οκτώβριο του 1999 οι υπουργοί Γεωργίας της Ε.Ε. συμφώνησαν σχετικά με την κοινή θέση που θα υποστηρίξουν στον προσεχή γύρο διαπραγματεύσεων στο πλαίσιο του ΠΟΕ, το «γύρο της χιλιετίας». Οι διαπραγματεύσεις για θέματα γεωργίας στο πλαίσιο του ΠΟΕ άρχισαν το Μάρτιο του 2000.

Οι στόχοι και το ενδιαφέρον της Ε.Ε. στις διαπραγματεύσεις αυτές αφορούν τα ακόλουθα θέματα:

- την ανάγκη να εξεταστούν οι μη εμπορικές πτυχές της γεωργίας. Η γεωργία διαδραματίζει πολυλειτουργικό ρόλο στο βαθμό που αφορά όχι μόνον την παραγωγή τροφίμων, αλλά και τη διατήρηση του περιβάλλοντος της υπαίθρου, την προστασία του περιβάλλοντος, την ασφάλεια και την ποιότητα των τροφίμων, την ορθή μεταχείριση των ζώων, κ.τ.λ. Συνεπώς, πρέπει να υπάρχει ισορροπία μεταξύ των εμπορικών και των μη εμπορικών θεμάτων που αφορούν τη γεωργία
- την ανάγκη για ειδική και διαφοροποιημένη μεταχείριση των αναπτυσσόμενων χωρών, με το να λαμβάνεται ιδιαίτερα υπόψη η μεγάλη σημασία της τροφής και της γεωργίας σε αυτές τις χώρες
- τη βελτίωση της πρόσβασης στις ευκαιρίες που παρέχει η αγορά: η Ε.Ε., ως σημαντικός εξαγωγέας τροφίμων, επιδιώκει τη βελτίωση των ευκαιριών που παρέχονται στους εξαγωγείς της και τη μείωση των αδικαιολόγητων τελωνειακών φραγμών. Με τον τρόπο αυτό η Ε.Ε. επιδιώκει να επωφεληθεί από την αναμενόμενη επέκταση του παγκόσμιου εμπορίου γεωργικών προϊόντων.

Σε γενικές γραμμές η προσέγγιση της Ε.Ε. σχετικά με τις διαπραγματεύσεις στον τομέα της γεωργίας βασίζεται στη δέσμη μέτρων της «Ατζέντας 2000». Όσον αφορά τις εν λόγω διαπραγματεύσεις, η Ε.Ε. προσδοκεί να υλοποιήσει το μακροπρόθεσμο στόχο της, που είναι η ριζική μεταρρύθμιση του τομέα της γεωργίας, αξιοποιώντας τις εμπειρίες που έχει αποκτήσει από την εφαρμογή της συμφωνίας που επετεύχθη το 1994 στο πλαίσιο του ΠΟΕ. (22)

ΚΑΠ και διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Οι δυσκολίες που προήλθαν από την ΚΑΠ στον κοινωνικό – οικονομικό τομέα περιπλέκονται, λόγω ένταξης ευρωπαϊκών χωρών (αρχικά 10) ως νέων μελών της Ε.Ε., που θα αρχίσει από το 2004. Η προσχώρηση όμως των χωρών της Κεντρικής και της Ανατολικής Ευρώπης (ΧΚΑΕ) είναι σημαντική από γενικότερη οικονομική άποψη.

Όσον αφορά τη γεωργία, η διεύρυνση αναμένεται να διπλασιάσει το απασχολούμενο στη γεωργία εργατικό δυναμικό, καθώς και την αρόσιμη έκταση της Ε.Ε., και να προσθέσει περισσότερους από 100 εκατομμύρια καταναλωτές τροφίμων στην εσωτερική αγορά. Είναι αξιοσημείωτο, ότι η Ε.Ε. είναι ήδη για πολλές υποψήφιες χώρες ο πιο σημαντικός εμπορικός εταίρος όσον αφορά το εμπόριο γεωργικών προϊόντων.

Η Ελληνική γεωργία και οι Έλληνες γεωργοί στα πλαίσια της αναμενόμενης διεύρυνσης, είναι υποχρεωμένοι πλέον να απαντήσουν στις προκλήσεις της παγκοσμιοποίησης. Το γκρέμισμα των τοίχων (πραγματικών και νοητών) των κλειστών κοινωνιών, η ελευθερία στη διακίνηση προϊόντων, κεφαλαίων, ανθρώπων και τεχνολογίας, οι συμφωνίες για το διεθνές εμπόριο, η διεύρυνση της Ε.Ε., η συζήτηση για αλλαγή της κοινής αγροτικής πολιτικής στην Ε.Ε., αλλά και το κύριο αίτημα των αναπτυσσομένων χωρών στη διάσκεψη του Γιοχάνεσμπουργκ για μείωση της στήριξης που παρέχουν τα ανεπτυγμένα κράτη στα προϊόντα τους, αποτελούν τα στοιχεία εκείνα τα οποία συνθέτουν το παγκόσμιο σκηνικό, εντός του οποίου η ελληνική γεωργία και ο Έλληνας γεωργός πρέπει να αγωνισθεί και ανταγωνισθεί με επιτυχία.

Με απλά λόγια, όλα αυτά σημαίνουν άμεσα μικρότερες οικονομικές ενισχύσεις, άρα χαμηλότερο εισόδημα (το 50% του εισοδήματος των γεωργών προέρχεται από τις οικονομικές ενισχύσεις της Ε.Ε.) για τον Έλληνα γεωργό και μεγαλύτερο ανταγωνισμό.

Από την άλλη, η διεύρυνση θα προσφέρει σημαντικές ευκαιρίες στις υποψήφιες χώρες και θα τις βοηθήσει να χρησιμοποιήσουν αποτελεσματικά το δυναμικό γεωργικής παραγωγής που διαθέτουν. Ωστόσο, οι υποψήφιες χώρες πρέπει να συνεχίσουν τις προσπάθειες τους για να φθάσουν σε αυτό το σημείο. Η γεωργία στις χώρες αυτές, παρουσιάζει πολλές ανεπάρκειες και απαιτεί ουσιαστική αναδιάρθρωση και εκσυγχρονισμό.

Η Ε.Ε. έχει ενισχύσει τις δραστηριότητες για την υποστήριξη της διαδικασίας αναδιάρθρωσης στις υποψήφιες χώρες της Κεντρικής και της Ανατολικής Ευρώπης και, μεταξύ άλλων μέτρων, έχει εισαγάγει διάφορα προενταξιακά μέσα. Το μέσο παροχής προενταξιακής ενίσχυσης στο γεωργικό τομέα είναι το SAPARD (Ειδικό Πρόγραμμα Ένταξης για τη Γεωργία και την Ανάπτυξη της Υπαιθρου), που αναπτύσσεται στο πλαίσιο της «Ατζέντας 2000». Το SAPARD, που σχεδιάστηκε για να βοηθήσει τις υποψήφιες χώρες της ΚΑΕ στην αγροτική τους ανάπτυξη, θα διαθέτει ετήσιο προϋπολογισμό 520 εκατ. ευρώ για την περίοδο 2000-06. Οι στόχοι του προγράμματος είναι:

- να θεσπίσει κοινοτικό πλαίσιο για την υποστήριξη της βιώσιμης γεωργίας και ανάπτυξης της υπαίθρου στις υποψήφιες χώρες κατά την προενταξιακή περίοδο
- να επιλύσει τα προβλήματα που επηρεάζουν τη μακροχρόνια προσαρμογή του τομέα της γεωργίας και των περιοχών της υπαίθρου.
- να συμβάλει στην εφαρμογή του κοινοτικού κεκτημένου σε θέματα γεωργικής πολιτικής και συναφών πολιτικών.

Η προσαρμογή των γεωργικών πολιτικών στις υποψήφιες χώρες αποτελεί πολύπλοκο εγχείρημα, αλλά η συνεχιζόμενη μεταρρύθμιση της ΚΑΠ, στο πλαίσιο της «Ατζέντας 2000», διευκολύνει τη διαδικασία. (11), (22)

Μελλοντικές προοπτικές

Η κοινή γεωργική πολιτική είναι ο μεγαλύτερος, ο πιο αμφιλεγόμενος από όλους τους τομείς πολιτικής της Ένωσης και αυτός που διαθέτει το μεγαλύτερο προϋπολογισμό. Η Ε.Ε. έχει στον τομέα της γεωργικής πολιτικής μεγαλύτερη εξουσία από αυτή που διαθέτει σε οποιοδήποτε άλλο τομέα πολιτικής και έχει εκδώσει όσον αφορά τη γεωργία περισσότερα νομοθετικά κείμενα από αυτά που έχει εγκρίνει για οποιαδήποτε άλλη πολιτική.

Η μελλοντική προοπτική για τον τομέα της γεωργίας στην Ε.Ε. εξαρτάται από την ικανότητά του να επωφεληθεί από τις ευκαιρίες που παρέχονται τα τελευταία χρόνια στο εσωτερικό της Ε.Ε. και σε παγκόσμιο επίπεδο. Η ΚΑΠ έχει ήδη σημειώσει μεγάλη πρόοδο και έχει τώρα πολλές δυνατότητες να γίνει ένα πραγματικά ευρωπαϊκό μοντέλο για τη γεωργία του 21ου αιώνα. (22)

2.2.2 ΤΟ ΕΥΡΩ

Η Ελλάδα είναι μια από τις 9 χώρες – μέλη της σημερινής Ευρωπαϊκής Ένωσης των «15» που συμμετέχει σε όλα τα ενοποιητικά σχήματα και διαδικασίες της Ένωσης (ΟΝΕ), καθεστώς Σένγκεν, Ευρωπαϊκή άμυνα κ.τ.λ.

Ύστερα από δύο χρόνια ηρεμίας στην αγορά τροφίμων όπου οι συμφωνίες κυρίων μεταξύ των βιομηχάνων, των εμπόρων, των αλυσίδων λιανικής πώλησης και των εκπροσώπων του Υπουργείου Ανάπτυξης, κυριαρχούσαν υπέρ...της τσέπης του καταναλωτή, τα πράγματα ανατράπηκαν βιαιώς το 2002, όπου το ευρώ αντικατέστησε 11 μεγάλα και μικρά νομίσματα.

Η σταθερότητα στα τιμολόγια των βιομηχανικών, αλλά και των νωπών τροφίμων που επικρατούσε καθ' όλο το διάστημα του 2001, εξανεμίστηκε ύστερα από την έλευση του 2002, που μαζί με όλα τα υπόλοιπα έφερε στην ελληνική αγορά και το κοινό ευρωπαϊκό νόμισμα. Οι ανατιμήσεις που προκλήθηκαν από την έλευση του ευρώ ήταν σημαντικές, όχι τόσο για τα μεγέθη των ίδιων των επιχειρήσεων λιανικής, όσο για τον τελικό καταναλωτή, καθώς οι όποιες αυξήσεις πέρασαν απευθείας στην τσέπη του.

Το πρώτο κύμα ανατιμήσεων έγινε αισθητό στην αγορά στις αρχές Μαρτίου, όταν πια αποσύρθηκαν και οι τελευταίες δραχμές και ξεκίνησαν οι συναλλαγές αποκλειστικά με ευρώ. Βέβαια, οι ίδιοι οι βιομήχανοι και οι εκπρόσωποι του λιανεμπορίου, δεν δέχονται ως απόλυτη δικαιολογία την έλευση του ευρώ για τις ανατιμήσεις και αντιδρούν έντονα στις κατηγορίες εναντίον τους για κερδοσκοπία με βάση το νέο νόμισμα. Επισημαίνουν ότι ο πολλαπλασιασμός του ανταγωνισμού ώθησε σε ανατιμήσεις, ενώ υπογραμμίζουν ότι οι τελευταίες αυτές ανατιμήσεις ήταν πάντοτε σε επίπεδα χαμηλότερα του τρέχοντος πληθωρισμού.

Όσοι υποστηρίζουν ότι το ευρώ ευθύνεται για την κατά κόρων αύξηση των τιμών σε ποσοστό ως και δύο φορές πάνω των αρχικών σε προϊόντα βασικής διατροφής, μπορεί να κατηγορούνται από τους εκπροσώπους του βιομηχανικού χώρου – οι οποίοι επισημαίνουν ότι σε καθεστώς ελεύθερης αγοράς η κάθε επιχείρηση μπορεί να εφαρμόζει όποια τιμολογιακή πολιτική τη συμφέρει βάσει του ανταγωνισμού – ωστόσο επιβεβαιώθηκαν από σχετική έρευνα του ΣΕΛΠΕ.

Σύμφωνα λοιπόν με την έρευνα που πραγματοποίησε ο Σύνδεσμος Επιχειρήσεων Λιανικών Πωλήσεων Ελλάδος (ΣΕΛΠΕ), μέσω ερωτηματολογίων που συμπλήρωσαν καταναλωτές – επισκέπτες στα καταστήματα των μελών του, εξήλθε το εξής συμπέρασμα: **«ο Έλληνας καταναλωτής ξοδεύει περισσότερα χρήματα, για αγορές βασικών καταναλωτικών αγαθών και για υπηρεσίες, μετά την έλευση του ευρώ».**

Όπως προέκυψε από την σχετική έρευνα, από τους ερωτηθέντες καταναλωτές το 89% πιστεύει ότι οι τιμές βασικών καταναλωτικών αγαθών και υπηρεσιών σε ευρώ έχουν στρογγυλοποιηθεί προς τα πάνω, ενώ το 14% χρησιμοποιεί ακόμη μετατροπέα σε κάθε συναλλαγή. Από την έρευνα προέκυψε επίσης, ότι το 18% των καταναλωτών προτιμά να κάνει συναλλαγές με πιστωτικές κάρτες, λόγω έλλειψης ρευστών. Σημειώνεται για λόγους ακρίβειας, ότι η έρευνα πραγματοποιήθηκε από 24 Ιουνίου έως 5 Ιουλίου του 2002.

Με το ευρώ λοιπόν, συνδέθηκε το πρώτο κύμα ανατιμήσεων που εμφανίστηκε στην ελληνική αγορά περί το μήνα Μάρτιο. Οι ανατιμήσεις αυτές, έγιναν περισσότερο αισθητές στον τομέα των υπηρεσιών, όπου προσέγγισαν ακόμη και το 25% εξαιτίας των στρογγυλοποιήσεων.

Από το Μάρτιο 2002 και μετά οπότε και έληξαν οι συμφωνίες κυρίων, που είχαν συνάψει οι βιομηχανίες τροφίμων, οι αλυσίδες σούπερ μάρκετ και το Υπουργείο Ανάπτυξης, ήρθαν και οι πρώτες ανατιμήσεις σε βασικά είδη διατροφής, όπως το ελαιόλαδο (έως 12%) τα άλευρα (έως 11%), το ψωμί (έως 7%) και τα γαλακτοκομικά προϊόντα (έως 9%), ενώ αυξήσεις σημειώθηκαν και στα τσιγάρα (6,4%), στα ασφάλιστρα (15%) και στα τιμολόγια της ΕΥΔΑΠ (4,9%).

Το πιο έντονο κύμα ανατιμήσεων, το δεύτερο, έκανε την εμφάνισή του στην αγορά, αμέσως μετά το Πάσχα του 2002, και αφορούσε αρχικά αυξήσεις σε είδη σούπερ μάρκετ, όπως απορρυπαντικά και είδη διατροφής.

Συγκεκριμένα, σύμφωνα με στοιχεία μετρήσεων των αρμόδιων υπηρεσιών του τομέα βιομηχανίας του Υπουργείου Ανάπτυξης, σημειώθηκαν αυξήσεις που έφτασαν το 10% στα απορρυπαντικά, το 8% στα ζυμαρικά, το 5% στα σπορέλαια, της τάξεως του 6% στα παγωτά, ενώ οι ανατιμήσεις σε είδη αναψυκτικών προσέγγισαν ακόμη και το 9,5%.

Το πρόβλημά όμως δεν λύθηκε ούτε με το μπόϊκοτάζ, ούτε με το κλείσιμο των λαϊκών αγορών, ούτε με τις διαμαρτυρίες στα σούπερ μάρκετ. Οι ανατιμήσεις παραμένουν υπαρκτό πρόβλημα σε επίπεδο τουλάχιστον της τάξεως του 12% σε σχέση με τις τιμές πριν την έλευση του ευρώ, και κανείς από τους αρμόδιους φορείς δε φαίνεται να λαμβάνει την ευθύνη και να είναι ευχαριστημένος.

Χαρακτηριστικό είναι ότι οι συναντήσεις των αρμόδιων φορέων, του Υπουργείου Ανάπτυξης με εκπροσώπους του εμπορικού κόσμου (σούπερ μάρκετ, εμπόρους, βιομηχάνους, κ.λ.π.), δε φαίνεται να κατέληξαν πουθενά. Οι πρώτοι δήλωσαν ότι **«στην οικονομία της ελεύθερης αγοράς, δεν είναι δυνατόν να υπάρξει έλεγχος τιμών. Οι τιμές διαμορφώνονται βάσει της προσφοράς και της ζήτησης. Ευθύνη της πολιτείας είναι η εξασφάλιση συνθηκών ύπαρξης και λειτουργίας της αγοράς».**

Ωστόσο, οι εκπρόσωποι του λιανεμπορίου μιλούν για συγκράτηση των τιμών, τονίζοντας στον αρμόδιο υφυπουργό Ανάπτυξης ότι σχεδιάζουν να μετακυλίσουν τις αυξήσεις στις τιμές των βιομηχανικών τροφίμων, σταδιακά

στον τελικό καταναλωτή, ενώ τόνισαν ότι για όσα προϊόντα μπορούν θα διατηρήσουν αμετάβλητες τις τιμές.

Οι βιομήχανοι ωστόσο, κυρίως μέσω του ΣΕΒΤ (Σύνδεσμος Βιομηχανιών Τροφίμων), φαίνεται να έχουν άλλη άποψη, καθώς σε όλες τις συναντήσεις τους με εκπροσώπους του Υπ. Αν., δεν δεσμεύτηκαν ότι δεν θα προχωρήσουν σε ανατιμήσεις στο μέλλον. Μάλιστα ο πρόεδρος του συνδέσμου βιομηχανιών τροφίμων, Δημήτρης Δασκαλόπουλος δήλωσε στα μέσα ενημέρωσης ότι **«τα τελευταία έξι χρόνια οι ετήσιες αυξήσεις που κάνουν οι βιομηχανίες συσκευασμένων τροφίμων είναι ίσες ή μικρότερες του πληθωρισμού. Το ίδιο θα συνεχίσει να γίνεται και στο μέλλον, γιατί στον κλάδο υπάρχει έντονος ανταγωνισμός και μεγάλη ευκολία για τον καταναλωτή να κάνει τις επιλογές του.»**

Ανάλογη άποψη διατύπωσε και ο πρόεδρος του ΣΕΒ, Οδυσσέας Κυριακόπουλος, ο οποίος επέρριψε στην κυβέρνηση ευθύνες για τις ανατιμήσεις, τονίζοντας ότι **«η βιομηχανία αρχίζει να έχει σοβαρό πρόβλημα ανταγωνιστικότητας, λόγω των πληθωριστικών πιέσεων»**, ενώ επεσήμανε ότι οι βιομήχανοι κάνουν ότι μπορούν για να συγκρατήσουν τις τιμές, αναφέροντας ως παράδειγμα τα βιομηχανοποιημένα τρόφιμα.

Διαμαρτυρίες όμως εξέφρασαν κατά τη διάρκεια των συναντήσεων και άλλοι φορείς της αγοράς. Η δυσαρέσκεια των παραγωγικών κλάδων φαίνεται να έγκειται στο γεγονός πως αντιμετωπίζουν μια «αφοριστική» στάση ως σύνολο επιχειρήσεων (βιομήχανοι, παραγωγοί, έμποροι, σούπερ μάρκετ), σύμφωνα με την οποία όλοι κερδοσκοπούν εις βάρος των καταναλωτών, κάτι που απορρίπτουν, εξηγώντας ότι οι ίδιοι βρίσκονται αντιμέτωποι με έναν έντονο ανταγωνισμό που ωθεί αναπόφευκτα στις ανατιμήσεις.

Το γεγονός πάντως είναι ένα, είτε η αιτία είναι η έλευση του νέου νομίσματος, είτε οι κακές καιρικές συνθήκες που κατέστρεψαν τη σοδειά όσον αφορά τα νωπά προϊόντα, είτε ο έντονος ανταγωνισμός που ωθεί σε ανατιμήσεις αναφορικά με τα βιομηχανικά τρόφιμα, οι καταναλωτές έχουν επιβαρυνθεί με αυξήσεις τιμών του εύρους 12% - 60% από τις αρχές του 2002, κάτι που αποδεικνύεται και από τις καταγγελίες στο Ινστιτούτο Καταναλωτών.

Ανάλογη είναι η κατάσταση που επικρατεί και στα υπόλοιπα ενταγμένα στην Ο.Ν.Ε. κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σύμφωνα με έρευνα του Γαλλικού Ινστιτούτου IPSOS, η οποία υποβλήθηκε σε 3.484 πολίτες σε Βέλγιο, Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία, Ισπανία, Βρετανία και Ολλανδία, οι απαντήσεις στην ερώτηση : «θα διατηρούσατε το ευρώ, αν είχατε τη δυνατότητα να επιλέξετε ανάμεσα σε αυτό και τα παλιά εθνικά σας νομίσματα;» είναι πραγματικά ανησυχητικές. Από την ερώτηση αυτή μπορεί να διαπιστωθεί κάποιος πόσο «αγατούν» οι Ευρωπαίοι το νόμισμα τους. Το συμπέρασμα είναι, ότι μόνο οριακή πλειοψηφία των Ευρωπαίων (53%) θα διατηρούσε το ευρώ, αν είχε τη δυνατότητα επιλογής, ενώ το (47%) των ερωτηθέντων δήλωσε ότι θα επιθυμούσε να επιστρέψει στο νόμισμα της χώρας του. Είναι χαρακτηριστικό, δε, ότι από τις τέσσερις Ευρωπαϊκές οικονομίες που αντιπροσωπεύονται στο G7, οι Ιταλοί θέλουν το ευρώ σε ποσοστό μόλις 55%, ενώ οι Γάλλοι και οι Γερμανοί παλεύουν στο 51% - στα όρια δηλαδή του στατιστικού λάθους - και οι Βρετανοί προτιμούν να παραμένουν εκτός ευρωζώνης, αφού μόλις το 39% επιθυμεί την υιοθέτηση του ενιαίου ευρωπαϊκού νομίσματος! Όσο για τα μεγάλα λόγια των προηγούμενων χρόνων, τονίζεται ότι μόλις το 42% των Ευρωπαίων πιστεύει

ότι το ευρώ ευνόησε την ανάπτυξη των οικονομικών συναλλαγών μεταξύ των χωρών.

Για την Ευρώπη, η ανατίμηση του ευρώ σημαίνει ότι τα εξαγωγίμα προϊόντα της γίνονται ακριβότερα, ιδίως όταν οι άλλες χώρες αγοράζουν με δολάρια, δηλαδή μειώνεται η ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής οικονομίας. Η ενίσχυση του ευρώ βοηθάει στη μείωση του πληθωρισμού, χωρίς αύξηση των επιτοκίων, αλλά αυξάνει τα ελλείμματα (κυρίως του εμπορικού ισοζυγίου) και μειώνει τους ρυθμούς ανάπτυξης. Επίσης, για την Ευρώπη γίνονται φθηνότερα τα προϊόντα που αγοράζονται με δολάρια. Έτσι για παράδειγμα, απορροφώνται τυχόν πληθωριστικές πιέσεις στην Ευρώπη (φυσικά και στην Ελλάδα) από άνοδο της τιμής του πετρελαίου. Ακριβώς τα αντίθετα ισχύουν για την αμερικανική οικονομία.

Η ανταγωνιστικότητα μιας οικονομίας συνδέεται άμεσα με τις εξαγωγές, τον πληθωρισμό και το εισόδημα. Τα στοιχεία δείχνουν ότι, μέχρι στιγμής, το ευρώ δεν έχει βοηθήσει αρκετά την Ελληνική οικονομία στις εξαγωγές. Από στοιχεία της Τράπεζας Ελλάδος προκύπτει ότι το γ' τρίμηνο του 2002, ο ρυθμός μείωσης των εξαγωγών ήταν μεγαλύτερος αυτού των εισαγωγών, με αποτέλεσμα να διευρυνθεί το έλλειμμα του ισοζυγίου. Στο διάστημα αυτό το έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου αυξήθηκε σε 5,5 δις ευρώ, έναντι 4,98 δις ευρώ το αντίστοιχο τρίμηνο του 2001. Ωστόσο, μακροπρόθεσμα η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας θα συμβάλλει στη μείωση του ελλείματος του εμπορικού ισοζυγίου, στη μείωση του πληθωρισμού και στην αύξηση του κατά κεφαλήν εισοδήματος.

Παρά τα όποια μειονεκτήματα και αντιδράσεις έχει επιφέρει το ευρώ μέχρι στιγμής, μέσα στα επόμενα χρόνια μπορεί να εξελιχθεί σε σημαντικό παράγοντα της περαιτέρω προόδου της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Θα βοηθήσει πολύ γρήγορα τις εθνικές οικονομίες να συγκλίνουν σε μια κοινή μεγάλη οικονομία, με όλα τα πλεονεκτήματα μεγάλης κλίμακας. Περισσότερες από τις μισές μέχρι τώρα εισαγωγές και εξαγωγές θα μετατραπούν σε απλό εσωτερικό εμπόριο. Δε θα υπάρχουν πλέον συναλλαγματικοί κίνδυνοι, υψηλές διακομιστικές δαπάνες και ανάγκες αντιστάθμισης κινδύνων. Οι τιμές, οι μισθοί και οι φόροι θα είναι διαφανείς, ακόμη και για τους καταναλωτές, από τη Φιλανδία έως και την Ισπανία, και θα εντατικοποιήσουν έτσι τον ανταγωνισμό. Και άλλωστε, η ισοτιμία του ευρώ απέναντι στο δολάριο θα αποβεί πολύ λιγότερο σημαντική από ότι ήθελαν να πιστέψουν κάποιοι «αναλυτές». Σε 25 – 30 χρόνια προβλέπεται να υπάρχουν στο κόσμο μόνον τρία βασικά νομίσματα: το αμερικανικό δολάριο, το ευρώ και το κινέζικο γιουάν. Για μας τους Ευρωπαίους αυτή είναι μια χαροποιός προοπτική, που μας δίνει το δικαίωμα να ελπίζουμε. (7), (12), (14), (15), (17)

2.2.3 ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ / ΟΦΕΛΗ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΩΝ

Η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης πρόκειται να επηρεάσει σε θετικό βαθμό το σύνολο των δραστηριοτήτων των ελληνικών επιχειρήσεων. Αυτό προκύπτει και από έρευνα που εκπόνησε ο Σύνδεσμος Ελληνικών Βιομηχανιών. Οι επιχειρήσεις, αναγνωρίζοντας τη δυνατότητα αύξησης των δραστηριοτήτων τους, καθώς και τις νέες ευκαιρίες που προσφέρονται από την ένταξη των υποψήφιων χωρών στην Ευρωπαϊκή Ένωση, κρίνεται απαραίτητο να επεκταθούν σε όλες τις χώρες. Όπως είναι φυσικό, από τις

ελληνικές επιχειρήσεις θετικότερη από όλων των υποψήφιων χωρών θεωρείται η ένταξη της Κύπρου, της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας, γιατί εκεί αναπτύσσεται σημαντική δραστηριότητα σε πολλούς τομείς της οικονομικής επιχειρηματικότητας. Οι χώρες αυτές βρίσκονται στην πρώτη δεκάδα των εξαγωγικών αγορών της Ελλάδας, ενώ ορισμένες κατέχουν σημαντική θέση και ως προμηθευτές της χώρας μας. Στο τελευταίο έτος της περασμένης δεκαετίας στις χώρες αυτές, συμπεριλαμβανομένης και της Τουρκίας, κατευθύνονταν το 18% των εξαγωγών μας και προέρχονταν κάτι παραπάνω από το 4% των εισαγωγών μας.

Η φυσική απόσταση, οι καταναλωτικές συνήθειες και τα μεγέθη της αγοράς, στην οποία η επιχείρηση επιχειρεί άνοιγμα, αποτελούν κατ'αρχάς ανασταλτικούς παράγοντες για θετική και ολοκληρωμένη επεκτατική επιχειρηματικότητα, αλλά όπως διαφαίνεται από την πορεία του εγχειρήματος αυτού, τα πράγματα βαίνουν καλώς.

Η μικρή Ελλάδα έχει καταφέρει να επενδύσει περίπου 1,5 τρις δρχ. στα Βαλκάνια (20% και πλέον του συνόλου των άμεσων επενδύσεων σε ολόκληρη την Βαλκανική) και να εισάγει πλέον περίπου το μισό από το ποσό αυτό κάθε χρόνο σε τόκους, μερίσματα και κέρδη.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η δραστηριότητα της ΔΕΛΤΑ στις Βαλκανικές Χώρες. Εδώ και περίπου μια δεκαετία η ΔΕΛΤΑ έχει στραφεί προς το χώρο των Βαλκανίων και την ευρύτερη περιοχή της ΝΑ Ευρώπης. Η επιλογή αυτή ήταν και είναι φυσιολογική, γιατί αυτή η αγορά μπορεί να δώσει στις ελληνικές επιχειρήσεις την ευκαιρία για ανάπτυξη και οικονομίες κλίμακος. Μπορεί, δηλαδή, να δώσει αυτό που σήμερα είναι περίπου αδύνατο στην Ευρωπαϊκή αγορά, αφού ήδη κυριαρχείται από ισχυρότατες πολυεθνικές εταιρείες. Με μια τέτοια λοιπόν σκέψη και φιλοδοξία ο όμιλος ΔΕΛΤΑ βρέθηκε από την πρώτη κιόλας στιγμή πρωταγωνιστής σε ολόκληρη την περιοχή, θέτοντας εγκαίρως ως στρατηγικό στόχο τη διεύρυνσή του και κάνοντας πραγματικότητα το επιχειρηματικό όραμά του, να γίνει δηλαδή η ΔΕΛΤΑ μια μεγάλη διεθνώς ανταγωνιστική εταιρεία τροφίμων, με ηγετικό ρόλο στην Ελλάδα και στην Ευρώπη.

Σήμερα, η ΔΕΛΤΑ διατηρεί τρία σύγχρονα εργοστάσια παραγωγής παγωτού στη Βουλγαρία, στη Ρουμανία και στη Γιουγκοσλαβία, που παράγουν πλήρη γκάμα του προϊόντος, μάλιστα υψηλής ποιότητας. Η συνολική επένδυση για τη θυγατρική εταιρεία της ΔΕΛΤΑ στη Γιουγκοσλαβία Delyug SA έχει ξεπεράσει τα 35 εκ. ευρώ, απασχολεί άμεσα 400 ντόπιους εργαζομένους, ενώ μέσω του δικτύου διανομής σε όλη τη χώρα δημιούργησε πρόσθετο εισόδημα για τις άνω των 13.000 οικογενειών των λιανοπωλητών τους. Το εργοστάσιο αυτό, εκτός από την τοπική αγορά, εισάγει παγωτά στην Π.Γ.Δ.Μ. και την Βοσνία. Το δίκτυο διανομής της Delyug SA ανέρχεται σε 13.000 σημεία πώλησης, ενώ έχει ήδη κατακτήσει ηγετική θέση στην αγορά παγωτού, με μερίδιο 55%.

Μία δεύτερη ακόμη αξιοσημείωτη ενέργεια της ίδιας εταιρείας αποτελεί και η απόκτηση του πλειοψηφικού 61% πακέτο μετοχών της Κυπριακής γαλακτοβιομηχανίας Charalambides Dairies L.T.D., τον Ιούνιο του 2002. Η απόκτηση αυτή, αποτελεί τη μεγαλύτερη επένδυση στον κλάδο των τροφίμων στην Κύπρο από χώρα της Ε.Ε.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι οι επιχειρήσεις σκοπεύουν να δραστηριοποιηθούν και να επεκτείνουν τη δραστηριότητά τους σε όλες τις υποψήφιες προς ένταξη χώρες και σε αγορές όπως: π.χ. των

Βαλτικών χωρών (Εσθονία, Λιθουανία, Λετονία), όπου ως τώρα η δραστηριότητά τους είναι περιορισμένη.

Πιθανή μορφή δραστηριότητας μετά τη διεύρυνση συνιστούν:

- Η αύξηση εξαγωγών προϊόντων και υπηρεσιών
- Οι κοινοπραξίες με τοπικές επιχειρήσεις
- Η ίδρυση μονάδας / υποκαταστήματος
- Η αύξηση εισαγωγών.

Τα οφέλη, ως αποτέλεσμα της διεύρυνσης για τις ελληνικές επιχειρήσεις, αναμένονται να είναι τα εξής:

- Αύξηση των εμπορικών συναλλαγών, λόγω μείωσης των δασμών και των τελωνειακών διαδικασιών, ταχύτερη και ασφαλέστερη διασυνοριακή μεταφορά προϊόντων και – γενικότερα – λόγω ίσων όρων ανταγωνισμού
- Αύξηση της αγοραστικής δύναμης των καταναλωτών των υποψήφιων προς ένταξη χωρών
- Επέκταση της επενδυτικής δραστηριότητας
- Διεύρυνση της ευρωπαϊκής αγοράς με την ένταξη των υποψήφιων χωρών
- Μείωση του κόστους παραγωγής
- Βελτίωση του νομικού και θεσμικού πλαισίου
- Ομογενοποίηση διαδικασιών (φορολογία κερδών, τραπεζικό σύστημα) στις υποψήφιες χώρες
- Ελεύθερη διακίνηση αγαθών
- Ευκολότερη πρόσβαση στην πληροφόρηση για τις προοπτικές επιχειρηματικής δραστηριότητας στις εν λόγω χώρες
- Συνεργασία και ελεύθερη διακίνηση εργατικού δυναμικού
- Στενότερη συνεργασία στην πολιτική ασφάλειας και ανταλλαγής επιχειρηματικής δραστηριότητας
- Σημαντική βοήθεια στην ολοκλήρωση της Ολυμπιακής προετοιμασίας της Ελλάδας μέσω της συνεργασίας και ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.

Αναγνωρίζοντας τις δυσκολίες, αλλά και θέλοντας να προετοιμασθούν για την καλύτερη αξιοποίηση των νέων ευκαιριών, σημαντικό ποσοστό των ελληνικών επιχειρήσεων έχει ήδη αρχίσει να προετοιμάζεται ενόψει της διεύρυνσης.

Η στρατηγική που ακολουθείται από τις επιχειρήσεις για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση της επίτασης του ανταγωνισμού, που θα προκύψει ως αποτέλεσμα της διεύρυνσης, περιλαμβάνει τις παρακάτω ενέργειες:

- Επενδύσεις μηχανολογικού εξοπλισμού
- Αναδιοργάνωση της επιχείρησης
- Συνεχής ενημέρωση για τις ιδιωτικοποιήσεις στις χώρες αυτές
- Έρευνες αγοράς για ενίσχυση των θέσεων έναντι του ανταγωνισμού
- Παρακολούθηση των αγορών των χωρών αυτών
- Συμμετοχή σε προγράμματα που χρηματοδοτούνται από την Ε.Ε.
- Εναρμόνιση προς τις ιδιαίτερες θεσμικές απαιτήσεις των χωρών αυτών σε θέματα συσκευασίας των προϊόντων, επισημάνσεων κ.τ.λ.
- Παρακολούθηση του νομικού και φορολογικού πλαισίου των υπό ένταξη χωρών

- Ενημέρωση για τις νέες τάσεις και προδιαγραφές των προϊόντων όπως απαιτεί η Κοινότητα
- Ανάπτυξη επαφών με επιχειρήσεις των υποψήφιων χωρών
- Παρουσία στις αγορές αυτές μέσω ίδρυσης μονάδας ή συνεργασιών με επιτόπιες επιχειρήσεις, είτε αντιπροσώπους, είτε άλλες μορφές συνεργασίας
- Εκπαίδευση ανθρώπινου δυναμικού και προώθηση διεθνούς προσωπικού και αντιπροσώπων στις χώρες με επιχειρηματική δραστηριότητα
- Προσφορά κινήτρων και παρουσιάσεις προτάσεων με σκοπό διμερείς ή διεθνείς συνεργασίες με πολυεθνικές εταιρείες στην Ευρώπη και σε τρίτες χώρες
- Παρουσιάσεις εταιρειών και εργασιών με σκοπό την πληρέστερη ενημέρωση του επενδυτικού κοινού στην Ελλάδα και στο εξωτερικό.

Η νέα προς ανατολάς διεύρυνση της Ε.Ε., που έχει προγραμματισθεί για τις αρχές του 21 ου αιώνα, την θέτει ενώπιον των σοβαρότατων ευθυνών που έχει επωμισθεί έναντι των πολιτών της, με απώτερο σκοπό την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, η οποία υλοποιείται προοδευτικά μέσω των πολιτικών για την Οικονομική και Νομισματική Ένωση, την ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής και τη διεύρυνση.

Η Ε.Ε. αλλάζει γρήγορα, εσωτερικά και εξωτερικά. Συνεπώς, η ανάγκη για προσαρμογή στη νέα πραγματικότητα είναι εμφανής. Η διεύρυνση αντιπροσωπεύει ιστορική καμπή για την Ευρώπη. Αποτελεί πρόκληση για το μέγεθος, την ασφάλεια, την οικονομία, τον πολιτισμό της, αλλά και την οντότητά της γενικότερα, σε σχέση με τον υπόλοιπο κόσμο. (3), (8), (16), (21)

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΚΡΙΤΙΚΗ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Ο κλάδος των γαλακτοκομικών προϊόντων κατέχει σημαντική θέση στον ευρύτερο κλάδο τροφίμων. Παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, καθώς δραστηριοποιούνται σ' αυτόν μερικές από τις μεγαλύτερες βιομηχανίες ειδών διατροφής της χώρας, περιλαμβάνοντας μια μεγάλη ποικιλία προϊόντων, που εκτείνεται από προϊόντα πρωτογενούς παραγωγής έως επεξεργασμένα βιομηχανικά προϊόντα.

Οι κατηγορίες των γαλακτοκομικών προϊόντων που εξετάστηκαν στην εργασία αυτή, είναι : Παστεριωμένο Γάλα, Γάλα Υψηλής Παστερίωσης, Γάλα Μακράς Διάρκειας, Συμπυκνωμένο Γάλα, Βούτυρο, Κρέμα Γάλακτος, Γιαούρτι, Ξυνόγαλο και Επιδόρπια Γάλακτος. Ακόμη, παρουσιάστηκαν οι συνολικές πωλήσεις των 11 μεγαλύτερων επιχειρήσεων του κλάδου για τη χρονική περίοδο 1999 – 2000, οι οποίες ακολούθησαν ανοδική τάση με ρυθμό αύξησης 6,28% και αναλύθηκαν εκτενέστερα 3 επιχειρήσεις, όσον αφορά την παραγωγική τους δραστηριότητα, τις επενδύσεις τους και τη θέση την οποία κατέχουν σε σύγκριση με άλλες βιομηχανίες.

Σχετικά με την διάθεση των προϊόντων τους, οι μεγαλύτερες επιχειρήσεις φαίνεται να διαθέτουν ένα οργανωμένο και ευρύ δίκτυο διανομής, αν και αυτό προϋποθέτει υψηλό κόστος επένδυσης, με κυριότερα σημεία πώλησης τα Super Markets, γεγονός που οφείλεται στην ευρύτατη γκάμα προϊόντων που διαθέτουν, καθώς και στις ανταγωνιστικές τιμές στις οποίες προσφέρονται τα εξεταζόμενα προϊόντα. Αντίθετα, οι μικρότερες επιχειρήσεις δυσκολεύονται να συμβαδίσουν με τις μεγαλύτερες του κλάδου, αφού δεν έχουν την δυνατότητα να καλύψουν ολοκληρωτικά τις ανάγκες της ελληνικής αγοράς, λόγω έλλειψης οικονομικών μέσων.

Όσον αφορά τους όρους εμπορίου, αξίζει να αναφερθεί ότι η διαμόρφωση της πραγματικής τιμής πώλησης των γαλακτοκομικών προϊόντων κυμαίνεται σε επίπεδα χαμηλότερα της χονδρικής τιμής. Αυτό οφείλεται στο συνδυασμό προσφορών, εκπτώσεων και δώρων, που δίνονται από τη βιομηχανία προς το λιανικό εμπόριο, το οποίο όμως δημιουργεί ένα πρόβλημα, γιατί έχει σαν αποτέλεσμα την συμπίεση του περιθωρίου κέρδους των εταιρειών.

Ένα άλλο σημαντικό σημείο το οποίο αναλύθηκε, είναι το θεσμικό πλαίσιο, το οποίο διέπει τις γαλακτοβιομηχανίες. Το κοινοτικό θεσμικό καθεστώς περιλαμβάνει μια σειρά από νομοθετήματα που αφορούν θέματα, όπως:

- την παραγωγή πρώτων υλών και τελικών προϊόντων, η οποία διέπεται από το καθεστώς των ποσοστώσεων
- τη διασφάλιση της υγιεινής και ποιοτικούς ελέγχους κατά την παραγωγή και διακίνηση των γαλακτοκομικών προϊόντων και
- τα επενδυτικά σχέδια.

Οι συνεχείς τροποποιήσεις και συμπληρώσεις των νομοθετημάτων αυτών, είναι δεδομένες, λόγω της παρουσίας πολλών νέων προϊόντων και της εξέλιξης της τεχνολογίας.

Πιο συγκεκριμένα, το καθεστώς των ποσοστώσεων θεσπίστηκε στις 31 Μαρτίου 1984 και εφαρμόστηκε προκειμένου να σταματήσει η υπερπαραγωγή γάλακτος, σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, που προέρχεται κυρίως από τις χώρες της Βορείου Ευρώπης. Η Ελλάδα εντάχθηκε σε αυτό το σύστημα, παρά το γεγονός ότι η εγχώρια παραγωγή της δεν

επαρκούσε για την κάλυψη της κατανάλωσης. Οι εγγυημένες ποσότητες γάλακτος, για την Ελλάδα, καθορίστηκαν ετησίως σε 699,82 χιλ. τόνους την περίοδο 2001 – 2008, από 674,62 χιλ. τόνους το 2000 – 2001. Το καθεστώς αυτό, εκτιμάται ότι θα διατηρηθεί μέχρι το έτος 2008 και κατόπιν θα καταργηθεί, λόγω των αρνητικών επιπτώσεων που έχει στη λειτουργία της αγοράς.

Αξίζει να αναφερθεί ότι, το καθεστώς των ποσοτώσεων ευθύνεται για την δημιουργία ενός από τα σημαντικότερα προβλήματα του κλάδου, που είναι η έλλειψη της πρώτης ύλης. Το οξύτατο αυτό πρόβλημα καλούνται να λύσουν οι ελληνικές παραγωγικές εταιρείες, οι οποίες αναλαμβάνουν την καταβολή της συμπληρωματικής εισφοράς (για λογαριασμό των κτηνοτρόφων), που αποτελεί το κόστος για την υπέρβαση των εγγυημένων ποσοτήτων.

Συνέπεια του προβλήματος αυτού, θεωρείται και η σταδιακή συγκέντρωση της εγχώριας παραγωγής γάλακτος σε μικρό αριθμό μεγάλων γαλακτοβιομηχανιών, οι οποίες έχουν την δυνατότητα να καλύψουν το κόστος της πρόσθετης εισφοράς για την υπέρβαση των εγγυημένων ποσοτήτων. Δεν συμβαίνει όμως το ίδιο και για τις μικρότερες γαλακτοβιομηχανίες, οι οποίες δεν έχουν την δυνατότητα αυτή.

Επίσης, όσον αφορά την διασφάλιση υγιεινής και ποιότητας γάλακτος, σύμφωνα με κοινοτικές οδηγίες, οι γαλακτοβιομηχανίες είναι υποχρεωμένες να τις ακολουθούν και να τις εφαρμόζουν, διαθέτοντας πιστοποιητικά ποιότητας, όπως είναι το ISO και το HACCP.

Ακόμη, τα επενδυτικά σχέδια, μέσω των αναπτυξιακών νόμων βοηθούν τις επιχειρήσεις να προβούν σε επενδύσεις, ώστε να δημιουργήσουν την υποδομή που θα τους επιτρέψει να αντεπεξέλθουν στον ισχυρό ευρωπαϊκό ανταγωνισμό. Ο αναπτυξιακός νόμος, που υπάγεται στην ελληνική νομοθεσία και χρηματοδοτείται από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων, την Ε.Ε. και τις ίδιες τις επιχειρήσεις, με ποσοστό όχι μικρότερο του 40%, είναι ο 2601/98, ο οποίος αποτελεί συνέχεια του Ν. 1892/90. Επίσης, επενδύσεις υλοποιούνται και μέσω κοινοτικών κανονισμών και προγραμμάτων, που υπάγονται, τόσο στο Β' ΚΠΣ (Κοινοτικός Κανονισμός 951/97, Κοινοτικό Πρόγραμμα INTERREG II, Κοινοτικό Πρόγραμμα INTERREG I), όσο και στο Γ' ΚΠΣ (Αγροτική Ανάπτυξη Ανασυγκρότηση της Υπαιθρου 2000-2006, Επενδύσεις στη Μεταποίηση και Εμπορία Γεωργικών Προϊόντων).

Συγκεκριμένα, οι επιχειρήσεις του κλάδου, έχουν ενισχυθεί από τις κοινοτικές οδηγίες και τα προγράμματα, οι οποίες για την περίοδο 1990 – 1999, εγκρίθηκαν γι' αυτές επενδύσεις ύψους 105,9 δις. δραχμών. Από αυτές, το 45% περίπου αφορούσε επενδύσεις των 11 μεγαλύτερων επιχειρήσεων του κλάδου. Τα επενδυτικά αυτά σχέδια, φαίνεται ότι έχουν συμπαρασύρει τις μεσαίες και τις μικρότερες επιχειρήσεις του κλάδου, χάρις στη συνεχιζόμενη ύπαρξη επενδυτικών κινήτρων που υποστηρίζονται από τα Κοινοτικά Προγράμματα μέσω των επιμέρους κρατικών φορέων.

Ένας ακόμη λόγος, για τον οποίο οι επιχειρήσεις λαμβάνουν σοβαρά υπόψη τους τις Κοινοτικές οδηγίες που σχετίζονται με τους κανόνες υγιεινής, είναι, ότι σε επίπεδο ζήτησης, η τάση που επικρατεί είναι η αυξανόμενη προτίμηση των καταναλωτών για προϊόντα υψηλής ποιότητας και προστιθέμενης αξίας. Το γεγονός αυτό αποτελεί και μία θετική προοπτική για την ζήτηση των γαλακτοκομικών προϊόντων.

Οι σημαντικότεροι προσδιοριστικοί παράγοντες της ζήτησης, είναι το διαθέσιμο εισόδημα των καταναλωτών, η σύνθεση των καταναλωτικών προτύπων, οι τιμές των γαλακτοκομικών και τέλος το ύψος της διαφημιστικής δαπάνης των επιχειρήσεων.

Όσον αφορά το επίπεδο εισοδήματος, όπου αποτελεί και τον κυριότερο προσδιοριστικό παράγοντα του κλάδου, όταν αυτό αυξάνεται, αυξάνεται αντίστοιχα και η δαπάνη για τα γαλακτοκομικά, δηλαδή οι καταναλωτές καταναλώνουν μεγαλύτερη ποσότητα και περισσότερα είδη. Τα νοικοκυριά δαπανούν το μεγαλύτερο ποσοστό του εισοδήματός τους για τα γαλακτοκομικά προϊόντα, τα οποία για το έτος 1998 καταλαμβάνουν το 9,8% των συνολικών δαπανών για τρόφιμα.

Το υψηλότερο μερίδιο στη δαπάνη των νοικοκυριών για γαλακτοκομικά, κατέχει το νωπό γάλα με ποσοστό που πλησιάζει το 39% και ακολουθεί η γιαούρτη με ποσοστό 21%. Το γάλα σε κουτιά, το οποίο περιλαμβάνει τόσο το εβαπορέ (ζαχαρούχο συμπυκνωμένο), όσο και το γάλα μακράς διάρκειας, συμμετέχει στη συνολική δαπάνη για την αγορά γαλακτοκομικών με ποσοστό 18%, ενώ σημαντικό μερίδιο δαπάνης κατέχει και το γάλα με λίγα λιπαρά 12%. Τέλος, το χαμηλότερο μερίδιο συμμετοχής στη δαπάνη των γαλακτοκομικών κατέχουν το γάλα σε σκόνη 4%, τα άλλα προϊόντα γάλακτος με 3%, το σοκολατούχο γάλα 2% και τέλος η κρέμα γάλακτος 1%. Οι παραπάνω εξελίξεις αποκαλύπτουν την προτίμηση των καταναλωτών στο φρέσκο γάλα και στο γάλα με λίγα λιπαρά, ενώ αντιθέτως το γάλα εβαπορέ απορροφά ένα χαμηλό σχετικά ποσοστό δαπάνης.

Στο σημείο αυτό αξίζει να αναφερθεί ότι οι προτιμήσεις των καταναλωτών και κατά συνέπεια η ζήτηση των γαλακτοκομικών προϊόντων, μπορεί να επηρεαστεί αρνητικά από αστάθμητους καταστασιακούς παράγοντες. Αυτοί είναι συνήθως, τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν κατά καιρούς οι γαλακτοβιομηχανίες και σχετίζονται με την ευαίσθητη φύση των προϊόντων και των ειδών διατροφής γενικότερα. Ενδεικτικά αναφέρεται η ασθένεια της σπογγώδους εγκεφαλοπάθειας, καθώς και το πρόβλημα των διοξινών, τα οποία έπληξαν στο παρελθόν τα προϊόντα της ευρωπαϊκής αγοράς.

Έναν ακόμη παράγοντα, αποτελούν και οι τιμές των προϊόντων, όπως αυτές εκφράζονται από τον δείκτη τιμών καταναλωτή και τον δείκτη αξίας λιανικών πωλήσεων. Η αυξητική πορεία που ακολουθούν οι δείκτες αυτοί και που κατά συνέπεια εκφράζουν τις αυξήσεις των τιμών, όχι μόνο των γαλακτοκομικών, αλλά και γενικότερα των τροφίμων, δεν επηρεάζουν σημαντικά τις προτιμήσεις των καταναλωτών για τα προϊόντα του κλάδου. Αυτό συμβαίνει γιατί τα προϊόντα αποτελούν αγαθά πρώτης ανάγκης και η ζήτησή τους είναι ανελαστική σε κάθε μεταβολή της τιμής.

Σημαντικός, επίσης, παράγοντας είναι και το ύψος της διαφημιστικής δαπάνης, η οποία είναι ιδιαίτερα υψηλή, λόγω της έντονης διαφοροποίησης που παρουσιάζεται στα γαλακτοκομικά προϊόντα (ιδιαίτερα στα γιαούρτια και στα παγωτά). Οι επιχειρήσεις δαπανούν μεγάλα ποσά, περίπου 13 εκ. δρχ. για τα έτη 1999 - 2000, για την προώθηση των προϊόντων τους μέσω των ΜΜΕ, που με βάση το ύψος δαπάνης αυτά είναι : η τηλεόραση, τα περιοδικά, οι εφημερίδες και το ραδιόφωνο. Οι μικρότερες γαλακτοβιομηχανίες όμως, αδυνατούν να διαθέσουν υψηλά κονδύλια για την διαφήμιση και προώθηση των προϊόντων τους, αναδεικνύοντας έτσι τις μεγάλες επιχειρήσεις κυρίαρχες σε πανελλαδικό επίπεδο.

Παρακάτω, εξετάστηκε η κατανάλωση των γαλακτοκομικών προϊόντων. Πιο συγκεκριμένα, η εγχώρια αγορά γάλακτος, παρουσίασε αύξηση και για την περίοδο 1998 – 1999 (1,1%), αλλά και για την περίοδο 1999 – 2000 (0,18%). Όσον αφορά την κατανάλωση βουτύρου, παρατηρούμε μια αύξηση της τάξεως του 15,1% για το διάστημα 1998 –1999, ενώ μια μείωση για το διάστημα 1999 – 2000 ίση με 6,7%. Η πτώση αυτή δικαιολογείται από την σημαντική μείωση των εισαγωγών που παρουσιάστηκε στη χώρα για την περίοδο αυτή. Σε αντίθεση με την περίπτωση του βουτύρου, η εγχώρια αγορά γιαουρτιού σημείωσε μείωση για το διάστημα 1998 – 1999 (0,14%) και αύξηση για την περίοδο 1999 –2000 (4,8%). Τέλος, η εγχώρια αγορά των λοιπών γαλακτοκομικών προϊόντων παρουσίασε αύξηση και για τις δύο περιόδους: για το διάστημα 1998 – 1999 ίση με 8,9% και για το επόμενο 6,5%.

Είναι γνωστό όμως, αν και αμφιλεγόμενο, σύμφωνα με απόψεις των εκπροσώπων του κλάδου, ότι η αγορά των γαλακτοκομικών προϊόντων, επηρεάζει και την παραγωγή αυτών από τις αντίστοιχες επιχειρήσεις. Έτσι λοιπόν, όταν υπάρχει ανεπάρκεια για τα προϊόντα του κλάδου, παρεμπόδιση της παραγωγικής δραστηριότητας, καθώς και σχετική ανεπάρκεια των παραγωγικών συντελεστών, υπάρχει και ανάλογη μείωση της παραγωγής των προϊόντων αυτών από τις επιχειρήσεις.

Ένας σημαντικότερος όμως προσδιοριστικός παράγοντας της παραγωγής είναι οι τιμές των παραγωγικών συντελεστών. Αυτές, καθορίζουν το κόστος παραγωγής, που προέρχεται από τους μισθούς του εργατικού δυναμικού, αλλά και το κόστος των πρώτων υλών. Έτσι, όταν υπάρχει αύξηση του κόστους παραγωγής, οι επιχειρήσεις πιθανόν να μην είναι όλες σε θέση να αντεπεξέλθουν στην αύξηση αυτή και να μειώσουν την παραγωγή τους.

Μία σημαντική αιτία, που αυξάνει το κόστος της πρώτης ύλης, είναι ότι η έλλειψη αυτής σε συνδυασμό με το γεγονός ότι το αγελαδινό γάλα χρησιμοποιείται κυρίως για την παραγωγή γάλακτος κατανάλωσης, οδηγεί αναγκαστικά τις γαλακτοβιομηχανίες, είτε στην εισαγωγή της πρώτης ύλης από χώρες της Ε.Ε. , είτε στο να παράγουν σε εγκαταστάσεις τρίτων στο εξωτερικό, προϊόντα τα οποία φέρουν το δικό τους εμπορικό σήμα.

Η τεχνολογία παραγωγής, αποτελεί και αυτή έναν ακόμη σημαντικό παράγοντα. Πιο συγκεκριμένα, αρκετές επιχειρήσεις έχουν οδηγηθεί στην βελτίωση του τεχνολογικού τους εξοπλισμού, με κύριο σκοπό την αύξηση της παραγωγής τους, εκμεταλλεόμενες και τα επενδυτικά κίνητρα που δίδονται από την πολιτεία. Αυτό συμβαίνει, λόγω της κυριαρχίας των μεγάλων αλυσίδων Super Market στο λιανικό εμπόριο, των απαιτούμενων προδιαγραφών υγιεινής και ποιότητας, αλλά και των ιδιαίτερα ανταγωνιστικών συνθηκών που επικρατούν στην αγορά.

Τέλος, οι προοπτικές για άνοδο των πωλήσεων και οι θετικές μεταβολές του Δείκτη Τιμών Χονδρικής, επηρεάζουν την εξέλιξη της παραγωγής ανοδικά, εφόσον οι παραγωγοί πιστεύουν ότι έτσι θα έχουν μεγαλύτερες ευκαιρίες για αύξηση των κερδών τους.

Παρακάτω, εξετάστηκε η εγχώρια παραγωγή γαλακτοκομικών προϊόντων. Πιο συγκεκριμένα, η εγχώρια παραγωγή γάλακτος παρουσίασε αύξηση και για την περίοδο 1998 – 1999 (3,17%), αλλά και για την περίοδο 1999 – 2000 (1,92%). Όσον αφορά την παραγωγή βουτύρου, παρατηρούμε μια αύξηση της τάξεως του 20% για το διάστημα 1998 –1999, ενώ για το

διάστημα 1999 – 2000 παρέμεινε στα ίδια επίπεδα με την προηγούμενη χρονιά. Όσον αφορά την εγχώρια παραγωγή γιαουρτιού, σημειώθηκε για το διάστημα 1998 – 1999 μείωση ίση με 0,53% και για την περίοδο 1999 – 2000 αύξηση ίση με 6,4%. Τέλος, η εγχώρια παραγωγή των λοιπών γαλακτοκομικών προϊόντων παρουσίασε αύξηση και για τις δύο περιόδους: για το διάστημα 1998 – 1999 ίση με 7,84% και για το επόμενο 6,06%.

Όμως, τόσο η ζήτηση, όσο και η παραγωγή των προϊόντων του κλάδου, δεν θα μπορούσαν να μείνουν ανεπηρέαστες από την ύπαρξη ανταγωνισμού (πραγματικού και δυνητικού) που τον χαρακτηρίζει. Οι δυνάμεις που καθορίζουν το βαθμό του ανταγωνισμού, είναι:

- Η ένταση του εσωτερικού ανταγωνισμού
- Η απειλή εισόδου νέων επιχειρήσεων
- Η απειλή που προέρχεται από την ύπαρξη υποκατάστατων προϊόντων.

Όσον αφορά την ένταση του εσωτερικού ανταγωνισμού, αυτή προσδιορίζεται από το βαθμό συγκέντρωσης της αγοράς, δηλαδή το μερίδιο αγοράς που κατέχει κάθε επιχείρηση στο σύνολο του κλάδου. Αξίζει να επισημανθεί, ότι στον κλάδο των γαλακτοκομικών, το μεγαλύτερο μερίδιο αγοράς είναι συγκεντρωμένο σε δύο μόνο επιχειρήσεις, από τις 809 που βρίσκονται εν ενεργεία και σε συνδυασμό με τη μικρή διαφοροποίηση του προϊόντος από τους καταναλωτές, ο κλάδος μπορεί να χαρακτηριστεί μονοπωλιακά ανταγωνιστικός.

Ένα ακόμη στοιχείο, που ενισχύει την ανταγωνιστικότητα του κλάδου, είναι ο ρυθμός μεγέθυνσής του. Λέγοντας μεγέθυνση, εννοούμε την ανάπτυξη των επιχειρήσεων όσον αφορά τον τεχνολογικό τους εξοπλισμό, την βελτίωση της ποιότητας της πρώτης ύλης και κατά συνέπεια του τελικού προϊόντος, η οποία πραγματοποιείται με την ύπαρξη ελέγχου σε όλα τα στάδια της παραγωγικής διαδικασίας. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα την αύξηση των κερδών των επιχειρήσεων, κυρίως των μεγαλύτερων και κατά συνέπεια την εδραίωση της δυναμικότητας του κλάδου, παρόλο που αυτός συγκεντρώνεται σε όλο και λιγότερες επιχειρήσεις.

Τέλος, η διαφοροποίηση του προϊόντος, εντείνει τον ανταγωνισμό όχι μόνο διακλαδικά, αλλά και ενδοκλαδικά. Οι καταναλωτές έχουν να επιλέξουν, είτε ανάμεσα στα γαλακτοκομικά προϊόντα και στα υποκατάστατά τους, είτε ανάμεσα στα ίδια τα προϊόντα του κλάδου. Ο ανταγωνισμός όμως σ' αυτό το επίπεδο, εντείνεται ειδικότερα για τα προϊόντα υψηλής προστιθέμενης αξίας (γιαούρτι, επιδόρπια), τα οποία έχουν πολύ συγκεκριμένα χαρακτηριστικά. Έτσι λοιπόν, όταν νέα προϊόντα ελαφρώς διαφοροποιημένα από τα ήδη υφιστάμενα λανσάρονται στην αγορά από τις επιχειρήσεις, αυξάνεται ο ανταγωνισμός, λόγω της έντονης προώθησής τους, αφού κάθε επιχείρηση προσπαθεί να προβάλει τις τυχόν ιδιαιτερότητες του δικού της προϊόντος.

Ένας δεύτερος παράγοντας που μεγιστοποιεί τον ανταγωνισμό, είναι και η είσοδος νέων επιχειρήσεων στον κλάδο. Αυτή καθίσταται εύκολη, λόγω της φύσης της συσκευασίας των προϊόντων του κλάδου και της εύκολης διακίνησής τους.

Τέλος, η απειλή υποκατάστατων αποτελεί έναν ακόμη παράγοντα έντασης του ανταγωνισμού, αν και τα γαλακτοκομικά προϊόντα δεν φαίνεται να έχουν ισχυρά υποκατάστατα τα οποία μπορούν να τα ανταγωνιστούν. Όμως ενδοκλαδικά, όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, οι ανταγωνιστικές πιέσεις είναι έντονες, γιατί οι καταναλωτές έχουν να επιλέξουν ανάμεσα σε ομοειδή προϊόντα, στηριζόμενοι περισσότερο σε μάρκες και λογότυπα εμπιστοσύνης,

που στη συνείδησή τους ταυτίζονται με την ποιότητα και την αυθεντικότητα αυτών.

Εκτός όμως από τα παραπάνω, ο ανταγωνισμός μπορεί να εκφραστεί και με οικονομικά στοιχεία, χρησιμοποιώντας τους δείκτες ανταγωνιστικότητας. Οι δείκτες αυτοί απεικονίζουν την ανταγωνιστικότητα του κλάδου και την θέση του στις συνθήκες του αυξανόμενου διεθνούς ανταγωνισμού. Πιο συγκεκριμένα, ο Δείκτης Κάλυψης Εισαγωγών δείχνει ότι οι ελληνικές εξαγωγές κυμαίνονται σε επίπεδα πολύ χαμηλότερα από αυτά των εισαγωγών, παρουσιάζοντας ταυτόχρονα μια στασιμότητα. Ακόμη, έπειτα από την εξέταση του Δείκτη Εξωστρέφειας διαπιστώνεται το μικρής σημασίας μέγεθος των ελληνικών εξαγωγών, σε σχέση με το σύνολο της παραγωγής του κλάδου. Όσον αφορά το μερίδιο που κατέχουν οι εισαγωγές στη συνολική κατανάλωση, αυτό κυμαίνεται σε υψηλά ποσοστά, όπως εκφράζεται από τον Δείκτη Εισαγωγικής Διείσδυσης, γεγονός που υποδηλώνει τάσεις υποκατάστασης της εγχώριας παραγωγής από τις εισαγωγές. Ένας ακόμη σημαντικός δείκτης, είναι ο Δείκτης Αυτάρκειας, ο οποίος παρουσιάζει για τον συγκεκριμένο κλάδο, πρόβλημα κάλυψης της εσωτερικής αγοράς από την εγχώρια παραγωγή. Τέλος, εξετάζεται ο Δείκτης Balassa, ο οποίος προσδιορίζει σε σημαντικό βαθμό την ανταγωνιστικότητα του κλάδου και βάση του οποίου συμπεραίνουμε την υπεροχή των εισαγωγών έναντι των εξαγωγών.

Σύμφωνα λοιπόν με τους δείκτες, η ανταγωνιστικότητα των ελληνικών γαλακτοκομικών εξαγωγίμων προϊόντων παρουσιάζεται αρκετά περιορισμένη, εμποδίζοντας την δυναμικότητα του κλάδου σε διεθνές επίπεδο.

Στα πλαίσια του διεθνούς ανταγωνισμού, σχετικά με τις επιχειρήσεις γαλακτοκομικών προϊόντων, αναφέρθηκε ότι εκτός από εκείνες που διαθέτουν τα προϊόντα τους στην αγορά και που την παραγωγή τους έχουν αναλάβει οι ίδιες, υπάρχουν και εκείνες που διαθέτουν τα προϊόντα τους στην εγχώρια αγορά, μέσω της πραγματοποίησης εισαγωγών. Αυτές είναι οι πολυεθνικές εταιρείες FRIESLAND και NESTLE που δραστηριοποιούνται και στον ελλαδικό χώρο, κατέχοντας ένα σημαντικό μερίδιο αγοράς.

Συγκεκριμένα, όσον αφορά την αξία των εισαγωγών γαλακτοκομικών προϊόντων στο σύνολό τους, για την χρονική περίοδο 1998 – 1999 παρουσίασαν μείωση της τάξεως του 0,67%, ενώ για την περίοδο 1999 – 2000 μία αύξηση της τάξεως του 5,38%. Αντίθετα, οι εξαγωγές και για τις δύο αυτές χρονικές περιόδους παρουσίασαν αύξηση. Για το χρονικό διάστημα 1998 – 1999 η αύξηση ήταν της τάξεως του 5,21%, ενώ για το επόμενο διάστημα μία μεγαλύτερη αύξηση της τάξεως του 19,79%.

Βέβαια, παρόλο που οι εξαγωγές παρουσιάζουν μία συνεχιζόμενη αύξηση, για τα διαστήματα 1998 – 1999 και 1999 – 2000, οι εξαγωγίμες ποσότητες παραμένουν σε πολύ χαμηλότερα επίπεδα, απ' ό,τι οι εισαγωγίμες ποσότητες. Αυτό υποδηλώνει και την ύπαρξη ελλείμματος στο εμπορικό ισοζύγιο γαλακτοκομικών προϊόντων. Πιο συγκεκριμένα, για τα έτη 1996 2000, οι εισαγωγές συμμετέχουν στις ροές εμπορίου με ποσοστό, το οποίο μειώνεται διαρκώς και κυμαίνεται ανάμεσα στο 93,9% με 91,5%. Αντίθετα οι εξαγωγές για τα ίδια έτη συμμετέχουν στις ροές εμπορίου με πολύ μικρότερο ποσοστό, το οποίο όμως αυξάνεται και κυμαίνεται από 6,1% έως 8,5%.

Η ύπαρξη αυτού του ελλείμματος στο εμπορικό ισοζύγιο γαλακτοκομικών προϊόντων, ευθύνεται σε ένα μεγάλο βαθμό για την δημιουργία ελλείμματος και στο συνολικό εμπορικό ισοζύγιο της χώρας. Ιδιαίτερα από το 1997, οι

εισαγωγές αυξάνονται και αγγίζουν το 2001 τα 27,6 δις δολάρια, με εξαίρεση τις περιόδους 1999 – 2000 και 2000 – 2001, όπου ακολούθησαν πτωτική πορεία. Αντίθετα, οι εξαγωγές μειώνονται, αγγίζοντας το 2001 τα 7,9 δις δολάρια, με εξαίρεση την περίοδο 1998 - 1999. Το έλλειμμα στο εμπορικό ισοζύγιο της χώρας, οφείλεται άμεσα στη μεταστροφή της ενεργού ζήτησης της ελληνικής οικονομίας προς το εξωτερικό, η οποία προκαλεί απώλειες στο αναπτυξιακό δυναμικό της χώρας μας και ενισχύει αναλόγως το δυναμικό των άλλων οικονομιών και έμμεσα στην έλλειψη ανταγωνιστικότητας, που διακατέχει τα ελληνικά προϊόντα.

Οι ελληνικές επιχειρήσεις δεν έχουν καταφέρει να παράγουν προϊόντα που να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις της διεθνούς αγοράς, έτσι ώστε να στηρίξουν την εικόνα τους στο εξωτερικό και κυρίως στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Γι' αυτό το λόγο, παρά τις προσπάθειες που έγιναν στο παρελθόν, οι κρατικοί φορείς και οι επιχειρήσεις θα πρέπει να αναπτύξουν ρεαλιστικά σχέδια δράσης, που να περιλαμβάνουν προτάσεις και λύσεις για όλα σχεδόν τα προβλήματα εξαγωγικής ανάπτυξης τα οποία, ως τώρα, είτε δεν αντιμετωπίστηκαν, είτε αντιμετωπίστηκαν αποσπασματικά. Αυτό βέβαια, προϋποθέτει εθνική δέσμευση, αυξημένους πόρους, οργάνωση και συντονισμό.

Στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας των γαλακτοκομικών προϊόντων, θα μπορούσε να συμβάλλει αποτελεσματικά και μακροπρόθεσμα η βελτίωση της παραγωγικότητας. Αυτή αντικατοπτρίζεται και από την ραγδαία αύξηση του ΑΕΠ, δηλαδή τη συνολική αξία των τελικών αγαθών και υπηρεσιών που παράγονται σε ορισμένο χρονικό διάστημα (π.χ. ενός έτους) στο εσωτερικό μιας χώρας.

Το ΑΕΠ αποτελεί ένα από τα βασικότερα μακροοικονομικά μεγέθη και αντιπροσωπεύει την αξία του παραγόμενου προϊόντος του κάθε κλάδου και κατά συνέπεια του κάθε τομέα παραγωγής. Είναι γνωστό, ότι η συνολική παραγωγή μιας χώρας διακρίνεται σε τομείς (πρωτογενής, δευτερογενής, τριτογενής) και εν συνεχεία οι τομείς αυτοί χωρίζονται σε κλάδους.

Όσον αφορά τον κλάδο των γαλακτοκομικών προϊόντων, αυτός υπάγεται στον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα παραγωγής. Πιο συγκεκριμένα, συνδέεται με τον κλάδο της γεωργίας, ο οποίος ανήκει στον πρωτογενή τομέα, λόγω εξεύρεσης της πρώτης ύλης απ' αυτόν και με τον κλάδο της μεταποίησης, ο οποίος ανήκει στον δευτερογενή τομέα, λόγω παραγωγής των εν λόγω προϊόντων, μέσω των γαλακτοβιομηχανιών.

Όπως εξετάστηκε, τόσο ο κλάδος της γεωργίας, όσο και ο κλάδος της μεταποίησης, συμβάλλουν σημαντικά στην διαμόρφωση του ΑΕΠ της χώρας, γεγονός που διαπιστώνεται όχι μόνο από το ποσοστό συμμετοχής τους στο σύνολο του ΑΕΠ, αλλά και από την συνεχιζόμενη αύξηση της αξίας των παραγόμενων προϊόντων τους. Αξίζει να αναφερθεί ότι, στην ελληνική οικονομία, για το έτος 2000, την πρώτη θέση κατέχει ο κλάδος των υπηρεσιών (τριτογενής παραγωγή), με ποσοστό 65,77%, την δεύτερη ο κλάδος της βιομηχανίας (δευτερογενής παραγωγή), με ποσοστό 18,51% και την τρίτη ο κλάδος της γεωργίας (πρωτογενής παραγωγή) με ποσοστό που αγγίζει το 6,66%.

Το ίδιο συμβαίνει και για ένα δεύτερο μακροοικονομικό μέγεθος, την απασχόληση. Πιο συγκεκριμένα, για το έτος 2002, στον τριτογενή τομέα απασχολείται το 61,73% του συνόλου των απασχολούμενων, γεγονός που τον καθιστά στην πρώτη θέση. Την δεύτερη και τρίτη θέση κατέχουν

αντίστοιχα ο δευτερογενής τομέας με ποσοστό 21,99% και ο τριτογενής τομέας, με ποσοστό που αγγίζει το 16,27%.

Για τα έτη 1998 – 2002, το σύνολο της ανεργίας μειώνεται, ενώ το σύνολο των απασχολούμενων καταγράφει μία αύξουσα πορεία. Το γεγονός αυτό, οφείλεται στην αυξητική πορεία που ακολουθεί το μέγεθος των απασχολούμενων στον τριτογενή τομέα παραγωγής, ο οποίος άλλωστε απασχολεί και το μεγαλύτερο ποσοστό των εργαζομένων της χώρας. Αντίθετα, στον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα, για τα ίδια έτη, το ποσοστό των απασχολούμενων, ακολουθεί φθίνουσα πορεία, γεγονός το οποίο αντικατοπτρίζει, ότι οι μεταβολές των απασχολούμενων στους κλάδους αυτούς, δεν καθορίζουν δυναμικά τις μεταβολές στο σύνολο των απασχολούμενων της χώρας.

Η δράση λοιπόν των γαλακτοβιομηχανιών, όπως διαφαίνεται από την ως τώρα εξέτασή τους, δεν περιορίζεται μόνο σε εθνικό επίπεδο, αλλά επεκτείνεται και εκτός των γεωγραφικών ορίων της χώρας, δηλαδή στον διεθνή χώρο. Ιδιαίτερα, από το 1981, όπου αποτελεί και το έτος ένταξης της Ελλάδας στην Ε.Ε., ο κλάδος των γαλακτοκομικών, αλλά και η οικονομία γενικότερα, επηρεάστηκε αμεσότερα από τις διεθνείς εξελίξεις.

Η Ελλάδα, ως επίσημο μέλος της Ε.Ε., ακολουθεί και εφαρμόζει κοινές πολιτικές με τα υπόλοιπα κράτη – μέλη της Ένωσης, όπου η πιο σημαντική από αυτές, είναι η Κοινή Αγροτική Πολιτική (ΚΑΠ), η οποία τέθηκε σε εφαρμογή το 1962. Η Ε.Ε. έχει στον τομέα της γεωργικής πολιτικής μεγαλύτερη εξουσία από αυτή που διαθέτει σε οποιοδήποτε άλλο τομέα πολιτικής και έχει εκδώσει, όσον αφορά τη γεωργία, περισσότερα νομοθετικά κείμενα από αυτά που έχει εγκρίνει για οποιαδήποτε άλλη πολιτική.

Η ΚΑΠ, έχει ως βασικό σκοπό την ανάπτυξη της γεωργίας του κάθε κράτους – μέλους, ο οποίος πραγματοποιείται μέσω των Κοινών Οργανώσεων Αγοράς και χρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ), που απορροφά σημαντικό μέρος του κοινοτικού προϋπολογισμού. Οι ΚΟΑ αποτελούν τα βασικά μέσα της κοινής γεωργικής αγοράς, καθώς καταργούν τους φραγμούς για το ενδοκοινοτικό εμπόριο γεωργικών προϊόντων και διατηρούν κοινούς τελωνειακούς φραγμούς όσον αφορά τις τρίτες χώρες. Τα αποτελέσματα της εφαρμογής της ΚΑΠ, έχουν σοβαρό αντίκτυπο στον κλάδο της γεωργίας, ο οποίος συνδέεται στενά και με τον κλάδο των γαλακτοκομικών.

Η ΚΑΠ αν και κατόρθωσε να επιτύχει τους αρχικούς της στόχους, προέκυψαν από τη λειτουργία της και ορισμένες ανεπιθύμητες παρενέργειες και προβλήματα. Πιο συγκεκριμένα, οδήγησε στη δημιουργία τεράστιων πλεονασμάτων ορισμένων προϊόντων που κατόπιν οδήγησαν στην αύξηση των γεωργικών δαπανών της Ε.Ε. και στην άμβλυση της οικονομικής και κοινωνικής ψαλίδα μεταξύ των γεωργών κάθε ευρωπαϊκής χώρας, αλλά και διαφορετικών ευρωπαϊκών χωρών.

Τελικά, η ΚΑΠ δεν βοήθησε ούτε τον ευρωπαϊκό καταναλωτή να μειώσει το κόστος της διατροφής, ούτε τη βελτίωση του περιβάλλοντος και βεβαίως καθόλου τον μικρό αγρότη της Ε.Ε., γι' αυτό κατά την πορεία δράσης της, επέρχονταν σ' αυτήν σταδιακές μεταρρυθμίσεις. Η τελευταία μεταρρύθμιση της, πραγματοποιήθηκε το 1992 και θεωρήθηκε σε γενικές γραμμές επιτυχής, με θετικές συνέπειες για την ευρωπαϊκή γεωργία. Ωστόσο, οι εξελίξεις των επόμενων χρόνων, επέβαλαν περαιτέρω προσαρμογή της ΚΑΠ, με άλλα λόγια, νέα μεταρρύθμιση.

Μία από αυτές τις εξελίξεις, είναι η διεύρυνση της Ε.Ε., σύμφωνα με την οποία αναμένεται να διπλασιαστεί το απασχολούμενο στη γεωργία εργατικό δυναμικό και να προστεθούν περισσότεροι από 100 εκατομμύρια καταναλωτές τροφίμων στην εσωτερική αγορά. Βέβαια, για τους έλληνες γεωργούς, οι οποίοι πρέπει να απαντήσουν στις προκλήσεις της διεύρυνσης αυτής, σημαίνει ότι πρέπει να αγωνισθούν ακόμα περισσότερο για να μπορέσουν να αντεπεξέλθουν στον αυξανόμενο ανταγωνισμό.

Η «Ατζέντα 2000» ήταν ένα βήμα προς αυτήν την κατεύθυνση, η οποία έθεσε μία γερή βάση για τη μελλοντική ανάπτυξη της γεωργίας στην Ένωση, καλύπτοντας όλες τις λειτουργίες της ΚΑΠ : οικονομική, περιβαλλοντική και όσον αφορά την ύπαιθρο.

Οι προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Ιούλιος 2000) όσον αφορά το γάλα και τα γαλακτοκομικά, αφορούν τις προοπτικές της αγοράς, τις εναλλακτικές προτάσεις, την εξέλιξη των δαπανών και, τέλος, τις προβλέψεις των δαπανών στα συγκεκριμένα προϊόντα. Πιο συγκεκριμένα, προτείνουν θεμελιώδη μεταρρύθμιση του τομέα των γαλακτοκομικών, με στόχο την επίτευξη ισορροπίας μεταξύ της συνολικής παραγωγής γάλακτος και της μη επιδοτούμενης εσωτερικής κατανάλωσης συν τις δυνητικές επιδοτούμενες εξαγωγές, εξασφαλίζοντας παράλληλα δίκαιο βιοτικό επίπεδο για τους παραγωγούς γαλακτοκομικών και αφήνοντας το καθεστώς των ποσοστώσεων να εκπνεύσει. Βέβαια, τα πλήρη οφέλη της δεν θα γίνουν αισθητά πριν από το 2008 και τα επόμενα έτη.

Όσον αφορά τις εκτιμήσεις των δαπανών, για την περίοδο 2004, βασίζονται σε προβλέψεις που αφορούν τη μεσοπρόθεσμη ανάπτυξη της προσφοράς και της ζήτησης. Σύμφωνα με τις προβλέψεις αυτές, για τα βασικά γαλακτοκομικά προϊόντα, οι διαφορές μεταξύ της προσφοράς και της εσωτερικής κατανάλωσης θα μειωθούν σε σχέση με τις προβλέψεις που είχαν γίνει την εποχή του προγράμματος δράσης 2000. Αναλυτικότερα, οι προβλέψεις των δαπανών της Επιτροπής, θα είναι εντός των ανώτατων ορίων των δημοσιονομικών προοπτικών, έτσι ώστε να υπάρχει αρκετό περιθώριο στις δαπάνες του τομέα αυτού για τυχόν αντιμετώπιση απρόβλεπτων περιστάσεων (πτώση τιμής δολαρίου, κτλ.) για την κάλυψη εκτάκτων δαπανών.

Μέσα σε αυτό το συνεχώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον της Ε.Ε., μία ακόμη εξέλιξη αποτελεί η έλευση του νέου κοινού νομίσματος, το ευρώ. Η υιοθέτηση του ευρώ από 11 κράτη – μέλη της Ε.Ε., είχε ως αποτέλεσμα τις ανατιμήσεις των τιμών των προϊόντων. Μία από τις κατηγορίες που επηρεάστηκε ήταν και τα γαλακτοκομικά, των οποίων οι αυξήσεις έφτασαν και έως 9%.

Πέρα όμως από τις μεταβολές που επέφερε το ευρώ στις τιμές των προϊόντων, η έλευσή του επηρέασε και την πορεία των συναλλαγών, τόσο μεταξύ των χωρών της Ε.Ε., όσο και μεταξύ της Ευρώπης και των υπολοίπων χωρών. Συγκεκριμένα, μπορεί μεταξύ των κρατών – μελών της ΟΝΕ να έλυσε το πρόβλημα που υπήρχε στις συναλλαγές, λόγω των συναλλαγματικών ισοτιμιών, δε συνέβη όμως το ίδιο και στις συναλλαγές της Ευρώπης με τα υπόλοιπα κράτη του κόσμου.

Όσον αφορά την ελληνική οικονομία, τα οφέλη της χρησιμοποίησης του ευρώ, δεν φαίνεται να είναι σημαντικά λόγω της ανατίμησης των τιμών και της αύξησης της ποσότητας των εισαγόμενων προϊόντων. Το γεγονός αυτό έπληξε και τις γαλακτοβιομηχανίες, εξαιτίας των εισαγωγών του γάλακτος,

κυρίως από χώρες της Ε.Ε., όχι μόνο ως τελικό προϊόν, αλλά και ως πρώτη ύλη.

Για την Ευρώπη, η ανατίμηση του ευρώ σημαίνει ότι τα εξαγωγίμα προϊόντα της γίνονται ακριβότερα, ιδίως όταν οι άλλες χώρες αγοράζουν με δολάρια, δηλαδή μειώνεται η ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής οικονομίας. Η ενίσχυση του ευρώ βοηθάει στη μείωση του πληθωρισμού, χωρίς αύξηση των επιτοκίων, αλλά αυξάνει τα ελλείμματα (κυρίως του εμπορικού ισοζυγίου) και μειώνει τους ρυθμούς ανάπτυξης. Επίσης, για την Ευρώπη γίνονται φθηνότερα τα προϊόντα που αγοράζονται με δολάρια. Συνεπάγεται ότι σε περίπτωση υποτίμησης του ευρώ, έναντι του δολαρίου θα επέλθουν τα αντίθετα αποτελέσματα.

Παρά τα όποια μειονεκτήματα και αντιδράσεις έχει επιφέρει το ευρώ μέχρι στιγμής, μέσα στα επόμενα χρόνια μπορεί να εξελιχθεί σε σημαντικό παράγοντα της περαιτέρω προόδου της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, βοηθώντας πολύ γρήγορα τις εθνικές οικονομίες να συγκλίνουν σε μια κοινή μεγάλη οικονομία, με όλα τα πλεονεκτήματα μεγάλης κλίμακας.

Το ίδιο ισχύει και για την ελληνική οικονομία μακροπρόθεσμα, όπου σε συνδυασμό με την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητάς της, θα συμβάλλει στη μείωση του ελλείμματος του εμπορικού ισοζυγίου, στη μείωση του πληθωρισμού και στην αύξηση του κατά κεφαλήν εισοδήματος.

Η ανταγωνιστικότητα των προϊόντων των ελληνικών επιχειρήσεων, μπορεί να ενισχυθεί ακόμα περισσότερο και από την διεύρυνση της Ε.Ε., με την προϋπόθεση ότι αυτές θα εκμεταλλευτούν σωστά τις ευκαιρίες που τους δίνονται μέσα από αυτήν. Πολλές από τις ελληνικές επιχειρήσεις έχουν ήδη αρχίσει να δραστηριοποιούνται στις υποψήφιες προς ένταξη χώρες. Χαρακτηριστικό παράδειγμα από τον κλάδο των γαλακτοβιομηχανιών, αποτελεί η ΔΕΛΤΑ, η οποία έχει επεκταθεί στη Βουλγαρία, στη Ρουμανία, στη Γιουγκοσλαβία και στην Κύπρο.

Τα οφέλη, ως αποτέλεσμα της διεύρυνσης για τις ελληνικές επιχειρήσεις, αναμένεται να είναι αρκετά και σημαντικά, με την προϋπόθεση ότι αυτές θα ακολουθήσουν την κατάλληλη στρατηγική αντιμετώπισης του ανταγωνισμού, που θα προκύψει ως αποτέλεσμα της διεύρυνσης.

Συμπερασματικά, λοιπόν, από την μελέτη που πραγματοποιήθηκε, μπορεί να λεχθεί ότι οι γαλακτοβιομηχανίες συνιστούν ένα υγιή κλάδο της ελληνικής οικονομίας, ο οποίος συνεχώς βελτιώνεται, ακολουθώντας τις ραγδαίες εξελίξεις του περιβάλλοντος, τόσο σε εθνικό, όσο και σε διεθνές επίπεδο. Κατέχουν ισχυρή θέση στην βιομηχανία τροφίμων και κατ' επέκταση στο σύνολο της ελληνικής βιομηχανίας, ενισχύοντας θετικά την οικονομία της χώρας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

1. ICAP: Νοέμβριος 2001, Γαλακτοκομικά Προϊόντα (Κλαδική Μελέτη).
2. IOBE: Δεκέμβριος 2001, Γαλακτοκομικά Προϊόντα (Κλαδική Μελέτη).
3. Οικονομικός Ταχυδρόμος, 6 Απριλίου 2002, Αθαν. Παπανδρόπουλος : "Να συγκροτήσουμε ένα πρόγραμμα στήριξης των Βαλκανίων".
4. Οικονομικός Ταχυδρόμος, 25 Μαΐου 2002, Βήμα των σπουδαστών : "Η εξαγωγική εικόνα των ελληνικών προϊόντων".
5. Οικονομικός Ταχυδρόμος, 6 Ιουλίου 2002, Χαράλ. Κίτσος : "Διογκώνεται το έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου".
6. Οικονομικός Ταχυδρόμος, 13 Ιουλίου 2002, Χριστίνα Σακελλαρίδη : "Ελληνικές εξαγωγές: Έτοιμοι για μια νέα αρχή".
7. Ημερησία, Σεπτέμβριος 2002, Αγορά Τροφίμων και Ποτών, Μαίρη Ευθυμιάτου : "Μπαράζ ανατιμήσεων το 2002".
8. Οικονομικός Ταχυδρόμος, 7 Σεπτεμβρίου 2002, Αφιέρωμα Βαλκάνια, Michael Loufir – Ευλαμπία Φέτση : "Δυναμική ανάπτυξη της περιοχής θα αποφέρει οφέλη στην Ελλάδα".
9. Οικονομικός Ταχυδρόμος, 19 Οκτωβρίου 2002.
10. Οικονομικός Ταχυδρόμος, 26 Οκτωβρίου 2002.
11. Οικονομικός Ταχυδρόμος, 16 Νοεμβρίου 2002, Θωμάς Αληφακιώτης: "Προβλήματα και δυσκολίες στην αναθεώρηση της ΚΑΠ".
12. Οικονομικός Ταχυδρόμος, 7 Δεκεμβρίου 2002, Γ. Τσιάρας
13. Ημερησία, Ιανουάριος 2003, Αγορά Τροφίμων και Ποτών, Βασίλειος Αγγελόπουλος : "Κάθε πέρυσι και καλύτερα στις εξαγωγές ειδών διατροφής".
14. Οικονομικός Ταχυδρόμος, 4 Ιανουαρίου 2003, Παναγιώτης Ιωακειμίδης : "Προς Ένωση των «ομόκεντρων κύκλων»."
15. Οικονομικός Ταχυδρόμος, 1 Φεβρουαρίου 2003, Λ. Στεργίου: Επενδύσεις.
16. Οικονομικός Ταχυδρόμος, 22 Μαρτίου 2003, Βήμα των σπουδαστών: "Τα οφέλη της ελληνικής βιομηχανίας από τη διεύρυνση".
17. Οικονομικός Ταχυδρόμος, 22 Μαΐου 2003, Helmit Schmidt : " Η αυτοδυναμία της Ευρώπης".
18. http://europa.eu.int/pol/agr/overview_el.htm, " Δραστηριότητες της Ε.Ε., Γεωργία ".
19. [http:// europa.eu.int/abc_el.htm](http://europa.eu.int/abc_el.htm), " Η Ε.Ε. με μια ματιά ".
20. http://www.mfa.gr/greek/foreign_policy/eu/greece/history.html, " Η πορεία της Ελλάδας στην Ε.Ε. ".
21. <http://www.pse.gr>, 5 Ιουνίου 2003, Απόσπασμα ομιλίας της κυρίας Χριστίνας Σακελλαρίδη (Πρόεδρος του Δ.Σ. του Πανελληνίου Συνδέσμου Εξαγωγών).
22. <http://europa.eu.int/scadplus/leg/el/lvb/e04106.htm>, " Δραστηριότητες της Ε.Ε. ".
23. <http://www.ypge.gr/greek/index.shtml>, "Κοινές οργανώσεις των αγροτικών αγορών / Μεταρρυθμίσεις και αναθεωρήσεις της ΚΑΠ ".
24. <http://www.dmst.aueb.gr>, "Μακροοικονομία".
25. <http://www.kke.gr/komep/2000/4/Grigoriadh.html>, " Η προβληματική γύρω από τη μέτρηση του ΑΕΠ ", Γρηγόρης Γρηγοριάδης.
26. <http://www.pse.gr>, " Οι ελληνικές εξαγωγές κατά υποκατηγορία προϊόντων, Ιανουάριος – Δεκέμβριος 2002 ".

27. <http://www.statistics.gr>, " Απασχόληση – Ανεργία ".
28. Μηνιαίο Στατιστικό Δελτίο Τράπεζας Ελλάδος, Μάιος – Ιούνιος 2001.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

ΟΙ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΕΞΑΓΩΓΕΣ ΚΑΤΑ ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ
ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ – ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2000*
(Σε εκατ. \$)

ΚΩΔ.	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	ΑΞΙΑ	%ΣΥΜ.
00	Ζώα ζωντανά (εκτός από αυτά που αναφέρονται στο τμήμα 03)	1,2	0,0%
01	Κρέατα και παρασκευάσματα από κρέας	25,2	0,2%
02	Γαλακτοκομικά προϊόντα και αυγά πουλιών	112,8	1,0%
03	Ψάρια, οστρακοειδή, μαλάκια και άλλα υδρόβια ασπόνδυλα	238,0	2,1%
04	Δημητριακά και παρασκευάσματα δημητριακών	117,6	1,1%
05	Φρούτα και λαχανικά	1.011,0	9,1%
06	Ζάχαρη, παρασκευάσματα από ζάχαρη και μέλι	19,6	0,2%
07	Καφές, τσάι, κακάο, μπαχαρικά και είδη από αυτά	28,1	0,3%
08	Κτηνοτροφές (δεν περιλαμβάνονται τα ανάλεστα δημητριακά)	25,7	0,2%
09	Διάφορα προϊόντα διατροφής και παρασκευάσματα αυτών	41,0	0,4%
11	Ποτά	122,3	1,1%
12	Καπνός ακατέργαστος και κατεργασμένος	398,1	3,6%
21	Δορές, δέρματα και γουναρικά ακατέργαστα	20,1	0,2%
22	Ελαιόσποροι και ελαιώδεις καρποί	29,8	0,3%
23	Καουτσούκ ακατέργαστο	0,1	0,0%
24	Ξυλεία και φελλός	6,9	0,1%
25	Πολτός και απορρίμματα χαρτιού	6,1	0,1%
26	Υφαντικές ίνες (εκτός από μάλλινες) και απορρίμματα αυτών	314,5	2,8%
27	Λιπάσματα ακατέργαστα, άλλα από αυτά της υποδιαίρεσης 56 και ορυκτά ακατέργαστα (εκτός από άνθρακα, πετρέλαιο και πολύτιμους λίθους)	98,9	0,9%
28	Μεταλλεύματα και απορρίμματα μετάλλων	108,6	1,0%
29	Ακατέργαστες ύλες ζωικής ή φυτικής προέλευσης μη κατονομαζόμενες	17,0	0,2%
32	Άνθρακας, οπτόανθρακας (ΚΩΚ) και μπριγκέτες	0,5	0,0%
33	Πετρέλαιο και προϊόντα πετρελαίου	1.526,4	13,7%
34	Φωταέριο φυσικό και βιομηχανικό	83,5	0,7%
35	Ηλεκτρική ενέργεια	0,0	0,0%
41	Λάδια και λίπη ζωικής ή φυτικής προέλευσης	0,2	0,0%
42	Λάδια και λίπη σταθερά φυτικής προέλευσης, ακατέργαστα και εξευγενισμένα	249,8	2,2%
43	Λάδια και λίπη επεξεργασμένα και κερι ζωικής ή φυτικής προέλευσης, μη εδωδιμα μείγματα ή παρασκευασμένα από λίπη ελαίου ζωικής ή φυτικής προέλευσης, μη κατονομαζόμενα	3,3	0,0%
51	Οργανικά χημικά	45,4	0,4%
52	Ανόργανα χημικά	13,8	0,1%
53	Βαφικές, δεψικές και χρωστικές ύλες	51,9	0,5%

54	Ιατρικά και φαρμακευτικά προϊόντα	245,3	2,2%
55	Αιθέρια έλαια, ρητινοειδή και αρωματικές ύλες, παρασκευάσματα καλλωπισμού, στίλβωσης και καθαρισμού	161,3	1,4%
56	Βιομηχανικά λιπάσματα (εκτός από αυτά του τμήματος 27)	47,6	0,4%
57	Πλαστικές ύλες σε πρωτογενή μορφή	86,7	0,8%
58	Πλαστικές ύλες σε μη πρωτογενή μορφή	135,8	1,2%
59	Χημικές ύλες και προϊόντα μη κατονομαζόμενα	104,4	0,9%
61	Δέρματα, είδη από δέρμα μη κατονομαζόμενα και γουναρικά κατεργασμένα	41,1	0,4%
62	Είδη από καουτσούκ	37,8	0,3%
63	Είδη από φελλό και ξύλο (εκτός επίπλων)	27,9	0,3%
64	Χαρτί, χαρτόνια και είδη από χαρτοπολιτό, χαρτί ή χαρτόνι	91,6	0,8%
65	Υφαντικά νήματα, υφάσματα έτοιμα, προϊόντα μη κατονομαζόμενα και συναφή προϊόντα	418,0	3,7%
66	Είδη από μη μεταλλικά ορυκτά μη κατονομαζόμενα	336,6	3,0%
67	Σίδηρος και χάλυβας	221,0	2,0%
68	Μη σιδηρούχα μέταλλα	644,9	5,8%
69	Είδη από μέταλλο μη κατονομαζόμενα	183,4	1,6%
71	Μηχανήματα και υλικό μεταφορών	101,8	0,9%
72	Μηχανήματα ειδικά για ορισμένες βιομηχανίες	95,4	0,9%
73	Μηχανήματα κατεργασίας μετάλλων	11,3	0,1%
74	Γενικός βιομηχανικός εξοπλισμός, μηχανήματα και μέρη αυτών μη κατονομαζόμενα	139,6	1,3%
75	Μηχανές γραφείου και μηχανές αυτόματης επεξεργασίας στοιχείων	93,5	0,8%
76	Συσκευές και εξοπλισμός τηλεπικοινωνιών και εγγραφής και αναπαραγωγής ήχου	323,6	2,9%
77	Ηλεκτρικά μηχανήματα, συσκευές, υλικά μη κατονομαζόμενα και ηλεκτρικά μέρη αυτών	332,0	3,0%
78	Οχήματα για δρόμους	71,3	0,6%
79	Λοιπό μεταφορικό υλικό	205,7	1,8%
81	Προκατασκευασμένα κτίρια, συσκευές υγιεινής, θέρμανσης και φωτισμού μη κατονομαζόμενα	30,1	0,3%
82	Έπιπλα και μέρη αυτών, κρεβάτια, στρώματα, υποστηρίγματα στρωμάτων, μαξιλάρια και παρόμοιος εξοπλισμός επίπλωσης	25,8	0,2%
83	Είδη ταξιδιού, σακίδια χεριού και παρόμοια είδη	5,9	0,1%
84	Είδη ένδυσης και συμπληρώματα ένδυσης	1.438,3	12,9%
85	Υποδήματα	29,4	0,3%
87	Όργανα και συσκευές επαγγελματικές, επιστημονικές και ελέγχου, μ.α.κ.	52,0	0,5%
88	Φωτογραφικές συσκευές και εφόδια για τη φωτογράφιση, είδη οπτικής μη κατονομαζόμενα, ωρολόγια χεριού και τοίχου	54,7	0,5%
89	Διάφορα βιομηχανικά είδη μη κατονομαζόμενα	316,7	2,8%
93	Ειδικές συναλλαγές και εμπορεύματα που δεν ταξινομούνται κατά είδος	0,4	0,0%
96	Νομίσματα που δεν βρίσκονται σε νομική κυκλοφορία (άλλα από τα χρυσά)	0,0	0,0%
97	Χρυσός, για μη νομισματικές χρήσεις (εξαιρούνται τα μεταλλεύματα και συμπυκνώματα χρυσού)	0,5	0,0%

9	Είδη και συναλλαγές μη ταξινομημένα κατά κατηγορίες	339,6	3,0%
ΣΥΝΟΛΟ		11.168,3	100,0%

* Τα στοιχεία για το έτος 2000 είναι διορθωμένα αλλά όχι οριστικά

Πηγή: ΕΣΥΕ

Επεξεργασία στοιχείων από το ΚΕΕΜ

Τ.Ε.Ι. ΠΑΤΡΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ